

Landskabsanalyse

Pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerger

Ole Hjorth Caspersen og Vibeke Nellesmann

Skov & Landskab

Titel

Landskabsanalyse - Pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerge

Forfattere

Ole Hjorth Caspersen og Vibeke Nellemann, *Skov & Landskab*

Udgivelse

Arbejdsnotat af 31.08.04 fra *Skov & Landskab* udarbejdet til hjemmesiden for pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerge

Forord

Som et led i arbejdet med pilotprojekterne for nationalparker i Danmark har *Skov & Landskab* i samarbejde mellem Skov- og Naturstyrelsen, Fussingø Statsskovdistrikt og Århus Amt gennemført en landskabsanalyse for undersøgelsesområdet for Pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerger.

Landskabsanalysen skal medvirke til at kvalificere grundlaget for den fremtidig landskabsplanlægning og –forvaltning i området. Formålet med landskabsanalysen er at analysere, kortlægge og beskrive det særegne ved netop dette landskab samt at beskrive landskabets sårbarhed over for ændringer og vigtige lov- og planmæssige bindinger for området.

Landskabsanalysen er gennemført i perioden februar-august 2004. Sideløbende har Århus Amt i samarbejde med Svend Allan Jensens tegnestue gennemført en kulturhistorisk analyse: Kulturmiljøer i Århus Amt, som skal supplere landskabsanalysen med hensyn til kulturmiljøet og landskabets tidsdybde.

Dette notat opsamler resultaterne af landskabsanalysen, med afsæt i behovet for at styrke informationen og formidlingen af de landskabelige sammenhænge i området. Formidlingen vil ske igennem pilotprojektets hjemmeside og den generelle hjemmeside: Nationalparker i Danmark? Materialet foreligger i digital form med kortbilag og en samling supplerende fotos, som kan anvendes i formidlingen på hjemmesiden.

Hørsholm den 31. august 2004.

Indledning

Som led i arbejdet med pilotprojekterne for nationalparker i Danmark har Skov- og Naturstyrelsen iværksat en landskabsanalyse i undersøgelsesområdet for Pilotprojektet Nationalparken Mols Bjerge.

Center for Skov, Landskab og Planlægning har gennemført en *landskabsanalyse* i samarbejde mellem Skov- og Naturstyrelsen, Fussingø Statskovdistrikt og Århus Amt. Formålet er at kortlægge og beskrive landskabets karakter i pilotområde Nationalpark Mols Bjerge. Den samme metode er anvendt i landskabsanalysen for pilotprojekt Nationalpark Møn, som er udført på Falster Statskovdistrikt, med hjælp fra *Skov & Landskab*.

Landskabsanalyser i pilotprojekterne for nationalparker

Som et led i arbejdet med pilotprojekterne for nationalparker i Danmark bidrager landskabsanalyser med et grundlag for vurdering af forskellige udviklingsmuligheder og strategier. Landskabsanalysen skal derfor beskrive dels pilotområdernes landskabelige karakteristika, dels hvilke eksisterende vigtige retlige bindinger samt politiske mål og planer, der er for områderne.

Landskabet omkring Mols Bjerge med Stabelhøje set fra Kalø Vig. Stabelhøje ligger centralt i et af kerneområderne i pilotområdet for Nationalpark Mols Bjerge.

Bestemmelsen af en given egns landskabskarakter, dvs. hvad der er karakteristisk for netop denne egn eller dette landskab, og hvad der vil kunne påvirke landskabsoplevelsen, kan medvirke til et forbedret og mere nuanceret forvaltningsgrundlag.

Udenlandske erfaringer

I Storbritannien har man siden begyndelsen af 1990'erne arbejdet med begrebet *landskabskarakter*. Fremfor at udpege de mest værdifulde landskaber tilstræber man her at beskrive, hvad der karakteriserer det specifikke landskab. Hvad er området sårbart overfor, og hvordan kan landskabskarakteren sikres og evt. styrkes i forbindelse med udviklingen? Der er ikke tale om udpegning af beskyttelsesområder i traditionel forstand, derimod foretages der en beskrivelse og vurdering af alle landskaber inden for et givent område. Landskabsanalysen og landskabskarakterbeskrivelsen er blevet anvendt i den engelske og skotske landskabsforvaltning og har senest været anvendt i forbindelse med etableringen af en nationalpark i Sydengland. Erfaringerne fra dette arbejde har været gode, og

man har igennem anvendelse af metoden opnået et velegnet grundlag for den videre forvaltning af området.

Landskabskaraktermetoden har bl.a. været anvendt i forbindelse med en tilpasning og justering af de endelige grænser af nationalparken. Samtidig er metoden blevet anvendt i kommunikationen med de lokale borgere i og omkring den kommende nationalpark. Denne anvendelse af metoden har medvirket til at dokumentere og synliggøre forvaltningsbehov og udviklingsmuligheder i den kommende nationalpark.

Udvikling af en dansk metode til bestemmelse af Landskabskarakter

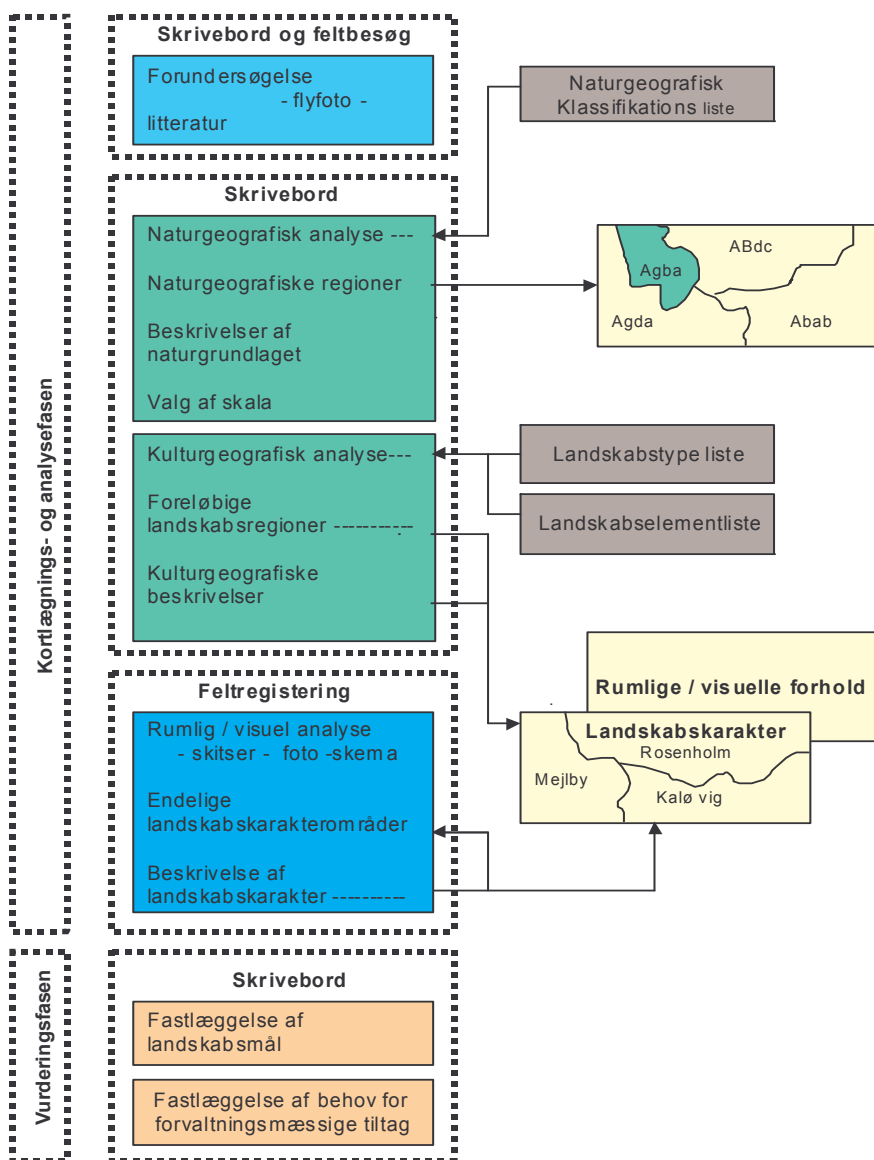
Traditionelt har det danske landskab været præget af landbrugets aktiviteter, men i disse år oplever vi en udvikling imod en mere multifunktionel anvendelse, der kommer til udtryk ved et stigende antal forskellige aktiviteter. Landskabet skal således i stadig større grad også tilgodese bosætning og industri, transport og friluftsliv.

De stadig hyppigere forandringer i landskabet, og de mange forskellige interesser, som er forbundet med det, skaber også øgede krav til de metoder, som anvendes i landskabsforvaltningen. I pilotområdet for Mols Bjerge Nationalpark introduceres en ny metode, der er velegnet til at undersøge og beskrive variationen mellem forskellige landskaber med fokus på det, som giver det enkelte område dets særpræg, og ikke mindst beskrives de oplevelsesmæssige værdier. Den anvendte metode tager udgangspunkt i udenlandske erfaringer, specielt fra Storbritannien, og kombinerer dem med danske erfaringer, indhentet hos planlæggere, landskabsarkitekter og geografer.

Landskabskaraktermetoden er under udvikling i et projektsamarbejde mellem *Skov & Landskab*, Skov- og Naturstyrelsen, samt Fyns og Århus amter. Samtidig med at metoden inddrager og kombinerer de forskellige traditioner for landskabsanalyser i Danmark, tilpasses den, så den er velegnet til anvendelse i et geografisk informations system (GIS).

Resultatet er en systematisk og operationel metode til bestemmelse af landskabskarakter, der er anvendelig på forskellige planlægningsniveauer i landskabsforvaltningen. Et af de resultater, metoden bidrager med, er en kvalificeret redegørelse for, hvilke elementer og sammenhænge, som er bærende for landskabets særpræg og oplevelsesværdier. Metoden godtgør desuden, hvilken tilstand og udvikling landskabet er i, og på hvilken måde udviklingstendenser, projekter og anden sektorplanlægning fremover kan påvirke landskabernes identitet og indbyrdes variation. Derudover kan metoden bruges som grundlag for at kunne opstille mål for landskabets udvikling.

Metoden bygger på en kortlægning af naturgrundlaget og den kulturhistorisk betingede arealanvendelse. Kortlægningen kombineres med en besigtigelse i felten. Metoden indebærer faste procedurer og kriterier for besigtigelse, analyse og dokumentation af landskabets indhold, rumlige og visuelle forhold, tilstand og sårbarhed. Det indebærer den fordel, at metoden kan implementeres i alle dele af landet uden større variationer i resultaterne af analysen, og at den kan opdateres i takt med udviklingen. Disse forhold gør, at man kan undgå en af de svagheder, som karakteriserer de fleste af de tidligere metoder til landskabsvurdering i Danmark. De ældre metoder er typisk tilpasset en specifik anvendelse i det enkelte amt og kan ikke, eller kun med store vanskeligheder, anvendes på tværs af amts- og kommunegrænser.

Figur 1. Metoden til bestemmelse af landskabskarakter består af **kortlægnings- og analysefasen**, som indeholder såvel skrivebords- som feltanalyser samt **vurderingsfasen**. Til analyserne er tilknyttet en vejledning. Opbygningen bevirker, at metoden kan anvendes ensartet på forskellige landskabsniveauer. For at gøre analysen og beskrivelsen rationel anvendes der GIS og landsdækkende digitale datasæt. Desuden benyttes GPS, digital kortlægning og beskrivelse i felten.

Landskabskaraktermetoden er udviklet med henblik på anvendelse på flere forskellige landskabsniveauer. Den kan anvendes på nationalt niveau til at skabe landsdækkende overblik, på regionalt niveau som sektorbidrag til den sammenfattende planlægning og naturforvaltningen. Endelig kan den også bruges lokalt, som det er tilfældet i forbindelse med pilotprojekt Nationalpark Mols Bjerge og pilotprojekt Nationalpark Møn. Målet er, at metoden også skal kunne anvendes i forbindelse med

lokalplaner, VVM-vurderinger og indsatsplaner for lokalområder. Metoden beskrives mere indgående på figur 2.

Landskabskaraktermetodens anvendelse i pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerge

Undersøgelsesområdet for pilotprojektet Nationalpark Mols Bjerge er karakteriseret ved en meget stor variation i naturgrundlaget, hvilket især kommer til udtryk igennem meget varierede terræn- og jordtyper. Det komplekse naturgrundlag medvirker til den store biologiske mangfoldighed, og området rummer en række sjældne biologiske kerneområder.

Det varierende naturgrundlag har igennem årtusinder afspejlet sig i kulturlandskabet, som også er meget varieret. Forskellige kulturmiljøer præger landskabet og kan følges langt tilbage i tiden. Gravhøje, stendysser og andre fortidsminder udgør markante elementer i landskabet og vidner om en lang tidsdybde. Men også den nyere kulturhistorie afspejles i arealanvendelsen, og endnu kan man finde rester af de gamle højryggede agre.

I området findes en række kerneområder, som er specielle, men det er ikke mindst landskaberne imellem disse kerneområder, der er med til give området dets særlige karakter. Alt i alt er det et mangfoldigt og rigt varieret landskab med oplevelsesværdier, som tiltrækker mange besøgende.

Jernhatten på Mols er en 49 m høj morænebakke med agerjord, skræntskov og overdrev. Den er kendt for en speciel vegetation på de sydvendte skrænter og blev fredet 1979. Fra Jernhatten er der en vid udsigt over det lavtliggende landskab syd og vest for bakken. Foran bakken findes et forholdsvis bredt hævet marint forland med flere meter høje strandvolde. Landhævingen og strandvolde har afsnøret det bagvedliggende fjordlandskab.

Poskær Stenhus i udkanten af Mols Bjerge er en stendysse fra Tragtbægerkulturen ca. 3300 f.Kr. Det er en af landets største stendysser, som blev reddet igennem fredning i 1860. På dette tidspunkt blev mange af landets fortidsminder fjernet i forbindelse med den øgede opdyrkning.

Inden for pilotområdet er der gennemført en landskabsanalyse med det formål at kortlægge og beskrive landskabskarakteren og oplevelsesmulighederne i hele området. Landskabsanalysen beskæftiger sig altså såvel med de egentlige kerneområder som med de omgivende landskaber.

I henhold til landskabskaraktermetoden er der indledningsvis udarbejdet en naturgeografisk beskrivelse, som resulterer i en udpegning og kortlægning af *landskabstyper* (se kortbilag Landskabstyper). Derefter er der foretaget en inddeling i *forskellige landskabskarakterområder*, som danner udgangspunkt for arbejdet med kortlægning og beskrivelse af landskabets særpræg og oplevelsesmuligheder, dets tilstand og udviklingstendenser samt de forhold, der betyder noget for at fastholde landskabsværdierne. Området er således blevet inddelt i 18 forskellige landskabskarakterområder, som er beskrevet i det følgende og vist på kortbilag Karakterområder. Disse landskabskarakterområder rummer bl.a. pilotområdets kerneområder. For hvert landskabskarakterområde er der medtaget en sammenfattende beskrivelse af områdets særlige landskabskarakter og landskabstype, områdets tilstand og udviklingstendenser samt en beskrivelse af landskabets sårbarhed i forhold til disse. Beskrivelsen afsluttes med en beskrivelse af, hvorledes landskabskarakterområdet indgår i landskabelig og oplevelsesmæssig sammenhæng med resten af pilotområdet.

Landskabsanalysen har godtgjort, at der mellem kerneområderne er en række *sammenhængende landskabsstrøg*, der har særlig betydning for det landskabelige samspil og de oplevelsesmæssige sammenhænge i pilotområdet (se kortbilag Kerneområder og landskabsstrøg). Det drejer sig dels om særlige landskabselementer, der forbinder de enkelte landskaber, som eksempelvis randmoræne-buer, sammenhængende kystlandskaber, ådale eller skove. Herudover drejer det sig om særligt kontrastrige oplevelsesforløb med en variation i naturgrundlag, arealanvendelse, landskabsrum og udsigtsmuligheder. Den efterfølgende beskrivelse af landskabsanalysens resultater indledes med en gennemgang af disse fem landskabsstrøg. Her beskrives overordnede landskabelige og rekreative

sammenhænge, den generelle tilstand og udvikling i landskabsstrøget samt landskabskarakteren og de særlige oplevelsesmuligheder i de forskellige landskabskarakterområder, der indgår i strøget.

Afgrænsning

Udgangspunktet for analysen var at tage udgangspunkt i de fire kerneområder og de tilstødende landskaber i undersøgelsesområdet. Det var ikke målet at foretage en heldækkende landskabsanalyse for hele Djursland. Denne begrænsning kommer til udtryk ved, at der er lagt mest vægt på landskabsanalysen i de områder, som ligger i forbindelse med kerneområderne, samt på de områder, som forbinder kerneområderne igennem de udpegede landskabsstrøg. Der kan med andre ord forekomme karakterbeskrivelse, som ikke er så uddybende som andre.

Den naturgeografiske analyse, som resulterer i udpegningen af landskabstyper, dækker det meste af Djursland. Til denne analyse er der anvendt en række digitale data omkring naturgrundlaget. Disse grundlagsskabende data er ikke udtegnet på kortform, men de resulterende landskabstyper er udtegnet og beskrevet på baggrund af et topografisk kort i 1:100.000.

Der er ikke foretaget en detaljeret kulturhistorisk analyse i dette projekt. Generelt er der for den kulturhistoriske del kun foretaget en overordnet beskrivelse og kortbladsanalyse. Denne er gennemført ved hjælp af de ældste målebordsblade fra slutningen af 1800 tallet og de nyere målebordsblade fra 1900 tallet, de første 4 cm kortblade og det nyeste kort 25. Under feltanalysen er det vurderet, i hvilket omfang de kulturhistorisk betingede mønstre og enkeltelementer slår igennem i områdets landskabskarakter og giver denne en tidsdybde. Resultatet af denne analyse er beskrevet under gennemgangen af det enkelte landskabskarakterområde, nærmere bestemt i afsnittet *Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser*. For en mere detaljeret gennemgang af kulturmiljøet henvises derfor til den kulturhistoriske redegørelse, som er udarbejdet af Århus Amt i sommeren 2004 ("Kulturmiljøer i Århus Amt").

Beskrivelse af landskabsstrøg

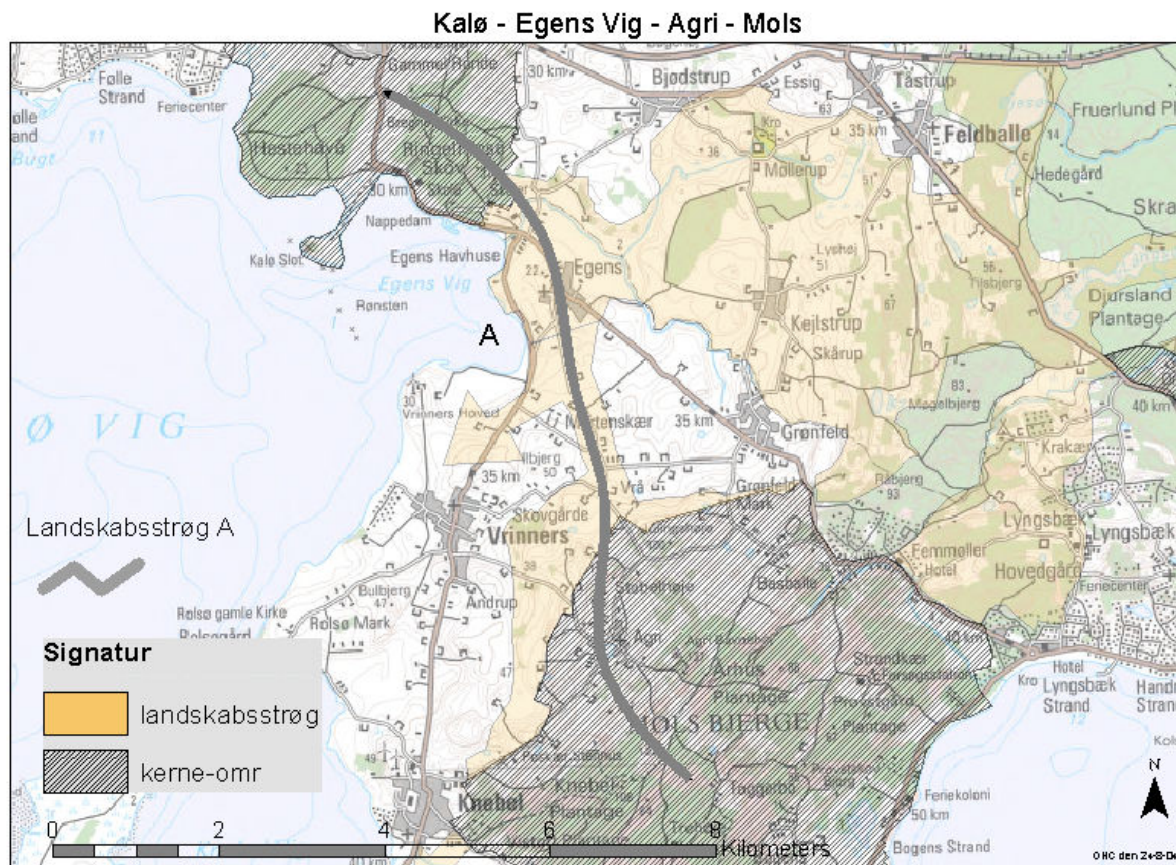
Landskabsanalysen har godtgjort, at der mellem kerneområderne er en række *sammenhængende landskabsstrøg*, der har særlig betydning for det landskabelige samspil og de oplevelsesmæssige sammenhænge i pilotområdet (se kortbilag Kerneområder og landskabsstrøg). Det drejer sig dels om særlige landskabselementer, der forbinder de enkelte landskaber, dels om særligt kontrastrige oplevelsesforløb med en variation i naturgrundlag, arealanvendelse, landskabsrum og udsigtsmuligheder.

Herunder følger en gennemgang af de sammenhængende landskabsstrøg i undersøgelsesområdet inklusive kerneområderne. Her beskrives overordnede landskabelige og rekreative sammenhænge, den generelle tilstand og udvikling i landskabsstrøget samt landskabskarakteren og de særlige oplevelsesmulighederne i de forskellige landskabskarakterområder, der indgår i strøget.

Landskabsstrøg i pilotområdet

- A. Kalø - Egens Vig - Agri - Mols Bjerger
- B. Møllerup - Kejlstrup - Feldballe Bakker - Skramsø Plantage
- C. Krakær - Mols Bjerger - Bogens - Fuglsø Strand
- D. Ørnbjerg Mølle - Ulstrup Å - Stubbe Sø - Jernhatten
- E. Hyllested Bjerger - Holme - Skærsø - Dråby

Landskabsstrøg A: Kalø - Egens Vig - Agri - Mols Bjerge

Arealer omfattet af landskabsstrøget samt grænser for landskabskarakterområder og kerneområder

Landskabelige og rekreative sammenhænge

Dette landskabsstrøg strækker sig rundt langs Egens Vig og sammenknytter kerneområdet Kalø herregårdslandskab i nordvest med kerneområdet Mols Bjerge i sydøst.

Følgende landskabskarakterområder indgår helt eller delvis i landskabsstrøget – se ”Beskrivelse af landskabskarakterområder”:

- Kalø-området: *Kystnært herregårdslandskab på hældende flade med skove og landbrug*
- Egens-Vrinners-området: *Kystnær landbrugsflade med landsbyer og spredte gårde*
- Agri-området: *Storbakket agerlandskab med små landsbyer og spredte gårde*
- Mols Bjerge-området: *Storbakket naturområde.*

Landskabsstrøget rummer et forløb af afvekslende, kontrastskabende landskaber med mange særlige oplevelsesværdier i form af kystlandskabet med randmorænebuerne omkring Egens Vig, kulturmiljøer, der fortæller historien lige fra oldtidens gravhøje og dyrkningssystemer i Mols Bjerge og middelalderborgen Kalø Slot til nyere tids landsbyer og jordbrugslandskaber samt områdets store

indhold af forskelligartede naturtyper. I sin helhed danner strøget ét stort landskabsrum omkring Egens Vig. Med de hældende dalsider hele vejen rundt om vandfladen og Kalø Slot har området en form, der kan sammenlignes med et kæmpe amfiteater, hvor genstande inden for en meget stor radius indgår i landskabsoplevelsen.

Udover de landskabelige oplevelsesværdier rummer landskabsstrøget meget gode muligheder for rekreativ færdsel og udfoldelse. Dette hænger bl.a. sammen med det tætte net af sammenhængende skov-/markveje og stier samt de mange kulturminder med offentlig adgang i kerneområderne. Herudover er der mange direkte adgangsmuligheder til kysten og de mange udsigtpunkter fra den nationale cykelrute 5 og områdets veje og stier samt rasteplasser og opholdsarealer her, og der er gode indkøbs- og overnatningsmuligheder.

Foto af landskabsstrøget

Landskabets tilstand og udvikling

Også brugsmæssigt rummer landskabsstrøget afveksling og kontraster: I den vestlige ende af strøget ligger Kalø gods, der kendetegnes af skovbrug og arealer med økologisk landbrugsdrift og mange plejede naturelementer såsom strandenge, levende hegn og diger. I den centrale del ligger Egens- og Agri-områderne med små velbevarede landsbyer og åbne landbrugsarealer med gårde og intensiv drift, indrammet af hegn og småbevoksninger langs vandløb og gamle ejerlaugsgrænser. I den østlige del af strøget ligger Mols Bjerge med områdets mosaik af overdrev, naturskov, plantager og små marker.

I ”Beskrivelse af landskabskarakterområder” er landskabernes tilstand og udviklingstendenser samt den fysiske planlægning og fredninger gennemgået for hvert enkelt område. Samlet set er tilstanden af de karaktergivende landskabselementer i landskabsstrøget god, og den igangværende udvikling i området synes ikke at svække de landskabelige karakteristika. I kraft af sin opbygning som ét stort landskabsrum er strøgets landskaber alle særdeles sårbare over for alle større nyanlæg af byområder og tekniske anlæg samt forringelser af kulturmiljøerne og naturindholdet.

Landskabskarakter og oplevelsesmuligheder i landskabsstrøget

I det følgende beskrives de landskabelige sammenhænge og de særlige oplevelses- og adgangsmuligheder i landskabsstrøget. Beskrivelsen tager udgangspunkt i de afgrænsede landskabskarakterområder.

Kalø-området:

Landskabskarakteren er først og fremmest præget af områdets gamle kulturlandskab, den kystnære beliggenhed og den kuperede terrænform. De karaktergivende elementer udgøres af herregårdslandskabet med slotsruin og hovedgårdsbygninger, løvskovklædte randmorænebakker og hældende landbrugsflader med lange stendiger og høje levende hegn.

Landskabet, som er af stor skala, orienterer sig mod Kalø Vig. Den centrale åbne kile mellem slotsruinen og den nyere Kalø hovedgård er herudover stærkt strukturerende i området og indeholder en række markante landskabselementer og kulturmiljøer af betydning for landskabsoplevelsen, såsom slotsruin og hovedgårdsanlæg, Bregnet Kirke, Grevens Skanse, Molsvej flankeret af stendiger med gamle hegn og nordligst i området St. og Ll. Bavnehøj. De rumlige forhold veksler mellem lukkede landskabsrum og åbne områder med udsigtspunkter, der giver mulighed for vide udsigter over kystlandskabet ved Egens og Følle Vig og mod Mols Bjerge i syd og Kolindsund i nord, især fra landevejen ved Kalø, fra St. Bavnehøj og fra Bregnet Kirke.

Helhedsindtrykket er roligt. Det tilstødende byområde ved Rønde påvirker kun i ringe grad områdets landskabskarakter pga. terrænformen og den megen bevoksning i byranden, bortset fra de nyere parcelhuse i den nordlige del.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Store Bavnehøj ved Rønde og rasteplads ved landevejen
- Kalø hovedgård og Bregnet Kirke
- Hestehave Skov og Ringelmose Skov
- Kysten langs Egens Vig med Kalø Slot og Nappedam lystbådehavn og med muligheder for lystfiskeri
- National cykelrute 5 med cykelsti i eget tracé fra Rønde til Egens
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Følle Bund over Knubbro Å og forbi Rønde og Bregnet Kirke gennem Ringelmose Skov til Kolå Bro og Egens Kirke med forbindelse videre til Mols Bjerge og Møllerup.

Egens-området:

Den nordlige del af landskabskarakterområdet Egens-Vrinners indgår i landskabsstrøget. Landskabskarakterområdet er her især præget af samspillet på tværs af den bugtede kystlinie mellem den åbne kystnære landbrugsflade med den lille kirkelandsby og Egens Vig. Karaktergivende er endvidere de lave kystskrænter mod vigen og det åbne, flade dalforløb omkring Kolå med enge og marker og den markante stenalderhavskrænt med nåleplantninger mod baglandet.

Det åbne kystlandskab giver mulighed for vide udsyn over Egens Vig og mod Mols Bjerge fra landevejene langs kysten, med særligt vigtige udsigtspunkter, bl.a. ved Egens Kirke og ved overkanten af stenalderhavskrænten.

Vindmøllen ved Vrinners Hoved ses viden om, men områdets landskabskarakter er ellers relativt uforstyrret af tekniske anlæg og urbanisering.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Kysten ved Egens Havhuse
- Egens landsby med kirke
- Kolå Bro-Nybro-området med åen, jættestue og græssede enge
- National cykelrute 5 med cykelsti i eget tracé fra Kolå Bro til Egens, med forbindelse videre til Kalø og Mols Bjerge
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Kalø-området forbi Kolå Bro og Egens Kirke med forbindelse videre til Mols Bjerge samt landskabsstrøget med Møllerup og Feldballe Bakker.

Agri-området:

Landskabskarakteren er først og fremmest præget af det højtliggende, kuperede landbrugsplateau med mange småbevoksninger og lave levende hegn, der optrækker terræformerne, samt de to små landsbyer Agri og Basballe og spredte gårde. Karaktergivende er endvidere de mange gravhøje. Agri ligger centralt i området i en grydeformet lavning med kirke, gadekær og velholdte gårde og huse.

Bakker og hegn danner mindre landskabsrum, men fra kanten af plateauet mod vest er der storslåede udsigter over kystlandskabet Kalø Vig og Århus Bugt, hvor Studstrup-værket ses tydeligt. Fra Basballe er der en vigtig udsigt ind over Mols Bjerge kerneområdet. Gravhøjene Stabelhøje danner orienteringspunkt i området.

Helhedspræget er roligt, og landskabskarakteren er uforstyrret af urbanisering, tekniske anlæg mv. Det igangværende funktionskift fra landbrug til boliger og ikke-jordbrugserhverv præger landsbyerne noget, men ikke nævneværdigt det omgivende landskab.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Landsbyen Agri med kirke, gadekær og velholdte gårde og huse
- Det højtliggende Stabelhøj-område med flere gravhøje
- Stendyssen Poskær Stenhus
- National cykelrute 5 med cykelsti fra Egens forbi Stabelhøje og Basballe og videre til Femmøller og Ebeltoft Vig.
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Kalø-området forbi Stabelhøje, Agri og Agri Bavnehøj ind i Mols Bjerge naturområdet.

Mols Bjerge:

Landskabskarakteren er især præget af den højtliggende stærkt kuperede randmoræne med overdrevslandskabet, der indholder en mosaik af græssede områder, nåleskov og små landbrugsarealer. Området er næsten uden bebyggelse og anlæg, bortset fra små samlinger af gårde og huse ved Strandkær, Toggerbo og Bogens. Landskabskarakteren er uhyre kompleks mht. skala, rumforhold og struktur. Mange forskellige geologiske formationer, kulturmiljøer og bevoksningstyper giver særlige oplevelsesværdier, herunder dødshuller, koncentrationer af gravhøje, overdrev og naturskov.

Bakker og bevoksninger danner mange landskabsrum, men fra højdepunkterne, og især Trehøje og Agri bavnehøj, er der storslåede udsigter horisonten rundt over kystlandskaberne i Århus Bugt, Kalø Vig og Ebeltoft Vig samt over Tirstrup hedeslette.

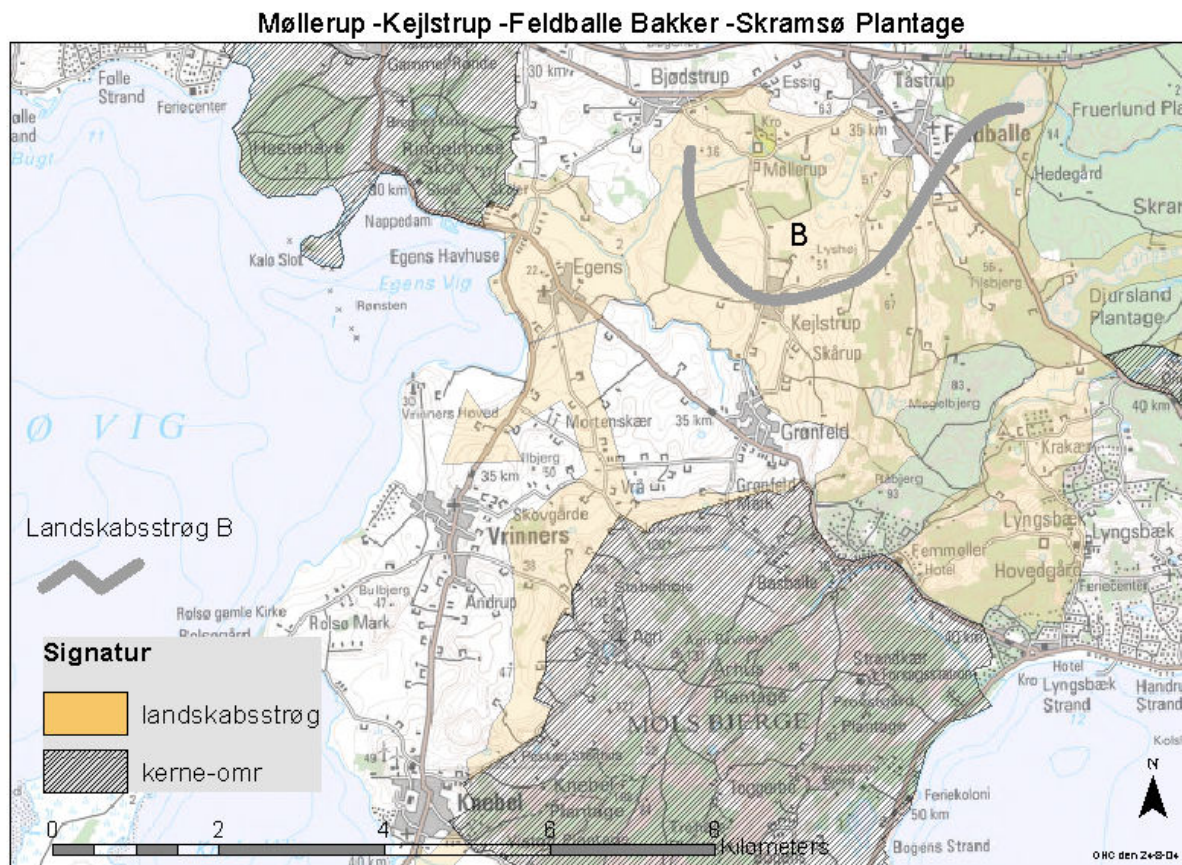
Landskabskarakteren er helt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Agri Bavnehøj og Trehøje-områderne med gravhøje og udsigtspunkter
- Dødishullerne Tinghulen og Troldhul
- Strandkjær-området med besøgscenter
- Den centrale del med den statsejede naturskov
- National cykelrute 5 med cykelsti fra Egens over Basballe videre til Femmøller og Ebeltoft Vig
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Mols Bjerge til Kalø-området i vest og Femmøller- og Lyngsbæk-området i øst samt Fuglsø og Bogens Strande.

Landskabsstrøg B:

Møllerup - Kejlstrup - Feldballe Bakker - Skramsø Plantage

Arealer omfattet af landskabsstrøget samt grænser for landskabskarakterområder og kerneområder

Landskabelige og rekreative sammenhænge

Dette landskabsstrøg strækker sig i vest-østlig retning gennem den nordlige del af pilotområdet for nationalpark Mols Bjerge og sammenknytter herregårdslandskabet omkring Møllerup i nordvest med Feldballe bakker og Øjesø og Langesø-områderne i Skramsø Plantage i sydøst. Landskabsstrøget har forbindelse til strøget rundt langs Egen Vig samt strøget med Stubbe Sø-Jernhatten.

Følgende landskabskarakterområder indgår helt eller delvis i landskabsstrøget – se ”Beskrivelse af landskabskarakterområder”:

- Møllerup-området: *Bølget herregårdslandskab med ager og skov omkring en ådal*
- Kejlstrup-Grønfeld-området: *Bølget landbrugsflade med landsbyer og spredte gårde*
- Feldballe Bakker: *Bakkelandskab med fugtige lavninger og mange plantager*
- Skramsø Plantage: *Skovdækket slettelandskab med søer, lufthavn og sommerhuse.*

Landskabsstrøget rummer et forløb af afvekslende, kontrastrige landskaber med mange særlige oplevelsesværdier i form af randmorænebakker og søer samt kulturmiljøer, der fortæller historien lige fra det gamle herregårdslandskab med hovedgården Møllerup og det udskiftede landsbyejerlaug omkring den velbevarede Kejlstrup til kun hundrede år gamle nåletræsplantager. Oplevelsesværdierne omfatter desuden et stort antal forskellige naturtyper. De rumlige forhold veksler mellem åbne, højtliggende landskaber med vide udsigter, bakke-dal-områder med intime landskabsrum til skovomkransede, ensomt beliggende søområder.

Udover de landskabelige oplevelsesværdier rummer landskabsstrøget meget gode muligheder for rekreativ færdsel og udfoldelse. Dette hænger bl.a. sammen med det sammenhængende net af rolige bi-, skov-/markveje og stier, opholdsmuligheder og rasteplasser i skovene samt gode indkøbs- og overnatningsmuligheder.

Foto af landskabsstrøget

Landskabets tilstand og udvikling

Også brugsmæssigt rummer landskabsstrøget afveksling og kontraster: I den vestlige ende af strøget ligger Møllerup- og Kejlstrup-områderne, der kendetegnes af de intensivt dyrkede landbrugsjorder med mindre løvskove, store enge og mange småbevoksninger over det ekstensivt anvendte randmorænelandskab i Feldballe Bakker med en mosaik af hede, kær, sumpskov samt marker og småplantager til udstrakte nåletræsplantager med søer og skovenge i Skramsø Plantage.

I ”Beskrivelse af landskabskarakterområder” er landskabernes tilstand og udviklingstendenser samt den fysiske planlægning og fredninger gennemgået for hvert enkelt område. I hovedparten af landskabsstrøget er tilstanden af de karaktergivende landskabselementer god, og landskabsoplevelsen er relativt uforstyrret af tekniske anlæg og nyere byudvikling. Den igangværende udvikling i området synes ikke at svække de landskabelige karakteristika. Dog er tilgroning og tilplantning i Feldballe Bakker i færd med at sløre eller ændre områdets markante terrænformer og naturtyper og dermed kontrasten til de sammenhængende skovområder i plantage-områderne mod øst.

Landskabskarakter og oplevelsesmuligheder i landskabsstrøget

I det følgende beskrives de landskabelige sammenhænge og de særlige oplevelses- og adgangsmuligheder i landskabsstrøget. Beskrivelsen tager udgangspunkt i de afgrænsede landskabskarakterområder.

Møllerup-området:

Området er især præget af det gamle kulturlandskab med hovedgårdsanlægget, marker og skov på den bølgede moræneflade, som gennemskæres af dalen omkring Kolå. Gårdanlægget er placeret centralt i området og opbygget omkring åen. Gårdens beliggenhed understreges af beplantnings- og vejstrukturen, idet skove, hegn og veje stråler ind mod gårdanlægget.

De rumlige forhold veksler mellem lukkede rum og åbne arealer med vide udsigter fra bakketoppe og arealerne omkring hovedgården. Rumdannelserne og de karaktergivende elementer er af relativ stor skala. Landskabsoplevelsen påvirkes dog ligeledes af de mange nyere småplantninger, som giver området et stærkt naturpræg og et rigt dyreliv, men som i nogen grad er på vej til at ændre herregårdslandskabets karakter.

Den mindre højspændingsledning påvirker lokalt landskabsoplevelsen i dette område, der ellers fremtræder med et roligt helhedsindtryk.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Herregårdsanlægget med hoved- og avlsbygninger og voldgrav
- Dalforløbet omkring Kolå fra Sigkær gennem skoven Abildhoved og forbi herregården, gennem det bakkede landbrugsland til slutten med de gamle havskrænter
- Bakketoppe med vide udsigter, bl.a. Ørnækulen
- Skovene Vesterskov, Stærkær og Abildhoved
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Egens og forbi Møllerup til Kejlstrup og Feldballe Bakker.

Kejlstrup-området:

Den nordlige del af landskabskarakterområdet Kejlstrup-Grønfeld indgår i landskabsstrøget. Området fremtræder som en åben skovafgrænset landskab, hvor de karaktergivende elementer, den intensivt dyrkede, bølgede til småbakkede moræneflade med dalforløbet samt landsbyen og de spredte gårde er af middelstor skala. Den velbevarede landsby Kejlstrup og gårdrækken Skårup og det omgivende landskab udgør en kulturhistorisk helhed med særlige oplevelsesmuligheder.

De omkringliggende skove og randmorænebakkerne mod øst og syd danner rumlig afgrænsning af det sammenhængende landskabsrum, der til gengæld åbner sig mod kystlandskabet i sydvest, som der er vide udsyn over, især fra bakkeryggen i øst. Herudover giver dalforløbet omkring Ovst Bæk samt den stjerneudskiftede landsby Kejlstrup struktur i området. Vindmøllen ved Vrinners vest for området samt Mols Bjerge syd for området danner orienteringspunkter.

Området giver et roligt indtryk, og områdets landskabskarakter er relativt upåvirket af tekniske anlæg og byudvikling.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Den velbevarede landsby Kejlstrup opbygget omkring en åben forte, med velholdte gårde og huse
- Gårdrækken Skårup
- Vide udsigter fra højderyggen i den østlige rand af området omkring Skårup
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Egens over Ovst Bro over Kejlstrup og Skårup til Feldbakke Bakker og videre til Langesø eller Krakær.

Feldballe Bakker:

Landskabskarakterområdet Feldballe Bakker er især præget af de langstrakte, nåleskovklædte eller dyrkede langbakker, der veksler med åbne lavninger med småsøer og krat. Karakteristisk er endvidere små rester af hede under tilgroning og den meget sparsomme bebyggelse, der udgøres af små gårde og huse i lysninger.

Bakkekamme og træbevoksning danner mange mindre landskabsrum, med stedvise muligheder for lange udblik fra bakketoppene over de åbne kiler.

Landskabskarakteren er upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Højdepunkter med vide udsigter over de åbne kiler med søer, kær og hedebakker
- Lysninger med små velholdte gårde og huse i det ellers meget naturprægede område
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Kejlstrup gennem Feldbakke Bakker og videre til Langesø eller Krakær.

Skramsø Plantage:

Den nordlige del af landskabskarakterområdet Skramsø omkring hhv. Øjesø og Langsø indgår i landskabsstrøget. Denne del af området fremtræder som et kontrastrigt skovlandskab på en småbakked flade med de større søer omgivet af nåleplantager med islæt af løvtræer, bl.a. på de vandlidende arealer langs søbredden. Søerne er noget af et særsyn på egnen, idet Djursland ellers er forholdsvis fattigt på større søer.

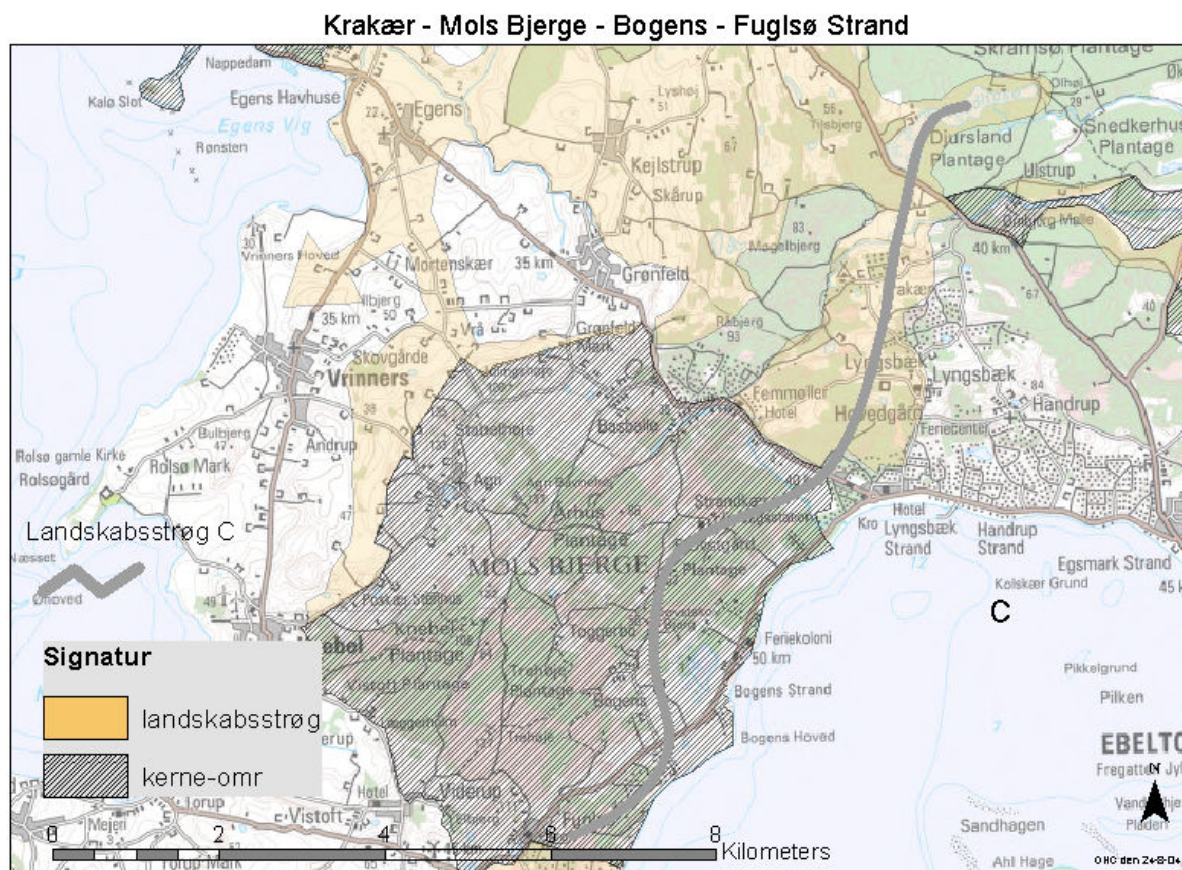
Skovområderne omkring søerne danner lukkede områder, men de langstrakte søer giver mulighed for lange udsyn over vandfladerne. Der er kun få muligheder for udsigter over Langsø og Øjesø fra områdets landeveje og skovveje.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Søområderne og de tilstødende åbne kiler med vandløb, småvandhuller og ensomt beliggende huse (Troldhuse)
- Sammenhængende cykel- og vandretursmuligheder forbi Øjesø og Langsø videre til Ørnbjerg Mølle, Ulstrup ådal og Stubbe Sø mod øst eller mod Feldballe Bakker og Krakær mod vest og syd.

Landskabsstrøg C:

Krakær - Mols Bjerger - Bogens - Fuglsø Strand

Arealer omfattet af landskabsstrøget samt grænser for landskabskarakterområder og kerneområder

Landskabelige og rekreative sammenhænge

Dette landskabsstrøg strækker sig i nord-sydlig retning gennem Mols Bjerger-halvøen og sammenknytter Krakær og Lyngsbæk-områderne med kerneområdet ved Mols Bjerger og kystområdet ved Bogens Sø og Fuglsø. Landskabsstrøget har forbindelse til strøget rundt langs Egens Vig samt strøget med Stubbe Sø-Jernhatten.

Følgende landskabskarakterområder indgår helt eller delvis i landskabsstrøget – se ”Beskrivelse af landskabskarakterområder”:

- Lyngsbæk-området: *Skovpræget bakkelandskab med mange sommerhuse*
- Mols Bjerger-området: *Storbakket naturområde*
- Bogens Strand-området: *Kystflade præget af sø, mose og krat*
- Fuglsø-området: *Kystnært lavtliggende bakkelandskab med natur og sommerhuse*

Landskabsstrøget rummer et forløb af afvekslende, kontrasterige landskaber med mange særlige oplevelsesværdier i form af randmorænebuerne omkring Ebeltoft Vig, kulturmiljøer, der fortæller

historien lige fra oldtidens gravhøje og dyrkningssystemer i Mols Bjerge/Fuglsø-områderne og middelalderens hovedgårde Lyngbækgård og Bogensgård til nyere tids landsbyer, landbrugsjorder og kun hundrede år gamle nåletræsplantager samt områdets store indhold af forskelligartede naturtyper. De rumlige forhold veksler mellem kystlandskaber og åbne, højtliggende områder med vide udsigter og bakke-dal-landskaber med markante landskabsrum til lukkede skovområder.

Udover de landskabelige oplevelsesværdier rummer landskabsstrøget meget gode muligheder for rekreativ færdsel og udfoldelse. Dette hænger bl.a. sammen med det tætte net af sammenhængende skov-/mark/biveje og stier samt de mange kulturminde med offentlig adgang i Mols Bjerge-området. Herudover er der mange direkte adgangsmuligheder til kysten med badestrande samt de mange udsigter fra den nationale cykelrute 5 og områdets veje og stier samt rasteplasser og opholdsarealer her, og der er gode indkøbs- og overnatningsmuligheder.

Foto af landskabsstrøget

Landskabets tilstand og udvikling

Også brugsmæssigt rummer landskabsstrøget afveksling og kontraster: I den nordlige ende af strøget ligger Krakær-området med enge, overdrev og sommerhuse samt Lyngsbæk gods, der kendetegnes af gamle løvskove og plantager samt intensivt dyrkede landbrugsarealer. I den centrale del ligger Mols Bjerge med områdets mosaik af overdrev, naturskov, plantager og små marker og i den syd-østlige del af området ligger de kystnære områder ved Bogens Sø og Fuglsø med en blanding af dyrkede marker, eng og sø, tilgroende hede samt småskove i forbindelse med Bogensholm og små sommerhusklaver.

I "Beskrivelse af landskabskarakterområder" er landskabernes tilstand og udviklingstendenser samt den fysiske planlægning og fredninger gennemgået for hvert enkelt område. Samlet set er tilstanden af de karaktergivende landskabselementer i landskabsstrøget god, og landskabsoplevelsen er uforstyrret af tekniske anlæg og nyere byudvikling. Den igangværende udvikling og planlægning i landskabsstrøgets delområder synes generelt set ikke at svække de landskabelige karakteristika. Dog truer tilgroning af hede, overdrev og enge visse steder de lysåbne naturtyper og mulighederne for at opleve de markante terrænformer. Herudover påvirker opførelsen af større sommerhuse visse steder landskabsoplevelsen.

Landskabskarakter og oplevelsesmuligheder i landskabsstrøget

I det følgende beskrives de landskabelige sammenhænge og de særlige oplevelses- og adgangsmuligheder i landskabsstrøget. Beskrivelsen tager udgangspunkt i de afgrænsede landskabskarakterområder.

Lyngsbæk-området:

Den centrale del af landskabskarakterområdet Lyngsbæk indgår i landskabsstrøget. Denne del af landskabskarakterområdet fremtræder som et skovpræget, meget kuperet landskab med markante bakke-dalforløb, der falder brat ned mod Ebeltoft Vig til sommerhusområderne og det marine forland ved Lyngsbæk Strand. Karaktergivende er endvidere den store variation inden for området med herregården Lyngsbæk Hovedgård, den lille landsby Lyngsbæk og sommerhusbebyggelserne ved Krakær og Lyngsbæk Strand, vandmøllerne i ådalen ved Femmøller samt de kuperede store åbne landskabsrum med landbrugsarealer i omdrift eller græssede enge med krat omgivet af nåletræsplantager.

De mange sommerhusområder påvirker landskabsoplevelsen i området, især i den sydlige del af området. Landevejen mellem Ebeltoft Vig og Egens Vig er stærkt trafikerede, men herudover er landskabskarakteren hovedsagelig upåvirket af større tekniske anlæg.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Lyngsbæk Hovedgård med velholdt bygningskompleks og dyrehave, gammel bøgeallé og løvskov samt kuperede åbne landskabsrum i skoven.
- Den lille velbevarede landsby Lyngsbæk
- Landskabsrummet omkring Krakær med markante bakkesider
- Dalforløbet omkring Femmøller med de gamle vandmøller
- Fischers naturpark og sommerhuse.
- National cykelrute 5 samt Margerit-rute forbi Femmøller og Lyngsbæk Strand
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Ørnsbjerg Mølle forbi Krakær og Lyngsbæk Hovedgård til Femmøller og Mols Bjerge og Bogens Strand.

Mols Bjerge:

Landskabskarakteren er især præget af den højtliggende stærkt kuperede randmoræne med overdrevslandskabet, der indholder en mosaik af græssede områder, nåleskov og små landbrugsarealer. Området er næsten uden bebyggelse og anlæg, bortset fra små samlinger af gårde og huse ved Standkær, Toggerbo og Bogens. Landskabskarakteren er uhyre kompleks mht. skala, rumforhold og struktur. Mange forskellige geologiske formationer, kulturmiljøer og bevoksningstyper giver særlige oplevelsesværdier, herunder dødishuller, koncentrationer af gravhøje, overdrev og naturskov.

Bakker og bevoksninger danner mange landskabsrum, men fra højdepunkterne, og især Trehøje og Agri baynehøj, er der storslåede udsigter horisonten rundt over kystlandskaberne i Århus Bugt, Kalø Vig og Ebeltoft Vig samt over Tirstrup hedeslette.

Landskabskarakteren er helt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Agri Bavnehøj og Trehøje-områderne med gravhøje og udsigtspunkter
- Dødishullerne Tinghulen og Troldhul
- Strandkjær-området med besøgscenter
- Den centrale del med den statsejede naturskov
- National cykelrute 5 med cykelsti fra Egens over Basballe videre til Femmøller og Ebeltoft Vig.
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Mols Bjerge til Kalø-området i vest og Femmøller- og Lyngsbæk-området i øst samt Fuglsø og Bogens Strande.

Bogens Strand-området:

Landskabskarakterområdet er præget af kystfladen med dens mosaik af , eng- og hedearealer, sø, sumpskov og egekrat, marker og små sommerhusområder omgivet af træbevoksning. Herudover er området næsten uden bebyggelse.

Området er inddelt i små landskabsrum af skov og krat, der i den nordlige ende afgrænser et større landskabsrum på den hævede havbund ved Tømmerkær. Den sydlige ende af området er mere åben og præges af Bogens Sø og hovedgården Bogensholm. Der er enkelte steder udsigt fra landevejen udover Ebeltoft Vig.

Landevejene langs kysten og mod Femmøller bringer en del uro ind i området, mens en række rastepladser for strandbesøgende er godt gemt i egekrattet. Herudover er området uden påvirkning af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Området med hovedgården Bogensholm samt et gammelt voldsted og Bogens Sø
- Sandstrand og egekrat med rastepladser ved Bogens Strand.
- Skovlommen med den nu opdyrkede flade Tømmerkær
- National cykelrute 5 samt Marguerit-rute forbi Femmøller og Lyngsbæk Strand
- Sammenhængende vandretursmulighed op igennem Mols Bjerge ved Strandkær og til Femmøller- og Lyngsbæk-området i nord samt Fuglsø Strand i syd.

Fuglsø-området:

Landskabskarakterområdet Fuglsø er især præget af det kystnære lavtliggende bakkelandskab med dets mosaik af hede og overdrev, skov, landbrugsarealer og sommerhuse samt den lille landsby Fuglsø. Den sydlige del af området er relativt lukket og domineret af en kuperet græshede med buske og træer, løvskov samt stedvis fritliggende sommerhuse, mens den nordlige del er mere åben og præget af landbrugsmæssig omdrift, landevejen, landsbyen og nyere sommerhusenklaver.

Bevoksninger, bakker og bebyggelser danner mindre landskabsrum, men fra landevejen og den stedvis høje kystskrænt er der stedvis vid udsigt over heden og kystlandskabet ved Ebeltoft Vig. De kystnære kuperede hedearealer med de spredte ener og fuldkronede ege har store oplevelseværdier.

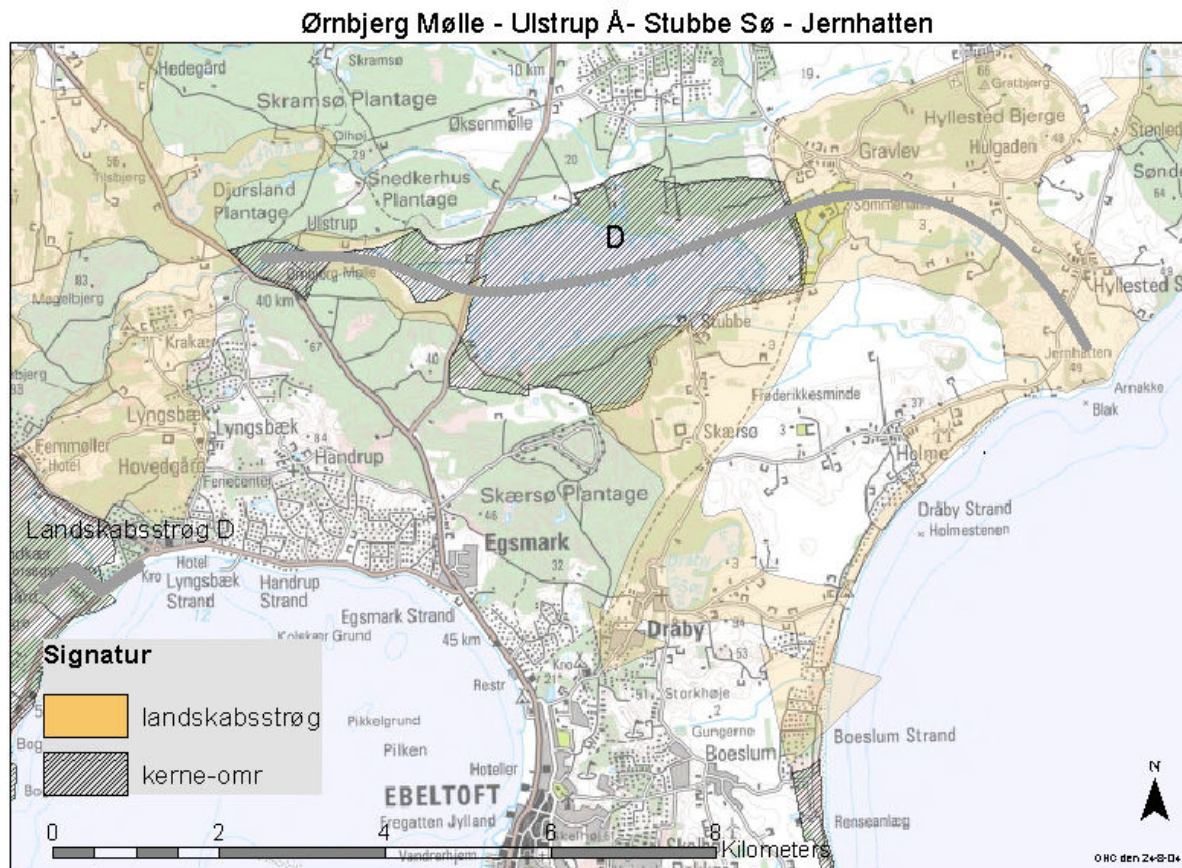
Bortset fra arealerne omkring landevejen, der er præget af kraftig trafik, er området roligt og upåvirket af større tekniske anlæg og nyere bebyggelse.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Den kystnære kuperede hede med ener og fuldkronede ege
- Havskrænt med smal sandstrand
- Bademuligheder ved Fuglsø Vig
- Landsbyen Fuglsø
- Udsigtspunkter ved landevejen (rasteplads) og ved kystskrænten.
- Sammenhængende vandretursmulighed op igennem Mols Bjerge til Trehøje og til Femmøller- og Lyngsbæk-området i nord.

Landskabsstrøg D:

Ørnbjerg Mølle - Ulstrup Å - Stubbe Sø - Jernhatten

Arealer omfattet af landskabsstrøget samt grænser for landskabskarakterområder og kerneområder

Landskabelige og rekreative sammenhænge

Dette landskabsstrøg strækker sig i vest-østlig retning i den nordlige del af pilotområdet og indholder dalstrøget med den tidligere havarm omkring Ulstrup Å og Stubbe Sø samt det tilstødende bakkedrag med Hyllested Skovgårde og Jernhatten ud imod Kattegat.

Følgende landskabskarakterområder indgår helt eller delvis i landskabsstrøget – se ”Beskrivelse af landskabskarakterområder”:

- Mindre arealer i områderne Skramsø Plantage og Skærsø Plantage: *Ådal med eng, overdrev og mølle omgivet af skov*
- Stubbe Sø-Holme-området: *Kystlandskab med sø, fugtige lavninger og dyrkede bakkedrag med spredte gårde og landsbyer.*

Landskabsstrøget rummer et forløb af afvekslende, kontrastrige landskaber, der som fællesnævner har stenalderhavet landskabspåvirkninger, idet området dengang udgjorde en fjord med enkeltliggende kuplede øer og en ådal, der udmundede i fjorden lige øst for Ørnbjerg Mølle. Området rummer mange særlige oplevelsesværdier i form af den store Stubbe Sø med tilstødende fugtige arealer i Ulstrup ådal og øst for Stubbe Bro samt gamle havskrænter og enkeltbakker med løvskov

og landbrugsdrift ud imod Kattegat. Landskabet fortæller tydeligt historien lige fra middelalderens vandmølle drift (Ørnbjerg Mølle) til nyere tids udskiftede landsby Hyllested Skovsgårde og de udflyttede gårde med intensiv landbrugsdrift på de højereliggende morænejorder samt nutidens sumpskove og nåleplantninger. Området har et stort indhold af forskellige naturtyper. De rumlige forhold veksler mellem kystlandskaber med høje bakker med vide udsigter og den store skovomkransede søflade og tilstødende engdrag med ”pastoral” karakter til den lukkede Ulstrup Ådal med græssede skrænter og engdrag.

Udover de landskabelige oplevelsesværdier rummer landskabsstrøget meget gode muligheder for rekreativ færdsel og udfoldelse. Dette hænger bl.a. sammen med det sammenhængende net af rolige skov-/mark/biveje og stier i området samt raste- og opholdsmuligheder i skoven og ved kysten. Herudover krydses området af den nationale cykelrute 5 og en cykelsti på det gamle banetracé samt en Marguerit-rute. Området har nærliggende indkøbs- og overnatningsmuligheder. Endvidere ligger Ebeltoft Zoo gemt mellem de skovklædte bakker ved Stubbe Sø.

Foto fra landskabsstrøgets afslutning ved Jernhatten

Landskabets tilstand og udvikling

Også brugsmæssigt rummer landskabsstrøget afveksling og kontraster: I den vestlige og centrale del af strøget ligger de store nåletræsplantager og de græssede enge eller tilgroede kær i Ulstrup Ådal og omkring Stubbe Sø. I den østlige del ligger de intensivt dyrkede eller løvskovklædte morænebakker, der veksler med afvandede arealer under ekstensivering med en mosaik af dyrkning og sumpskov. Jernhatten har græssede overdrev og små løvskovbevoksninger på den gamle havskrænt.

I ”Beskrivelse af landskabskarakterområder” er landskabernes tilstand og udviklingstendenser samt den fysiske planlægning og fredninger gennemgået for hvert enkelt område. Samlet set er tilstanden af de karaktergivende landskabselementer i landskabsstrøget god, og landskabsoplevelsen er uforstyrret af tekniske eller rekreative anlæg og nyere byudvikling. Den igangværende udvikling og planlægning i landskabsstrøgets delområder synes generelt set ikke at svække de landskabelige karakteristika. Dog truer tilgroning og tilplantning det marine forland vest for øst for Stubbe Sø med at ændre landskabskarakteren til et mere lukket landskab.

Landskabskarakter og oplevelsesmuligheder i landskabsstrøget

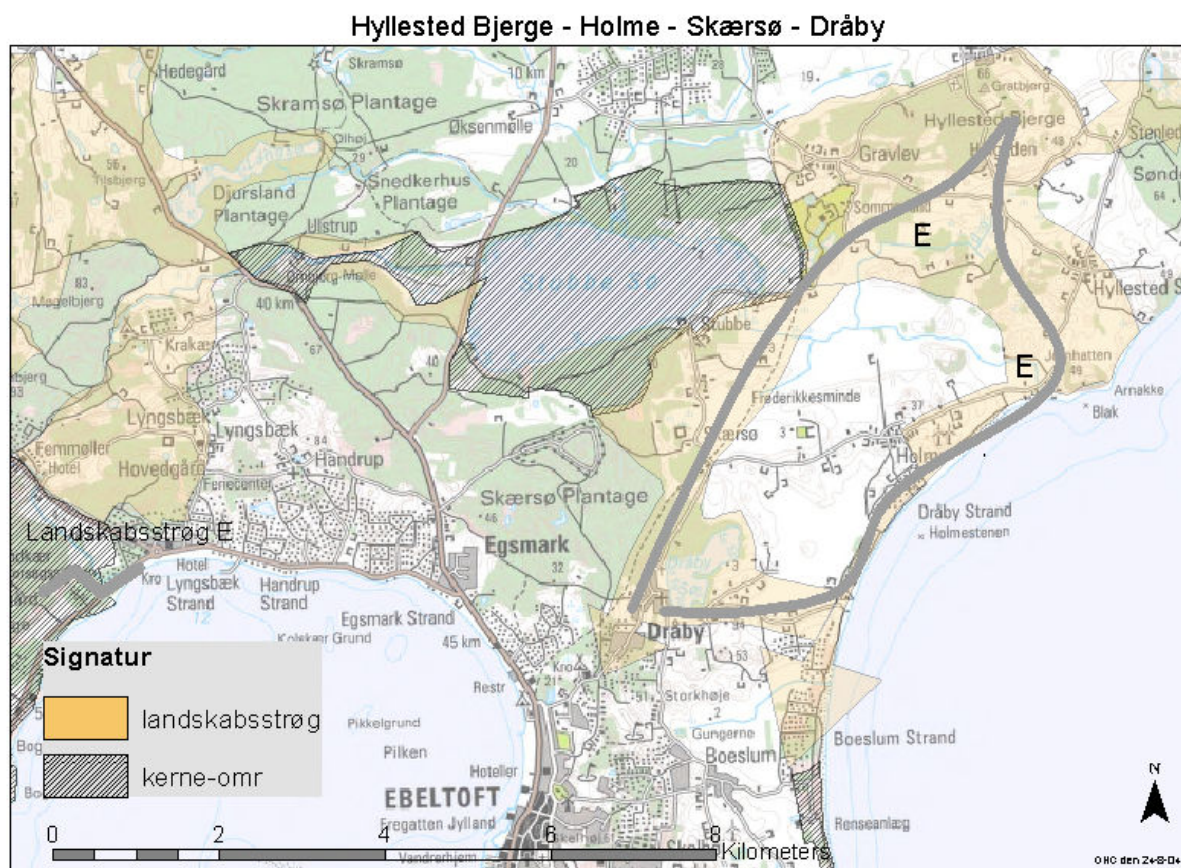
I det følgende beskrives de landskabelige sammenhænge og de særlige oplevelses- og adgangsmuligheder i landskabsstrøget. Beskrivelsen tager udgangspunkt i de afgrænsede landskabskarakterområder.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Ørnbjerg Mølle med opholdsarealer, overdrev og eng
- Dalstrøget omkring Ulstrup Å med enge og kær samt skrænter med græsningskov
- Stubbe Sø og tilhørende enge ved Nybro og Stubbe Bro
- Ebeltoft Zoo
- Området med Jernhatten med den høje morænebakke, enge, skanse og havudsigter
- Landsbyen Skovgårde med lange havudsigter
- Smalle snoede småveje, der forbinder disse områder
- National cykelrute 5 forbi Hyllested Skovgårde og Jernhatten giver forbindelse til Rugårdområdet i nord samt Dråby-området i syd
- Cykelsti på det gamle banetracé fra Gravlev til Dråby og Ebeltoft
- Marguerit-rute forbi Stubbe Bro
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Krakær over Ørnbjerg Mølle syd om Stubbe Sø til Skærsø og videre ad den gamle bane til Stubbe Zoo, Jernhatten, Hyllested Bjerger og Rugård

Landskabsstrøg E:

Hyllested Bjerge – Holme – Skærsø - Dråby

Arealer omfattet af landskabsstrøget samt grænser for landskabskarakterområder og kerneområder

Landskabelige og rekreative sammenhænge

Dette landskabsstrøg strækker sig i nord-sydlig retning fra Hyllested Bjerge og deler sig i to: et vestligt forløb over området med Skovgårde og Jernhatten og videre langs kysten til Holme og Dråby Strand, og et østligt forløb forbi Stubbe Bro og Skærsø til Dråby. Landskabsstrøget har forbindelse til strøget med Stubbe Sø og Ulstrup Ådal samt forbindelse til kerneområdet ved Kobberhage.

Følgende landskabskarakterområder indgår helt eller delvis i landskabsstrøget – se ”Beskrivelse af landskabskarakterområder”:

- Hyllested Bjerge: *Småbakked skov- og landbrugsområde med overdrev og lille landsby*
- Stubbe Sø-Holme-området: *Kystlandskab med sø, fugtige lavninger og dyrkede bakke drag med spredte gårde og landsbyer samt sommerhuse.*

Landskabsstrøget rummer et forløb af afvekslende, kontrastrige landskaber med mange særlige oplevelsesværdier i form af Hyllested Bjerge i nord og det gamle fjordlandskab omkring Stubbe Sø, Holme og Dråby Sø med lavtliggende flader, der afgrænser enkeltbakker med bevoksede havskrænter. Fællesnævnerne er istidens morænedannelser og stenalderhavets efterfølgende landskabspåvirkninger, idet området dengang udgjorde fjordarme med enkeltliggende kuplede øer.

Landskabets fortæller tydeligt historien lige fra den gamle Skærsø Hovedgård til nyere tids skanse ved Havmølle og de udskiftede små velbevarede landsbyer og udflyttede gårde med marker og små løvskove på de højereliggende morænejorder samt det sidste århundredes nåletræsplantninger på de ringeste jorder og sommerhusbrømmer langs kysten. Området har et stort indhold af forskellige naturtyper. De rumlige forhold veksler mellem store skovomkransede søflader med tilstødende engdrag og lavtliggende marker til kystlandskaber med høje bakker, kystskrænter og strandvolde med vide udsigter. Sommerhusområderne fremtræder mest som lukkede enklaver, der afskærer det bagvedliggende land fra kysten.

Udover de landskabelige oplevelsesværdier rummer landskabsstrøget meget gode muligheder for rekreativ færdsel og udfoldelse. Dette hænger bl.a. sammen med det sammenhængende net af rolige skov-/mark- og biveje i området samt raste- og opholdsmuligheder i skove og ved kysten. Herudover gennemløbes området af den nationale cykelrute 5 og en cykelsti på et gamle banetracé samt en Marguerit-rute. Området har gode indkøbs- og overnatningsmuligheder. Endvidere ligger Ebeltoft Zoo gemt mellem de skovklædte bakker ved Stubbe Sø.

Foto fra landskabsstrøget omkring Dråby

Landskabets tilstand og udvikling

Også brugsmæssigt rummer landskabsstrøget afveksling og kontraster: I den nordlige ende af strøget ligger Hyllested Bjerge med nåletræsplantager og overdrev. Syd herfor ligger et område med en mosaik af hhv. intensiv dyrkning og små løvskove på de højereliggende arealer og enge, tilgroede kær og omdriftsarealer med hegn og vildtremiser på den hævede havbund. Stubbe Sø og Dråby sø er omrivet af skov og enge. Kysten i den sydlige del af området anvendes til sommerhusområder.

I ”Beskrivelse af landskabskarakterområder” er landskabernes tilstand og udviklingstendenser samt den fysiske planlægning og fredninger gennemgået for hvert enkelt område. Samlet set er tilstanden

af de karaktergivende landskabselementer i landskabsstrøget god, og landskabsoplevelsen er uforstyrret af tekniske anlæg og nyere byudvikling. Den igangværende udvikling og planlægning i landskabsstrøgets delområder synes generelt set ikke at svække de landskabelige karakteristika. Dog truer tilgroning af enge og ekstensivering af omdriftsarealerne visse steder de lysåbne naturtyper og mulighederne for at opleve fjordlandskabets terrænformer. I landsbyerne er en del af brugene stadig aktive, men der sker i disse år et funktionsskift fra landbrug til især boliger. Udviklingen påvirker landsbyernes karakter, men ikke nævneværdigt det omgivende landskab.

Den centrale og nordlige del af området fremtræder meget uforstyrret, uden påvirkning af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse. Sommerhusbebyggelserne præger den sydlige del af området og afskærer dette fra kysten.

Landskabskarakter og oplevelsesmuligheder i landskabsstrøget

I det følgende beskrives de landskabelige sammenhænge og de særlige oplevelses- og adgangsmuligheder i landskabsstrøget.

Oplevelsesrige delområder og sammenhængende stiforløb der giver særlige adgangsmuligheder:

- Hyllested Bjerge med græssede overdrevsbakker med enkeltstående ege og bøge, plantage, kuperede marker og lange udsigter
- De små velholdte landsbyer og gårdsamlinger Gravlev, Hyllested, Skovgårde, Holme, Stubbe og Dråby
- Området med Jernhatten med den høje morænebakke, enge og havudsigter
- Kyststrækningen fra Arnakke til Dråby strand med skansen ved Havmølle, strandvolde, gamle kystskrænter og gode bademuligheder
- Det velholdte herregårdsanlæg med Skærsø Hovedgård, som en skovvej løber igennem
- Området med Dråby Sø og landsbyen
- Smalle snoede småveje, der forbinder disse områder.
- National cykelrute 5 forbi Skovgårde og Jernhatten, Skærsø og Dråby giver forbindelse til Rugård-området i nord samt Ebeltoft-området i syd.
- Cykelsti på det gamle banetracé fra Gravlev til Dråby og Ebeltoft
- Marguerit-rute over Hyllested, Gravlev, Stubbe, Skærsø og Dråby
- Sammenhængende vandretursmulighed fra Rugård-området over Hyllested Bjerge, Skovgårde, Jernhatten, Stubbe Zoo, og videre ad den gamle bane til Skærsø, Dråby og Ebeltoft.

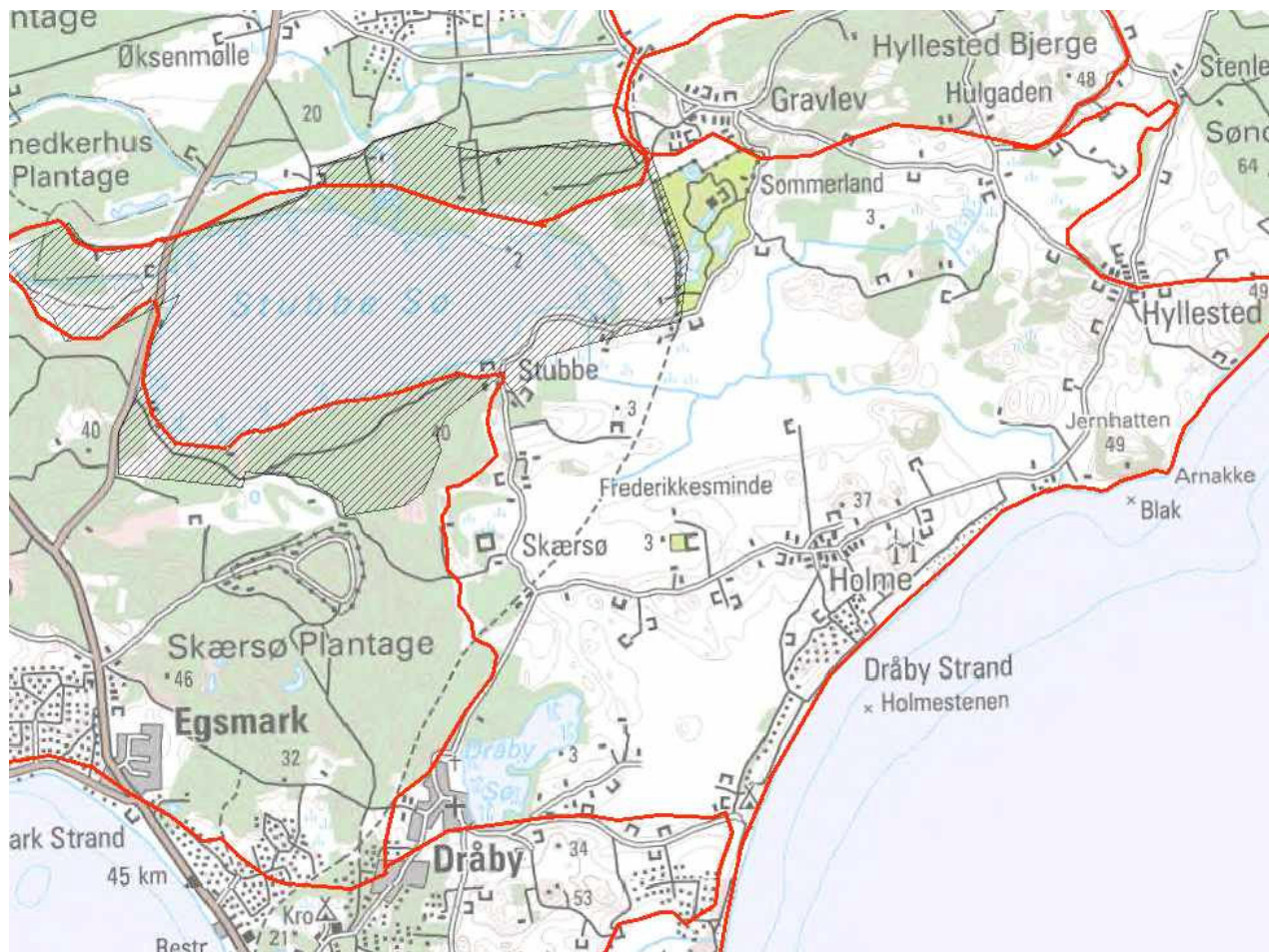
Beskrivelse af landskabskarakterområder

I forbindelse med landskabsanalysen er der foretaget en inddeling i forskellige landskabskarakterområder, som danner udgangspunkt for arbejdet med kortlægning og beskrivelse af landskabets særpræg og oplevelsesmuligheder, dets tilstand og udviklingstendenser samt de forhold, der betyder noget for at fastholde landskabsværdierne.

Området er således blevet inddelt i 18 forskellige landskabskarakterområder, som er beskrevet i det følgende og vist på kortbilag Karakterområder. Disse landskabskarakterområder rummer bl.a. pilotområdets kerneområder. For hvert landskabskarakterområde er der medtaget en sammenfattende beskrivelse af områdets særlige landskabskarakter og landskabstype, en gennemgang af områdets tilstand og udviklingstendenser samt en beskrivelse af landskabets sårbarhed i forhold til disse. Beskrivelsen afsluttes med en beskrivelse af, hvorledes landskabskarakterområdet indgår i landskabelig og oplevelsesmæssig sammenhæng med resten af pilotområdet.

Landskabskarakterområde 15: Stubbe Sø-Holme-området

Kystlandskab med sø, fugtige lavninger og dyrkede bakkedrag med spredte gårde og landsbyer samt sommerhuse

Landskabskarakterområde 15: Stubbe Sø-Holme-området

Udsigt mod Jernhatten fra Hyllested

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Stubbe Sø-Holme udgør et meget kontrastrigt, åbent kystlandskab. Landskabskarakteren er præget af lave, dyrkede øst-vestgående morænerygge med spredte gårde og de små landsbyer Holme og Skovgårde, der veksler med næsten bygningsløse lavtliggende flader af marint forland med søer, vandløb og en mosaik af eng, ager, brak og småbevoksninger samt høje delvis løvskovbevoksede enkeltbakker, der har udgjort øer i det gamle fjordområde ud til Kattegat. De større søer, Stubbe Sø og Dråby Sø, præger kun lokalt området. Langs kysten i den sydlige del af området ved Dråby og Boeslum præges landskabskarakteren noget af større kolonier af sommerhuse beliggende i forbindelse med strandvolde og kystskrænter.

Den ydre rumlige afgrænsning af området dannes af Skærsø/Skramsø Plantager og Hyllested Bjerger samt mod kysten af de skovbevoksede bakker ved Jernhatten og sommerhusbebyggelserne langs størstedelen af kystlinien. Bakker, småskove og krat opdeler området i mindre landskabsrum, og der er kun vide udsigter hhv. fra vejene på bakkeryggene udover de gamle fjordflader og langs kysten samt fra enkelte steder over Stubbe Sø og Dråby Sø. Landskabet er af middel til stor skala. Vindmøllerne ved Elsegårde og den fjerne Hjelm danner orienteringspunkter i området.

Den centrale og nordlige del af området fremtræder meget uforstyrret, uden påvirkning af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse. I den sydlige del af området påvirkes landskabsoplevelsen af vindmøller og sommerhusbebyggelser, der afskærer området visuelt fra kysten. Landbruget har tidligere med fordel udnyttet det varierede naturgrundlag til henholdsvis omdriftsarealer og græsning, men de lavtliggende sandede jorder bærer stadig større præg af en marginaliseringsproces, som bl.a. kommer til udtryk igennem skovrejsning, omfattende brak og tilgroning med krat.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen Marint forland med enkeltstående morænebakker og landbrug og omdrift. Det tilhører type R5: Stubbe Sø og Dråby Strand moræne- og littorinaområde - se *"Beskrivelse af landskabstyper"*.

Den gamle skanse fra Englandskrigen med Jernhatten i baggrunden

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler kontinuitet og stor tidsdybde repræsenteret ved de velbevarede landsbyer, herunder Dråby med den store kirke samt hovedgården Skærsø fra middelalderen. Om

udviklingen inden for de sidste to århundreder vidner de udparcellerede eller udflyttede gårde, de afvandede og delvis opdyrkede enge på det marine forland, der nu delvis er sprunget i krat, samt de små løvskove og nyere nåletræsplantninger i den nordlige del af området. Den gamle vejstruktur med de snoede veje mellem landsbyerne og forbi Stubbe Sø og Skærsø er bevaret.

Der er stadig et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og områdets kulturmønster, som dog er ved at blive udvisket af marginaliseringen af landbruget. Landskabet fremtræder uforstyrret trods de nyere funktioner i form af sommerhuse og zoo. Dog påvirkes landskabsoplevelsen især i den sydlige del af området af vindmøller. I de velholdte landsbyer er en del af brugene stadig aktive, men der sker i disse år et funktionsskift fra landbrug til især boliger, der præger landsbyernes karakter, men ikke nævneværdigt det omgivende landskab.

Stubbe Sø med randarealer, området omkring Jernhatten samt mindre kystarealer ved Boeslum er fredede. Stubbe Sø-området er udpeget som Habitatområde. Dele af landskabskarakterområdet er herudover omfattet af forskellige regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området excl. arealerne mellem Dråby Sø, Holme og Skærsø samt arealerne mellem Ebeloft Zoo og Skovgårde: Område af særlig landskabelig interesse.

Kulturmiljø: Det marine forland mellem Stubbe Sø og Arnakke: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Stubbe Sø med randarealer samt Havmølle Å: Naturområde/Spredningskorridor; hovedparten af de øvrige arealer med marint forland: Muligt naturområde.

Internationalt beskyttelsesområde: Stubbe Sø-området udgør et Habitatområde.

Kystzone: Hele området udover Stubbe Sø er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Næsten alle arealer med marint forland, Skærsø-området samt området med Jernhatten og Skovgårde: Uønsket skov, et lille areal vest for Skovgårde: Skovrejsning.

De gamle strandvolde ved Dråby Strand

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af det kontrastrige, åbne kystlandskab er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser, fredningsmæssige status og regionplanlægningen. Den største trussel mod dette område er den stigende marginalisering, der meget tydeligt pågår i området. Denne tendens kommer til udtryk i form af en ændret arealanvendelse. Vedvarende græs- og engarealer opgives og er under tilgroning, eller de tilplantes med energipil, juletræer og egentlig skov. Herved vil området efterhånden skifte karakter til et mere lukket landskab, og mulighederne for at opleve de terrænmæssige

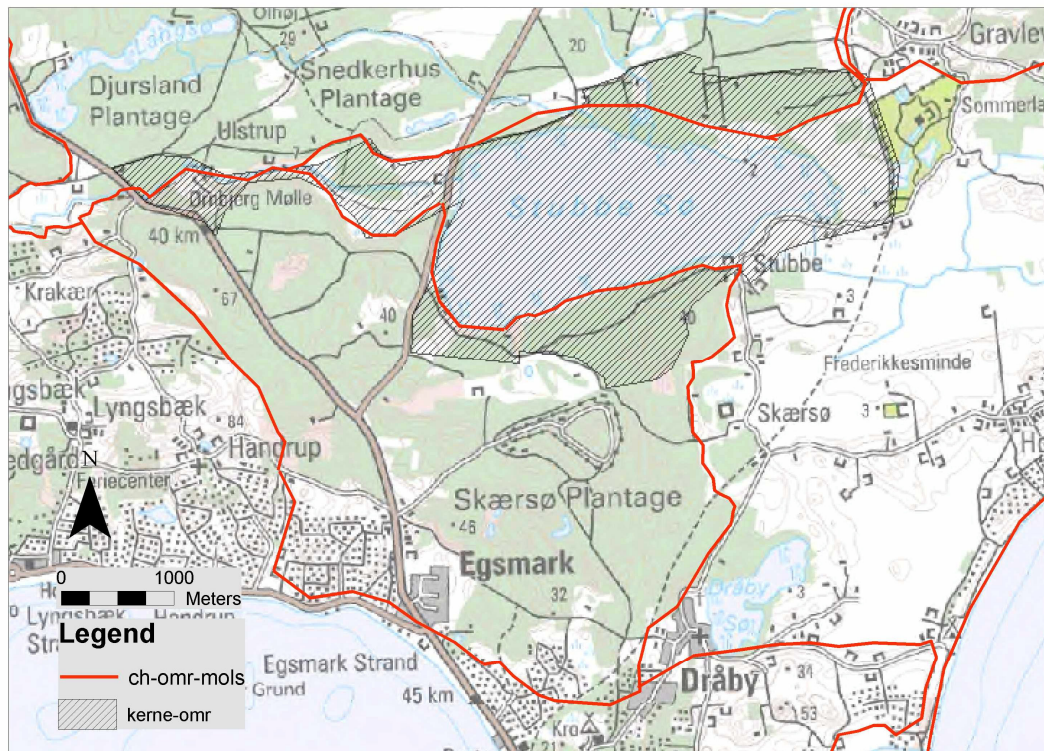
kontraster i kystlandskabet vil forringes. De funktionsændringer, som de tidligere landbrugsbygninger gennemgår med henblik på beboelse, sommerhusfunktion eller egentlig lediggørelse, vil til en vis grad kunne påvirke landskabskarakteren. Yderligere udbygning af sommerhusområderne vil kunne påvirke de kystnære dele af landskabet. Det åbne kystnære landskab er herudover sårbart over for opstilling af større tekniske anlæg.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge udgør Stubbe Sø og randarealer et kerneområde. Herudover indgår dele af landskabskarakterområdet Stubbe Sø-Holme i de to landskabsstrøg Hyllested Bjerge-Holme-Skærsø-Dråby og Ørnbjerg Mølle-Ulstrup Å-Stubbe Sø-Jernhatten, se ”Beskrivelse af landskabsstrøg”. Den nationale cykelrute 5 samt en Marguerit-rute løber gennem området og giver forbindelse til Mols Bjerge i syd og Grenå i nord.

Landskabskarakterområde 14: Skærsø Plantage-området

Skovdækket småkuperet landskab med moser og mange sommerhuse

Landskabskarakterområde 2: Skærsø Plantage-området

Græsset område i Skærsø Plantages nordlige del

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Skærsø Plantage fremtræder som et kuperet skovlandskab med varierede træbevoksninger samt lysninger med enge og overdrev samt arealer med græsningsskov. Karakteristisk er endvidere den sparsomme bebyggelse i form af to udflyttergårde og enkelte spredte huse. I kontrast hertil ligger de store sommerhusbebyggelser ved Egsmark Strand og Dråby.

Landskabet er af middel til stor skala og generelt lukket, men ådalen omkring Ulstrup Å i den nordlige rand og skovvejen langs Stubbe Sø samt spredte lysninger giver muligheder for kontrastrige udsigter. Fra vejene ved Egsmark Strand er der vide udsigter over Ebeltoft Vig.

Den sydlige del af området er meget præget af de store sommerhusbebyggelser langs kysten. Den nordlige del af området, bortset fra arealerne langs den stærkt trafikerede landevej Ebeltoft-Tåstrup samt et militært anlæg ved gården Godthåb, henligger som et helhedspræget, uforstyrret skovområde uden påvirkning af større tekniske anlæg eller bymæssige bebyggelse.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen Randmoræne, småbakket med nåleskov og sommerhusområder. Det tilhører type R3a: Skærsø moræne- og smeltevandsområde - se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især udviklingen inden for de sidste godt hundrede år, hvor de mange, kuperede jorder med de mange hedearealer er blevet tilplantet med store nåletræsplantager, og hvor de mange sommerhuse er blevet opført i det kystnære område med de mange herlighedsværdier. Områderne omkring den restaurerede Ørnbjerg Mølle og udflyttergården Godthåb afspejler dog en større tidsdybde med deres bygningsanlæg og ekstensivt drevne, lysåbne naturtyper.

Områdets nuværende drift tager fint hensyn til landskabsoplevelsen, bl.a. i forbindelse med skrænter og lavninger i form af græsning af enge og skræntskov, spredte træbevoksning, åbne arealer med hede og ener, islet af løvtræer og løvbryn i plantagerne mv.

Der sker en fortsat udvikling inden for sommerhusområderne, der i stadig større grad får præg af helårsbebyggelser, især langs kysten.

Området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Den sydøstlige del samt Ulstrup Ådal: Område af særlig landskabelig interesse.

Kulturmiljø: Ørnbjerg Mølle: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Moser og enge: Naturområde, resterende lysninger og lavbundsarealer: Muligt naturområde.

Skovrejsning: Samtlige lysninger, excl. Ørnbjerg Mølle-arealerne: Uønsket skov.

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af det skovprægede landskabskarakterområde er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området er primært dækket af nåleskov og frem-

står stabilt, men en række mindre områder i plantagen, herunder bl.a. i Ulstrup Å-dalen og omkring Ørnbjerg Mølle, domineres af overdrev og eng. Disse arealer fremstår som en del af det oprindelige hedeområde, der for ca. 200 år siden var karakteristisk for området. Disse områder er sårbare over for tilgroning og tilplantning. Skovgrænsningen på skrænterne af Ulstrup Ådal er vigtig for også fremover at kunne opleve de terrænmæssige kontraster i området. På tilsvarende måde kræver de store eng- og græsområder omkring udflyttergården Godthåb fortsat slet og pleje for at hindre en tilgroning.

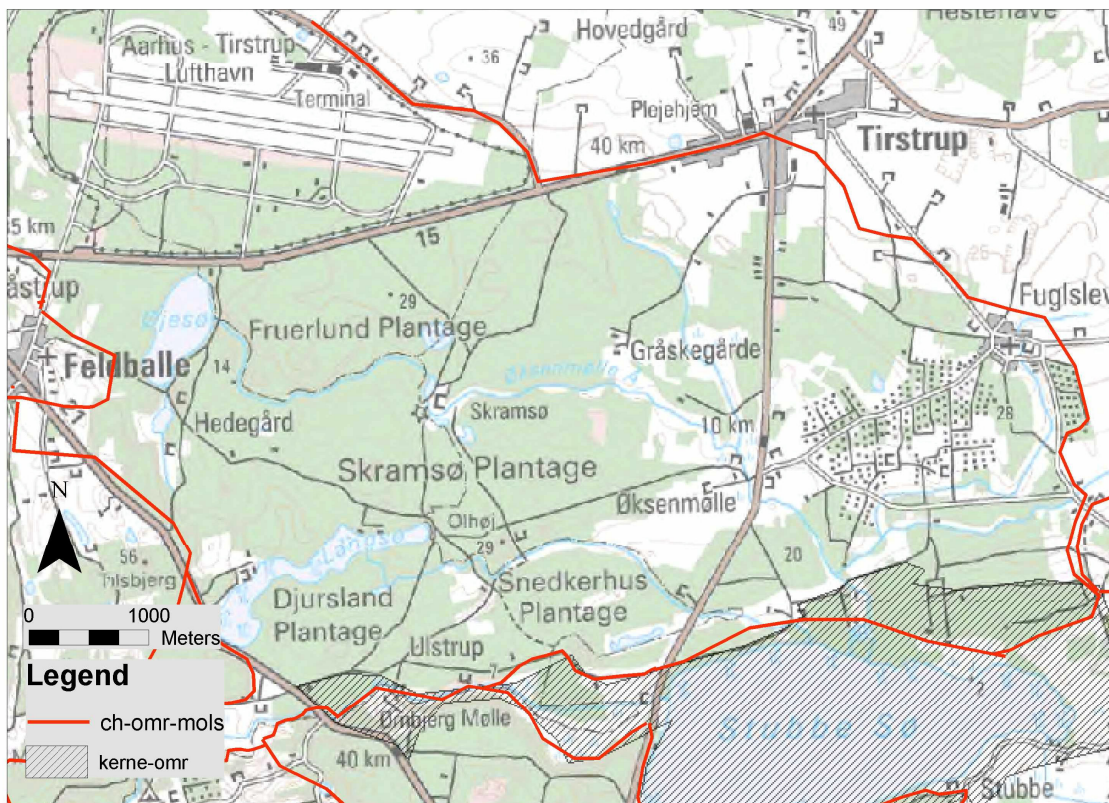
Den istandsatte Ørnbjerg Mølle mellem Skærsø og Skramsø plantager

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge grænser landskabskarakterområdet Skærsø Plantage op til kerneområdet Stubbe Sø. Arealerne langs ådalen med Ulstrup Å indgår i landskabsstrøget Jernhatten-Stubbe Sø-Ulstrup Å-Ørnbjerg Mølle, se ”Beskrivelse af landskabsstrøg”. Den nationale cykelrute 5 samt Marguerit-ruten forbi Egsmark Strand og Dråby løber langs området og giver forbindelse til Stubbe Sø-området og Mols Bjerge.

Landskabskarakterområde 13: Skramso Plantage-området

Skovdækket slettelandskab med søer, lufthavn og sommerhuse

Landskabskarakterområde 13: Skramso Plantage-området

Flere steder i Skramso Plantage findes lysåbne områder, som græsses

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Skramsø Plantage fremtræder som et kontrastrigt skovlandskab på en jævn flade med nåleplantager og søer samt lufthavnsarealer, sommerhusområde og små landsbyer i randen. Karaktergivende er endvidere de smalle ådale med græssede enge og sumpskove.

Landskabet, som er af stor skala, fremtræder mest lukket, men ådale med enge, åbne skovlommer med landbrugsarealer i omdrift samt den åbne flade med Tirstrup lufthavn giver mulighed for lange udsigter inden for området samt udover den bølgende moræneflade mod nord. Der er kun få muligheder for udsigter over Stubbe Sø, Langsø og Øjesø fra områdets landeveje og skovveje.

Områderne med plantage, søer og enge fremtræder helt uforstyrrede, mens den nordlige del af området med Øksenhøj og Tirstrup lufthavn er præget af de mange tekniske anlæg og trafikken. Sommerhusområderne ligger delvis gemt bag træbevoksninger og opleves kun lokalt.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er landskabstypen Landskab med dødisrelief, smeltevandssand og -grus samt nåleskov. Det tilhører type R3: Skramsø dødislandskab - se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

I plantagen udnyttes enkelte områder endnu til landbrug, men området præges af forholdsvis dårlig, sandet jord

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især udviklingen inden for de sidste godt hundrede år. I denne periode er de tidligere dyrkede sandjorder med hede på de ringeste jorder blevet tilplantet med nåletræsplantager, Tirstrup lufthavn er blevet anlagt på de jævne arealer i nord, og et større område mellem Øksenhøj og Fuglslev er blevet bebygget med sommerhuse. Ådalene og især området med Ørnbjerg Mølle afspejler dog en større tidsdybde med den gamle mølle og de ekstensivt drevne, lysåbne naturtyper, hvor kærerne dog er groet til med sumpskov.

Området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Arealerne med Øjesø og Langsø samt lysninger omkring Øksenmølle: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Hele den centrale del af området: Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Ørnbjerg Mølle: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Ulstrup Ådal og Øksenmølle Ådal: *Spredningskorridor*, større skovlysninger: Muligt naturområde.

Skovrejsning: Den nordlige del af området mellem skoven og Hyllested og Tirstrup samt dele af lysningerne omkring Øksenmølle: Skovrejsningsområde, andre dele af lysningerne ved Øksenmølle samt Ulstrup Ådal: Uønsket skov.

Råstofgravning: Arealerne nord for Fuglslev: Råstofgraveområde.

Større nye vejanlæg: *En omfartsvej øst om Feldballe.*

Foto fra Plantagens vestlige del

Landskabskarakterens sårbarhed

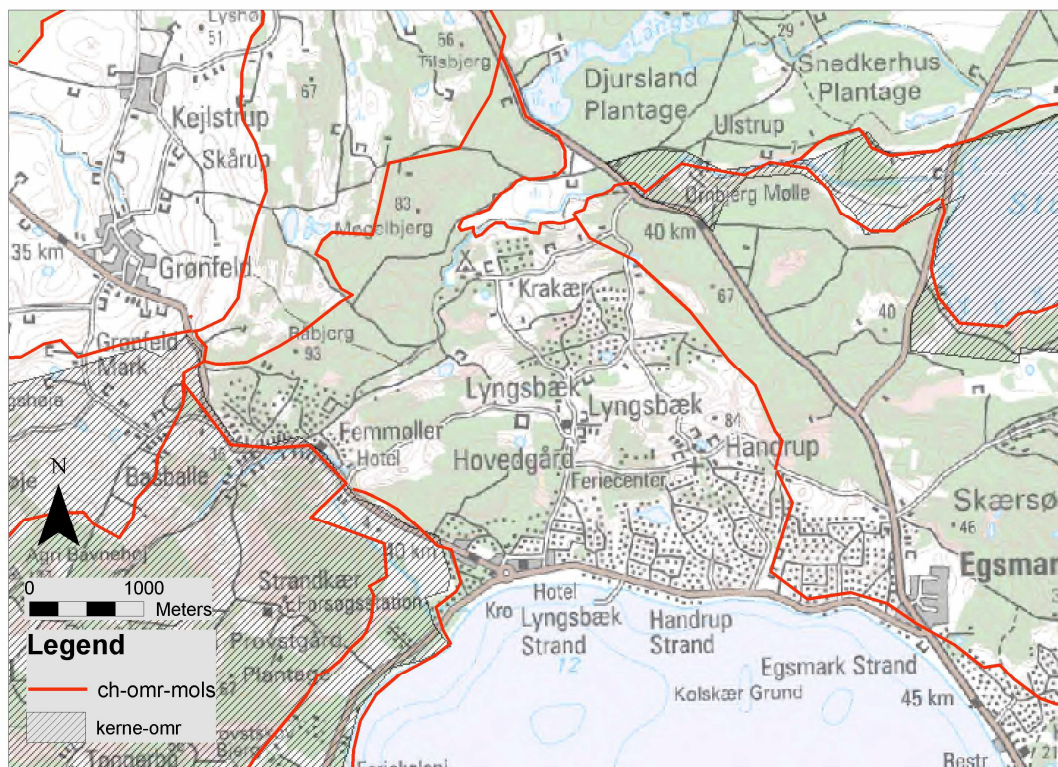
Sårbarheden af det forholdsvis ensartede område præget af nåletræsplantager med mindre parceller med blandet løvskov er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Der er tidligere foretaget en del større indgreb i området i form af lufthavnen, landevejene og sommerhusbebyggelserne. Den planlagte råstofgravning og skovrejsning i den nordlige del af området ved Fuglslev samt en evt. omfartsvej ved Feldballe vurderes kun at ville påvirke landskabskarakteren lokalt. Tilplantning eller tilgroning af den store stjerneformede lysning omkring Øksenmølle, der fungerer som orienteringspunkt i området, vil påvirke landskabsoplevelsen i denne centrale, kontrastskabende del af det ellers skovprægede område. I området omkring Ørnbjerg Mølle og Ulstrup Å er den fortsatte ekstensive drift vigtig for at fastholde oplevelsen af de lysåbne naturtyper og udsigterne.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge grænser landskabskarakterområdet Skramsø Plantage op til kerneområdet Stubbe Sø, og arealerne langs ådalen med Ulstrup Å indgår i landskabsstrøget Jernhatten-Stubbe Sø-Ulstrup Å-Ørnbjerg Mølle, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*".

Landskabskarakterområde 12: Lyngsbæk-området

Skovpræget bakkelandskab med mange sommerhuse

Landskabskarakterområde 12: Lyngsbæk-området

Bakkerne omkring Lyngsbæk Hovedgård

Ladegårdsbygninger på Lyngsbæk Hovedgård opført 1776

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Lyngsbæk fremtræder som et nåleskovspræget, meget kuperet landskab med markante bakke-dalforløb, der falder brat ned mod Ebeltoft Vig til det marine forland ved Handrup Strand og Lyngsbæk Strand. Karaktergivende er endvidere den store variation og kontrasterne inden for området med de mange sommerhuse, tre små landsbyer og en herregård samt de kuperede store åbne landskabsrum med landbrugsarealer i omdrift eller græssede enge med krat omgivet af nåletræsplantager.

Der er vide udsigter over Ebeltoft Vig fra landevejen her og fra de markante bakkedoppe ved Handrup samt lange udsigter gennem de kuperede åbne skovlommer, eksempelvis ved Krakær og Lyngsbæk Hovedgård.

De mange sommerhusområder påvirker landskabsoplevelsen i området, især i den sydlige del af området. Landevejene langs Ebeltoft Vig og mod Egens Vig er stærkt trafikerede, men herudover er landskabskarakteren hovedsagelig upåvirket af større tekniske anlæg.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen randmoræne med plantager og sommerhusområder. Det tilhører type R1b: Femmøller randmorænebakker - se *"Beskrivelse af landskabstyper"*.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især udviklingen inden for de sidste godt hundrede år, hvor de mest magre, kuperede jorder med de mange hedearealer er blevet tilplantet med nåletræsplantager, hvor enge og kær er delvis tilgroet, og hvor de mange sommerhuse er blevet opført i det kystnære område med de mange herlighedsværdier. Områderne omkring Lyngsbæk Hovedgård og Femmøller afspejler dog en større tidsdybde med deres velbevarede bygningsanlæg og andre kulturelementer.

Der sker en fortsat udvikling inden for sommerhusområderne, der i stadig større grad får præg af helårsbebyggelser, især langs kysten.

Området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Kulturmiljø: Hele hovedgårdsejerlavet Lyngsbæk Hovedgård: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Spredte arealer: Naturområde eller Muligt naturområde, Ulstrup Ådal: Spredningskorridor.

Kystzone: Hovedparten af området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: De utilplantede arealer omkring Lyngsbæk, Handrup og Krakær: Uønsket skov.

Dalforløbet omkring Femmøller med de gamle vandmøller udgør et særligt oplevelsesrigt kulturmiljø

Landskabskarakterens sårbarhed

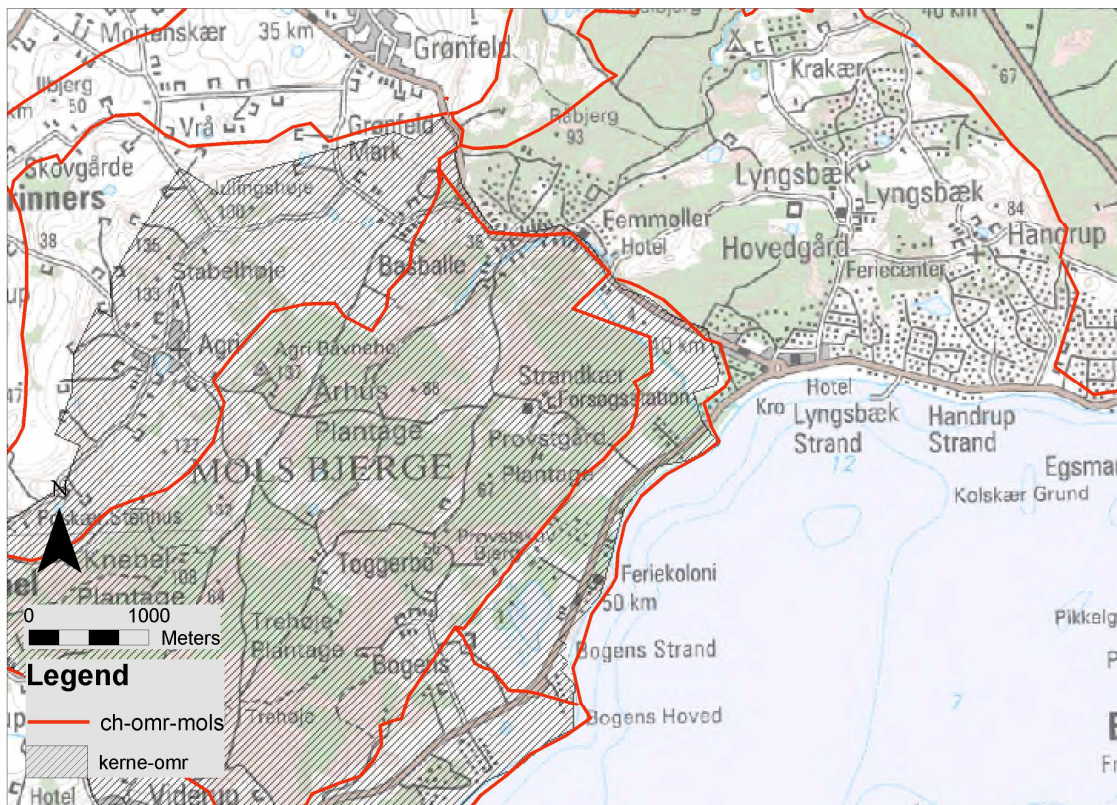
Sårbarheden af det kontrastrige, nåleskovsprægede og meget kuperet landskab med de markante bakke-dalforløb er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Landskabskarakteren er sårbar over for yderligere tilgroning og tilplantning eller større nybyggeri i de åbne landskabsrum. Drift og pleje af marker, alléer og skovbryn samt de åbne naturområder er således vigtige for at fastholde områdets karakter. Det er vigtigt for landskabsoplevelsen, at evt. fremtidige bygningsmæssige ændringer i kulturmiljøerne omkring hovedgården og Femmøller i dimension og arkitektur tilpasses helheden.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår en zone omkring Femmøller, Lyngsbæk Hovedgård og Krabæk i landskabsstrøget Krakær-Mols Bjerge-Bogens Vig-Fuglsø, se ”Beskrivelse af landskabsstrøg”. Den nationale cykelrute 5 samt Marguerit-ruten langs Ebeltoft Vig forløber gennem området og giver forbindelse til Løgten Bugt i vest og Egens i sydøst. Dalforløbet ved Femmøller og Tømmerkær sammenknytter landskabskarakterområdet med kerneområdet Mols Bjerge i vest.

Landskabskarakterområde 11: Bogens Strand-området

Kystflade præget af sø, mose og krat

Landskabskarakterområde 11: Bogens Strand-området

Enge ved Bogens Strand set ind mod Mols Bjerger

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet er meget komplekst. Den kystnære, lavtliggende flade er præget af en mosaik af eng- og hedearealer, sø, sumpskov og egekrat, marker og små sommerhusområder omgivet af træbevoksning. Herudover er området næsten uden bebyggelse.

Området er inddelt i små landskabsrum af skov og krat, der i den nordlige ende afgrænser et større landskabsrum på den hævede havbund ved Tømmerkær. Den sydlige ende af området er mere åben og præges af Bogens Sø og hovedgården Bogensholm. Der er enkelte steder udsigt fra landevejen udover Ebeltoft Vig. Landskabet er af lille til middel skala.

Landevejene langs kysten og mod Femmøller bringer en del uro ind i området, mens en række rasteplasser for strandbesøgende er godt gemt i egekrattet. Herudover er området uden påvirkning af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen marint forland med blanding af arealer i og uden for omdrift og sommerhus. Det tilhører type R4g: Ebeltoft Vig randmorænekompleks - se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

Molslaboratoriet har igennem mange år gennemført græsning på enge ved Mols Bjerge

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især udviklingen inden for de sidste hundrede år, hvor landbrugsdriften på de sandede lavbundsjord er blevet ekstensiveret eller helt opgivet, og hvor de tidligere enge, kær og hede er delvis groet til med krat. Til gengæld er Tømmerkær-området på tørvebund i den nordlige del af området blevet opdyrket. Der er desuden blevet etableret flere mindre enklaver af sommerhuse i forbindelse med strandvoldsdannelser.

Hele området eksklusive sommerhusenklaverne er fredet og udpeget som Habitatområde sammen med Mols Bjerge, og området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Alle arealer vest for landevejen: Område af særlig geologisk interesse.

Naturområde: Hele området: Naturområde eller Muligt naturområde.

Internationalt beskyttelsesområde: Hele området excl. sommerhusenklaverne indgår i et Habitatområde.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Samtlige utilplantede arealer: Uønsket skov.

Landskabskarakterens sårbarhed

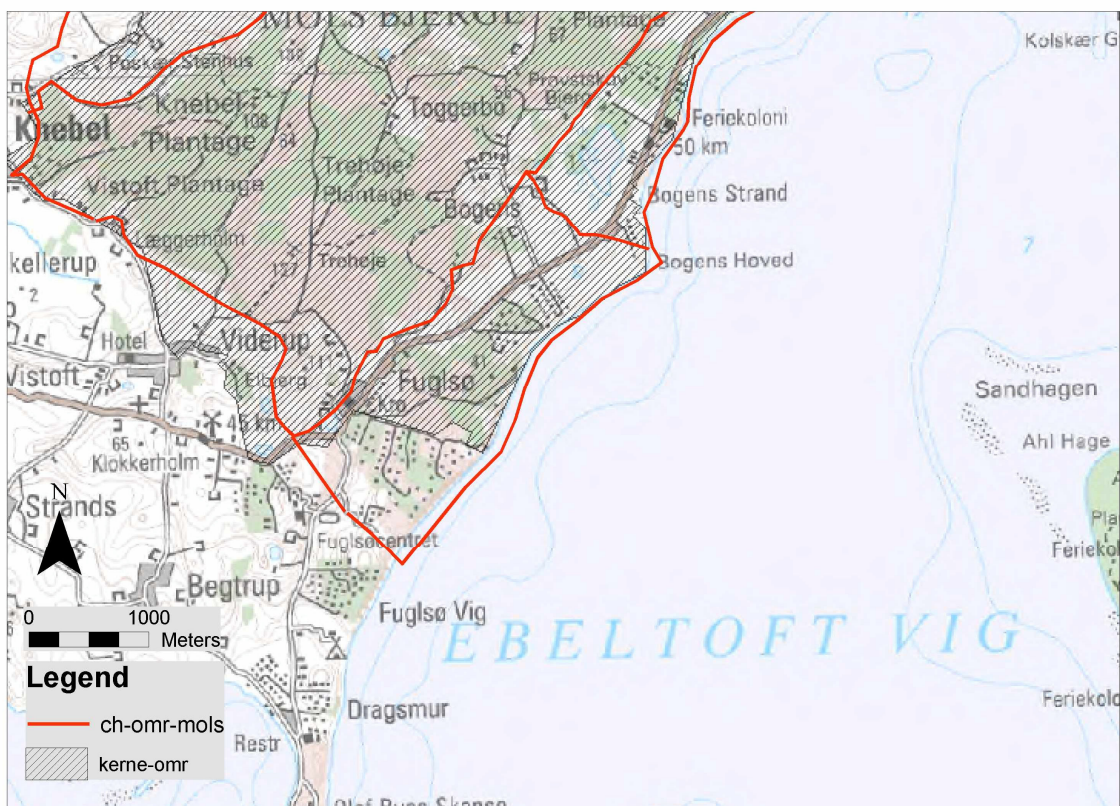
Sårbarheden af det kystnære landskabskarakterområdet med dets mosaik af eng- og hedearealer, sø, sumpskov og egekrat, marker og små sommerhusområder er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser, fredningsmæssige status og regionplanlægningen. Landskabet er især sårbart over for en mere intensiv udnyttelse i form af større og mere dominerende sommerhuse. En yderligere tilplantning eller tilgroning vil herudover påvirke samspillet mellem de åbne arealer og kysten samt kontrasten mellem de lavtliggende flader og de omgivende skove.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår landskabskarakterområdet Bogens Strand i kerneområdet omkring Mols Bjerge samt i landskabsstrøget Krakær-Mols Bjerge-Bogens Vig-Fuglsø, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute 5 samt Marguerit-ruten omkring Mols Bjerge og Ebeltoft Vig løber langs landevejene gennem området.

Landskabskarakterområde 10: Fuglsø-området

Kystnært lavtliggende bakkelandskab med natur og sommerhuse

Landskabskarakterområde 10: Fuglsø-området

Udsigten fra landevejen nord for Fuglsø

Landevejen fra Fuglsø mod Lyngsbæk

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Fuglsø er især præget af det kystnære lavtliggende bakkelandskab med dets mosaik af hede og overdrev, skov, landbrugsarealer og sommerhuse samt den lille landsby Fuglsø. Den sydlige del af området er relativt lukket og domineret af en kuperet græshede med buske og træer, løvskov samt stedvis fritliggende sommerhuse, mens den nordlige del er mere åben og præget af landbrugsmæssig omdrift, landevejen, landsbyen og nyere sommerhusenklaver.

Landskabet er af lille skala. Bevoksninger, bakker og bebyggelser danner mindre landskabsrum, men fra landevejen og den stedvis høje kystskrænt er der stedvis vid udsigt over heden og kystlandskabet ved Ebeltoft Vig. De kystnære kuperede hedearealer med de spredte ener og fuldkronede ege har store oplevelseværdier.

Bortset fra arealerne omkring landevejen, der er præget af kraftig trafik, er området roligt og upåvirket af større tekniske anlæg og nyere bebyggelse.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen randmoræne med landbrug i omdrift og landsbyer. Det tilhører type R1a: Fuglsø randmorænekompleks - se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især de sidste par århundreders udvikling, hvor hede med ener og spredte ege samt en lille løvskov har vundet indpas på de mest sandede og kuperede arealer, hvor omdriften ophørte for flere hundreder år siden, mens de bedste, mest jævne jorder har været under intensiv landbrugsmæssig omdrift.

Græsningen er nu indstillet på de fleste af hedearealerne, der i dag præges af tilgroning med buske, træer og græs, der er ved at kvæle lyng og ener, og ændre områdets karakter til et meget lukket område. Opførelsen af større, nye sommerhuse er stedvis dominerende i området. Samtidig er områdets sydvestlige del præget af flere ældre sommerhuse.

Det meste af området er fredet og udpeget som Habitatområde sammen med Mols Bjerge, og området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området excl. sommerhusområderne: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Den nordlige og vestlige del af området: Område af særlig geologisk interesse.

Naturområde: Området nord og øst for Fuglsø: Spredningskorridor og naturområde. Mindre spredte arealer: Muligt naturområde.

Internationalt beskyttelsesområde: Hele området udover sommerhusområderne indgår i Habitatområdet.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Hovedparten af arealerne: Uønsket skov.

Smukke gamle sommerhuse ligger gemt i bakkerne ved Fuglsø

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af området, der især præges af det kystnære lavtliggende bakkelandskab med dets mosaik af hede, skov, landbrugsarealer og sommerhuse samt den lille landsby Fuglsø, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området er beliggende på sydøstsiden af Mols Bjerge og er derfor præget af et uroligt terræn og varierende jordbundsforhold. Dette er baggrunden for de marginaliseringstendenser, som præger området. Udviklingen udgør dog ikke nogen egentlig trussel for landskabskarakteren. Tilgroningen af de tidligere overdrev, som er i gang i området, truer dog med at ændre landskabskarakteren. Udbygning med nye forholdsvist store sommerhuse medvirker også lokalt til at ændre landskabskarakteren. Samlet set domineres området dog ikke af den rekreative bebyggelse.

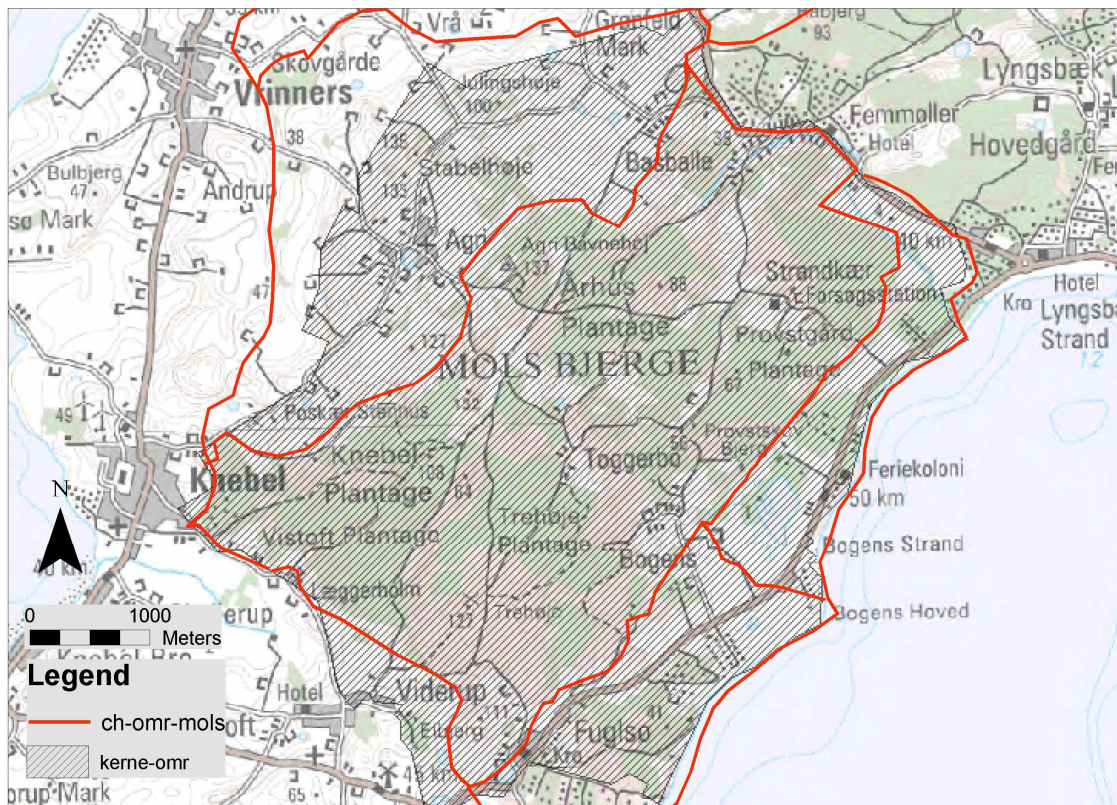
Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerger indgår landskabskarakterområdet Fuglsø i kerneområdet omkring Mols Bjerger. Herudover indgår Fuglsø-området i landskabsstrøget Krakær - Mols Bjerger - Bogens Vig - Fuglsø, se "Beskrivelse af landskabsstrøg". Marguerit-ruten omkring Mols Bjerger forløber ad landevejen gennem området og giver forbindelse til resten af Ebeltoft Vig og Knebel Vig.

Kilde: Nordsider <http://www.nordsider.dk/fralaere/ek/mediefag/molbo.htm>

Landskabskarakterområde 9: Mols Bjerge

Storbakket naturområde

Landskabskarakterområde 9: Mols Bjerge

Agri Bavnehøj er med sine 137 m det højeste punkt i Mols Bjerge (foto 360° panorama)

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Mols Bjerge er især præget af den højtliggende, ekstensivt udnyttede og stærkt kuperede randmoræne med mosaikken af overdrev og naturskov, nåleskov og små landbrugsarealer. Området er næsten uden bebyggelse og anlæg, bortset fra små samlinger af gårde og huse ved Standkær, Toggerbo og Bogens. Landskabskarakteren er uhyre kompleks med hensyn til skala, rumforhold og struktur.

Bakker og bevoksninger danner mange landskabsrum, men fra højdepunkterne, og især Trehøje og Agri Bavnehøj, er der storslåede udsigter horisonten rundt over kystlandskaberne i Århus Bugt, Kalø Vig og Ebeltoft Vig samt over Tirstrup hedeslette. Mange forskellige geologiske formationer, kulturmiljøer og bevoksningstyper giver særlige oplevelsesværdier, herunder bakker, slugter og dødishuller, koncentrationer af gravhøje, overdrev og naturskov.

Landskabskarakteren er helt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse, men større tekniske anlæg horisonten rundt i kystlandskaberne påvirker landskabsoplevelsen fra udsigtspunkterne, eksempelvis Studstrupværket.

Overgangen fra landbrugsområdet ved Agri og Mols Bjerge

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen randmoræne med nåleskov og blanding af arealer i og uden for omdrift. Det tilhører type R1: Mols Bjerge randmorænekompleks - se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

Udsigt mod Ebeltoft Vig og højryggede agre fra Trehøje

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler en meget stor tidsdybde og kontinuitet, repræsenteret ved geologiske dannelsesformer og kulturspor fra mange forskellige perioder lige fra sidste istid og op til i dag: Fra oldtidens gravhøje, overdrevs- og agerlandskab til nyere tids hede, plantager, marker og små gårde.

Den centrale del af Mols Bjerge fremstår som et storslået naturområde, mens der i områdets periferi findes en del dyrkede marker. Det er dog karakteristisk, at disse marker er marginale i forhold til det moderne landbrugs behov, og der er en tendens mod en ekstensivering. I andre områder ses stadig gamle nåletræsplantager. Mulighederne for at opleve terrænformationerne, fortidsminderne og overdrevslandskabet sikres gennem det store plejearbejde med græsning og de rydninger, som gennem de seneste årtier bl.a. har frilagt området for en del af de slørende nåletræsbevoksninger. Der er tale om en fortsat ekstensivering af driften og afdrift af plantagerne. Landskabet fremtræder helt uforstyrret af nye bebyggelser og tekniske anlæg.

Hele området er fredet og udpeget som Habitatområde, og derudover er området omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Hele området: Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Området omkring Trehøje: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Hele området excl. arealer ved Vistofte plantage og Agri : Naturområde og Spredningskorridor, resten af området: Muligt naturområde.

Internationalt beskyttelsesområde: hele området udgør et Habitatområde.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Alle utilplantede arealer : Uønsket skov.

Landskabskarakterens sårbarhed

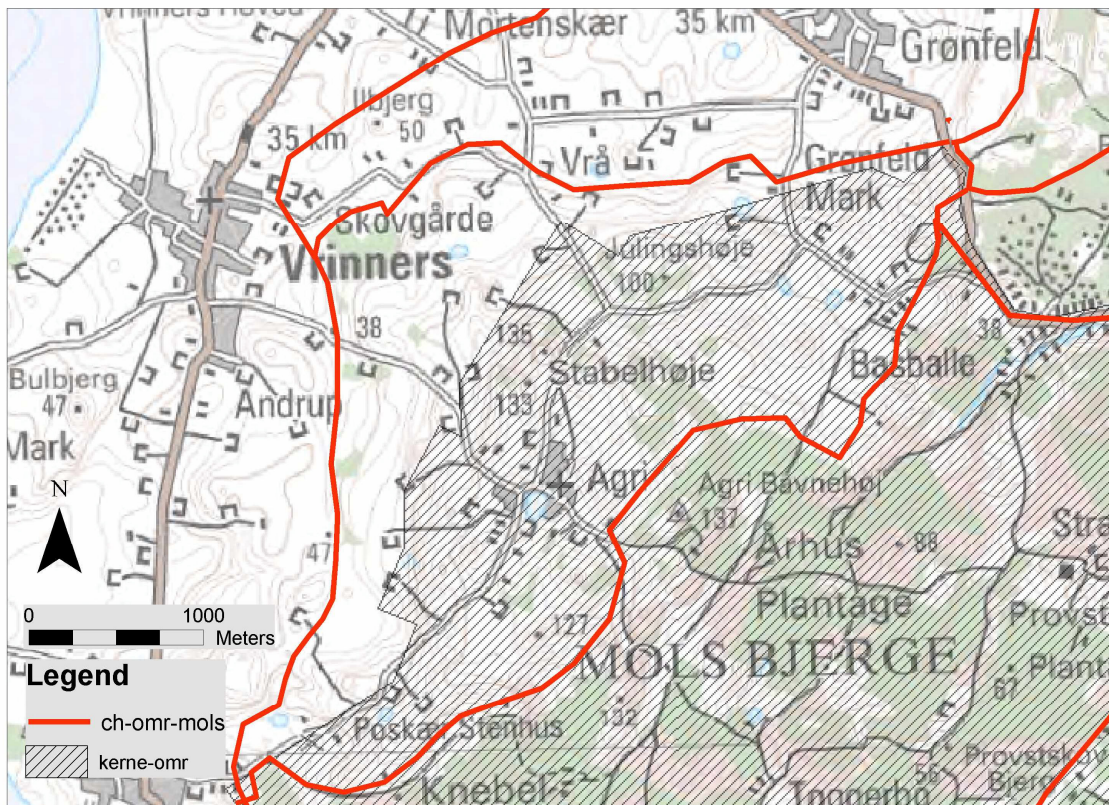
Sårbarheden af området, som karakteriseres af den højtliggende, ekstensivt udnyttede og stærkt kuperede randmoræne med mosaikken af overdrev og naturskov, nåleskov og små landbrugsarealer, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser, den fredningsmæssige status og regionplanlægningen. I området, der vurderes især at være sårbart overfor tilgroning og tilplantning, er der en tendens i retning af en forøgelse af de åbne overdrevsarealer og dermed mulighederne for at opleve den karakter, som det tidligere meget åbne randmoræne- og overdrevslandskab har haft. Derimod formindskes landskabspåvirkningen fra de sidste århundreders intensive dyrkning og plantagedrift.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge udgør landskabskarakterområdet en del af kerneområdet Mols Bjerge. Området indgår i landskabsstrøget Kalø-Egens-Agri-Mols Bjerge, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute 5 samt en marguerit-rute løber forbi området og giver forbindelse til Egens Vig og Ebeltoft Vig.

Landskabskarakterområde 8: Agri-området

Agri-området: Storbakket agerlandskab med små landsbyer og spredte gårde

Landskabskarakterområde 8: Agri-området

Marker med hegn af seljerøn nær Agri

Gadekæret i Agri

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Agri er især præget af det højtliggende, kuperede landbrugsplateau med mange småbevoksninger og hegn samt de to små landsbyer og spredte gårde. Landsbyen Agri danner centrum i området, med sin beliggenhed i en grydeformet lavning med kirke, gadekær og velholdte gårde og huse. Karaktergivende er endvidere de mange fortidsminder i form af de højtliggende gravhøje ved Stabelhøj samt stendyssen Poskær Stenhus. De levende hegn af især seljerøn optrækker terrænformerne.

Bakker, bevoksninger og hegn danner mindre landskabsrum, men fra kanten af plateauet mod vest er der storslåede udsigter over Kalø Vig samt fra Basballe ind over Mols Bjergerne kerneområdet. Landskabet er af middel skala.

Landskabskarakteren er upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af typen randmoræne med landbrugsarealer i omdrift. Det udgør et del af type R1: Mols Bjergerne randmorænekompleks (se "*Beskrivelse af landskabstyper*").

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Områdets karakter afspejler en kontinuitet. Det er de sidste 200 års udvikling i området med udskiftning af landsbyerne, udflytning og udbygning af gårdene og intensiv dyrkning af jorden, der tydeligst præger kulturmønsteret, men der ses også flere større gravhøje i området. I landsbyerne er en del af brugene stadig aktive, men der sker i disse år et funktionsskift fra landbrug til især boliger. Der er tale om et stabilt, dyrket landbrugsområde, hvor de karaktergivende elementer er i god tilstand.

Der er et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og områdets kulturmønster. De relativt sandede jorder og den kuperede terrænførm betinger de mange levende hegn, småbevoksning og græsningsarealer. Området fremtræder homogent og uforstyrret. Dog præger funktionsskiftet i landsbyernes disses karakter, men dette har ikke nævneværdigt påvirket landskabet udenfor.

Den østlige del af området er fredet som en del af Mols Bjerge. Denne del indgår i et Habitat-område. Herudover er området omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Næsten hele området excl. området med Julingshøje : Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Området mellem Agri, Stabelhøje og Julingshøje: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Hele området excl. den vestligste rand: Muligt naturområde.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Hele området excl. den vestligste rand : Uønsket skov.

Landskabskarakterens sårbarhed

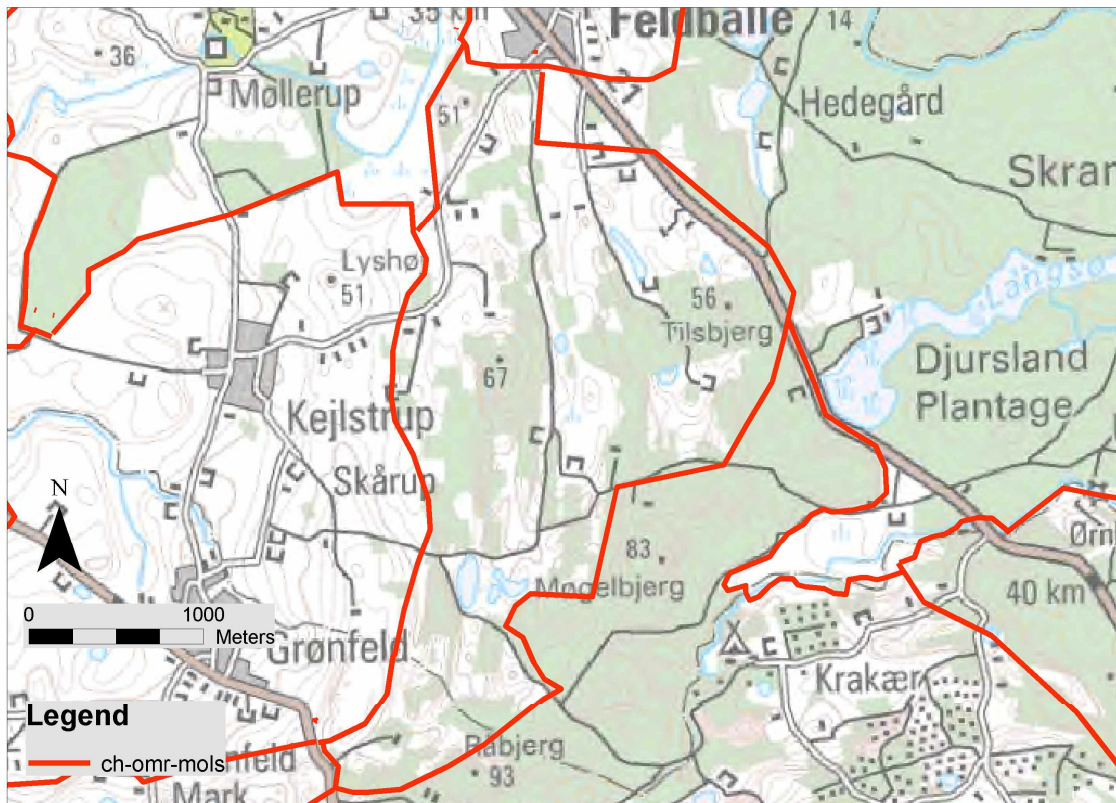
Sårbarheden af landskabskarakterområdet, der præges af det højtliggende, kuperede landbrugs-plateau med mange småbevoksninger og hegn samt de to små landsbyer, spredte gårde og gravhøjene ved Stabelhøje, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området vurderes ikke at være særligt sårbart i forhold til funktionsskiftet i landsbyerne, mens udbygning, nye tekniske anlæg og andre erhverv på gårdene vil kunne påvirke landskabskarakteren i det åbne område. Tilplantning eller tilgroning samt manglende vedligeholdelse af de åbne hegn vil kunne ændre områdets karakter og mulighederne for at opleve terræformer, gravhøje og udsigter.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår landskabskarakterområdet Agri i det sammenhængende landskabsstrøg Kalø-Egens-Agri-Mols Bjerge, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute 5 samt en marguerit-rute løber gennem området og giver forbindelse til Løgten Bugt i vest og Egens i sydøst.

Landskabskarakterområde 7: Feldballe Bakker

Bakkelandskab med fugtige lavninger og mange plantager

Landskabskarakterområde 7: Feldballe Bakker

Foto af det kuperede terræn i Feldballe Bakker

Overgangszonen mellem landbrugsfladen og Feldballe Bakker

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Feldballe Bakker er især præget af de langstrakte, nåleskovklædte eller dyrkede langbakker, der regelmæssigt veksler med åbne lavninger med småsøer og krat. Karakteristisk er endvidere små rester af hede under tilgroning og den meget sparsomme bebyggelse, der udgøres af små gårde og huse i lysninger.

Bakkekamme og træbevoksning danner mange mindre landskabsrum, dog med stedvise muligheder for lange udblik fra bakketoppene over de åbne kiler. Landskabet er af lille skala.

Landskabskarakteren er upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen randmoræne og udgør den centrale del af type R1B: Femmøller randmorænebakker (se ”Beskrivelse af landskabstyper”). Arealanvendelsen afspejler de meget varierede jordtyper og udgør en mosaik af hhv. nåleplantager og dyrkede eller braklagte arealer på bakkerne og dalbunde med småsøer og kær under tilgroning.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler især istidens randmorænedannelser samt udviklingen inden for de sidste 100 år. Karakterområdet har tidligere været opdyrket, og især lavningerne er blevet udnyttet til omdrift eller vedvarende græs, men den afsides beliggenhed kombineret med de små arealer med blandede jord- og hydrologiske forhold har bevirket, at området i dag er marginalt i forhold til den moderne landbrugsdrift, hvor plantagerne er blevet etableret, og hvor græsningen af dalbundene og

stejlskrænter efterhånden er ophørt, med tilgroning til følge. Der er for nylig foretaget yderligere skovrejsning i den nordlige del af området.

Tilplantningen og den tiltagende tilgroning tilslører i stadig højere grad områdets karakteristiske terrænformer og de lysåbne naturtyper. Landskabet fremtræder som en lukket, uforstyrret helhed.

Området er omfattet af forskellige regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hovedparten af området excl. den nordøstlige del: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Den nordøstlige del af området: Område af særlig geologisk interesse.

Naturområde: Hovedparten af de utilplantede arealer: Muligt naturområde, den østlige og sydlige del: Spredningskorridor.

Skovrejsning: Alle utilplantede arealer i centrale og sydlige del: Uønsket skov, den nordøstlige del af området: Skovrejsning.

Landskabskarakterens sårbarhed

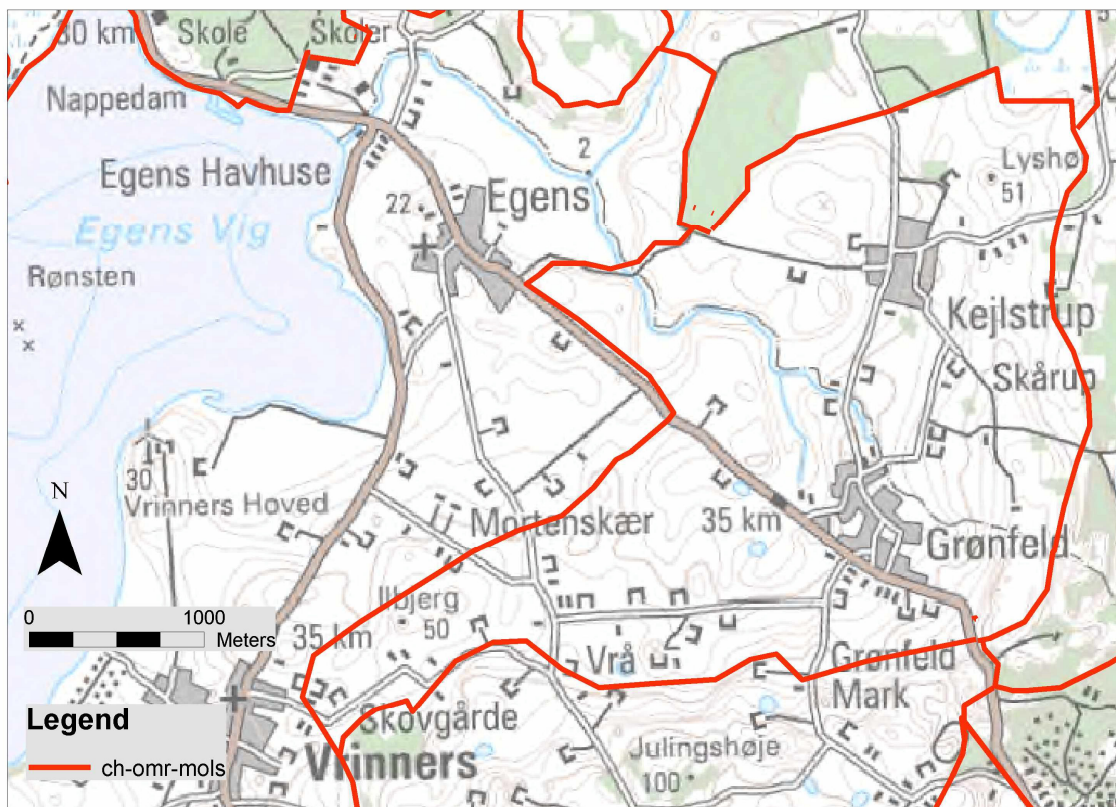
Sårbarheden af området, der karakteriseres af de langstrakte, nåleskovsklædte eller dyrkede langbakker, der regelmæssigt veksler med åbne lavninger med småsøer, krat og hede, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Ekstensivering og opgivelsen af den tidligere opdyrkning, der har medvirket til at holde lavningerne fri for skov, giver risiko for, at de opgivne områder yderligere tilplantes eller springer i skov. Mulighederne for at opleve områdets karakteristiske langbakker og lysåbne naturtyper vil dermed gå tabt. Området er derudover sårbart over for en øget udbygning i form af fritidshuse.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår landskabskarakterområdet Feldballe Bakker i landskabsstrøget Møllerup-Kejlstrup-Feldballe Bakker-Skramsø, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*".

Landskabskarakterområde 6: Kejlstrup-Grønfeld-området

Bølget landbrugsflade med landsbyer og spredte gårde

Kort: Landskabskarakterområde 6: Kejlstrup-Grønfeld-området

Foto af Kejlstrup-Grønfeld-området

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Kejlstrup-Grønfeld er især præget af den bølgede til småbakkede moræneflade med de intensivt dyrkede åbne marker samt landsbyer og spredte gårde. Kejlstrups velbevarede udskiftningsstruktur understreges af veje og lave hegn på diger, der stråler ind mod byen.

Området fremstår som et større landskabsrum indrammet af skove og bakker, der mod sydvest åbner sig mod kystlandskabet med mulighed for vide udsyn over Egens Vig og Mols Bjerger. Vindmøllen ved Vrinners vest for området samt Mols Bjerger syd for området danner orienteringspunkter. Landskabet er af middel skala.

Landskabskarakteren er relativt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Markvej ved krogryggen i områdets østlige del

Landskabstype

Den nordøstlige del af landskabskarakterområdet indgår i landskabstypen Kejlstrup moræne- og herregårdslandskab, mens den sydvestlige del indgår i R2: Mols morænelandskab. Arealanvendelsen består af landbrug i omdrift og landsbyer (se *"Beskrivelse af landskabstyper"*).

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Områdets karakter afspejler en kontinuitet. Det er især de sidste 200 års udvikling i området med udskiftning af landsbyerne, udflytning og udbygning af gårdene og intensiv dyrkning af jorden, der tydeligst præger kulturmønstret. I landsbyerne er en del af brugene stadig aktive, men der sker i disse år et funktionsskift fra landbrug til især boliger. Der er tale om et intensivt dyrket landbrugsområde, hvor de karaktergivende elementer, morænefladen med landsbyer og spredte gårde, er intakte. De levende hegn, der indikerer ejerlavsgrenser og udskiftningsstrukturen, er dog præget af manglende pleje og foryngelse. I takt med funktionsskiftet i landsbyerne holdes de bygningsmæssige rammer i god stand, men samtidig formindskes den landbrugsrelaterede tilknytning.

Der er et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget, den frodige jævne moræneflade, og områdets kulturmønster. Området fremtræder relativt homogent og uforstyrret. Dog præger funktionsskiftet i landsbyernes disses karakter, men dette har ikke nævneværdigt påvirket landskabet udenfor. Kraftig udbygning af enkelte gårde præger lokalt landskabsoplevelsen, bl.a. ved Grønfeld Mark. Området giver et roligt helhedsindtryk, selvom den trafikerede vej gennem Grønfeld bringer en del støj ind i denne del af området. Områdets landskabskarakter er generelt relativt upåvirket af tekniske anlæg og byudvikling.

Dele af området omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Kystzone: Området er delvist beliggende inden for Kystzonen.

Landskab: Område af særlig landskabelig interesse: Den sydvestlige kystnære del.

Kulturhistorie: Bevaringsværdigt kulturmiljø (kun Kejlstrup ejerlav).

Natur: Muligt naturområde i dalen med Oust Bæk mv.

Skovrejsning: Uønsket skov i dalen med Oust Bæk samt i den bakkede østlige del.

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af området, der karakteriseres af den bølgede til småbakkede moræneflade med de intensivt dyrkede åbne marker samt landsbyer og spredte gårde, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området omkring Grønfeld præges af en vis udbygning, som på sigt kan udvikle den imod et større bysamfund, som ikke relaterer sig til landbrugsdriften i området og kan påvirke landskabskarakteren yderligere. Kraftig udbygning af nogle af gårdene og funktionsskift til ikke-landbrugsrelaterede erhverv og boliger på andre gårde præger området lokalt. Såfremt dette fortsætter i en moderat form, udgør det et naturligt element i et typisk dansk landbrugslandskab, men det vil dog på sigt og i større omfang kunne påvirke landskabskarakteren. Der ses flere tendenser i retning af et behov for pleje af hegnene i området.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår den nordlige del af landskabskarakterområdet Kejlstrup-Grønfeld, nærmere bestemt delområdet med Kejlstrup ejerlav i landskabsstrøget Møllerup-Kejlstrup-Feldballe Bakker-Skramsø, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute 5 samt en marguerit-rute løber gennem området og giver forbindelse til Løgten Bugt i vest og Egens i sydøst.

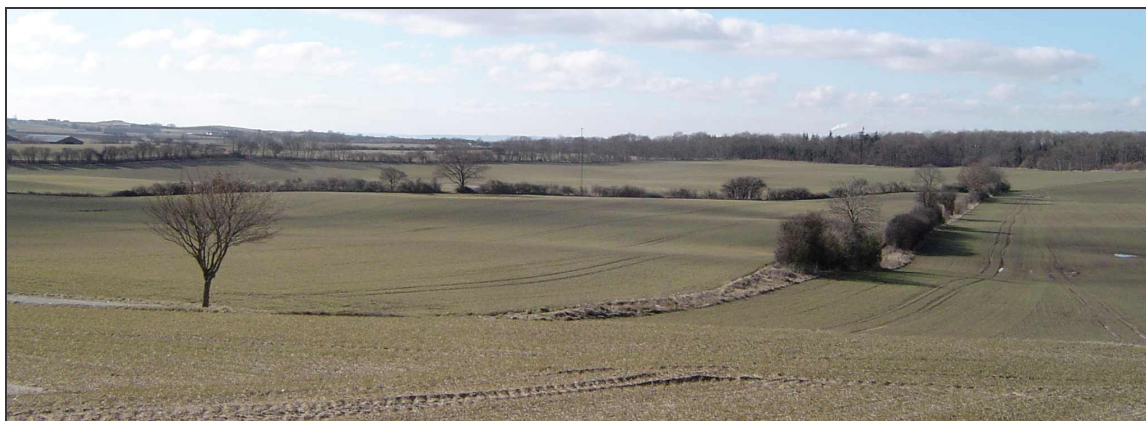
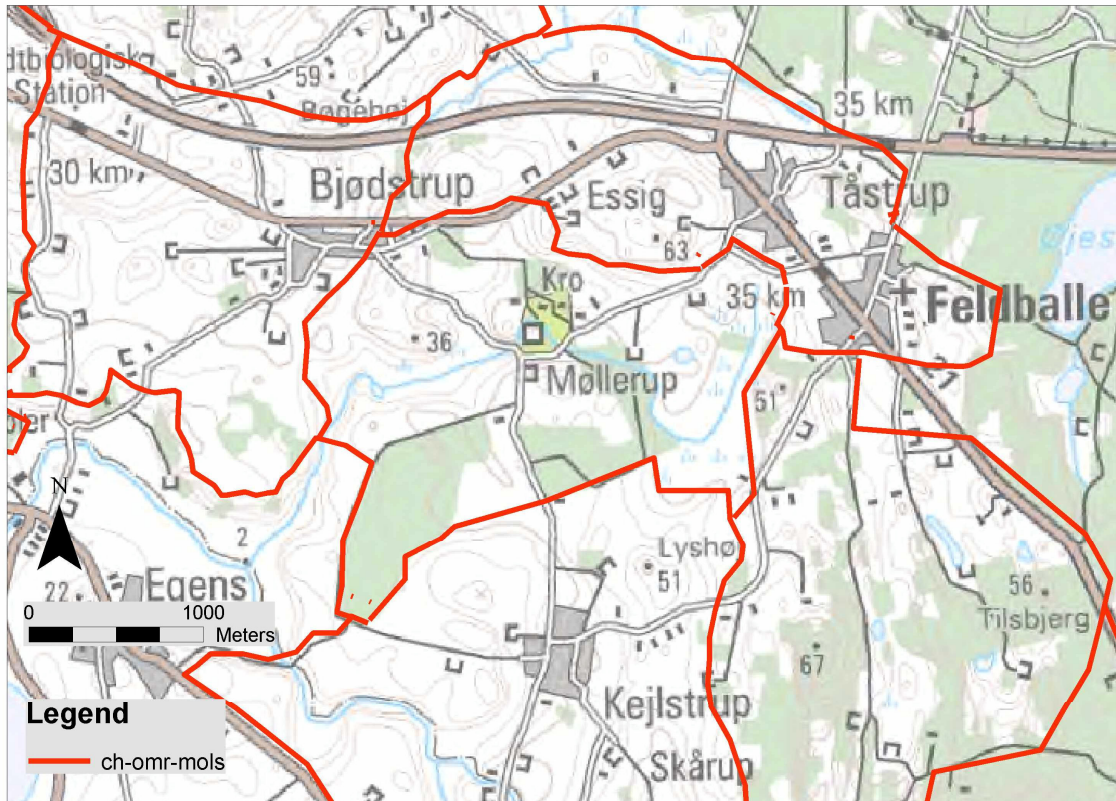

Foto af Kejlstrup-Grønfeld-området

Landskabskarakterområde 5: Møllerup-området

Bølget herregårdslandskab med ager og skov omkring en ådal

Landskabskarakterområde 5: Møllerup-området

Landevejen mod Møllerup Herregård

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Møllerup er især præget af det gamle herregårdslandskab ved Møllerup på den bølgede moræneflade, som gennemskæres af den lavtliggende Kolå. Karaktergivende er endvidere skovene og de mange småbevoksninger, hegn og vejplantninger, der sammen med enge og kær omkring åen og et rigt dyreliv giver området et stærkt naturpræg.

Området veksler mellem henholdsvis de højtliggende åbne marker med vidt udsyn over de omkringliggende landskaber og de lukkede landskabsrum omkring skovene og den lavereliggende ådal. Landskabet er af stor skala.

Landskabskarakteren er relativt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse. Dog påvirker en krydsende højspændingsledning landskabsoplevelsen noget.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet omfatter to landskabstyper (se "*Beskrivelse af landskabstyper*"). Den nordvestlige del er af typen R2: Mols morænelandskab, mens den centrale del udgøres af Kejlstrup moræne- og herregårdslandskab. Godt halvdelen af området anvendes til landbrug i omdrift, mens resten udgøres af skovene Vesterskov, Stærkær og Abildhoved. Området gennemskæres af ådalen omkring Kolå med et stort samlet engområde Sigkær.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Herregårdslandskabet med hovedgård, skove, græssede enge samt dyrkede landbrugsarealer og en velbevaret vejstruktur giver landskabet en stor tidsdybde og udgør et samlet fungerende kulturmiljø. Herregården har udviklet nye funktioner i form af krodrift, hundekennel og hestepension og et fasaneri, der synes at understøtte gårdens funktion. Det for området så centrale vandelement opleves dog kun i forbindelse med voldgraven, idet møllerne med tilhørende damme er nedlagt. Den gamle vejstruktur er nogenlunde bevaret. Der er et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og områdets kulturmønster.

Der er tale om et stabilt, dyrket jordbrugslandskab, hvor landskabselementerne fremtræder intakte og i relativt god tilstand. Skove og marker samt hovedparten af de gamle enge er i drift. Dog mangler nogle hegn og enge pleje. Området fremtræder relativt homogent og uforstyrret. De mange nyere vildtremiser af nål og nyetablerede hegn er dog på vej til at give området en mere sammensat karakter.

Området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Skovrejsning: Ådalen: Uønsket skov.

Kystzone: Den vestlige del er beliggende inden for Kystzonen.

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Delområdet N for åen: Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Hele hovedgårdsejerlavet: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Naturområde: Ådalen: Spredningskorridor og Muligt naturområde.

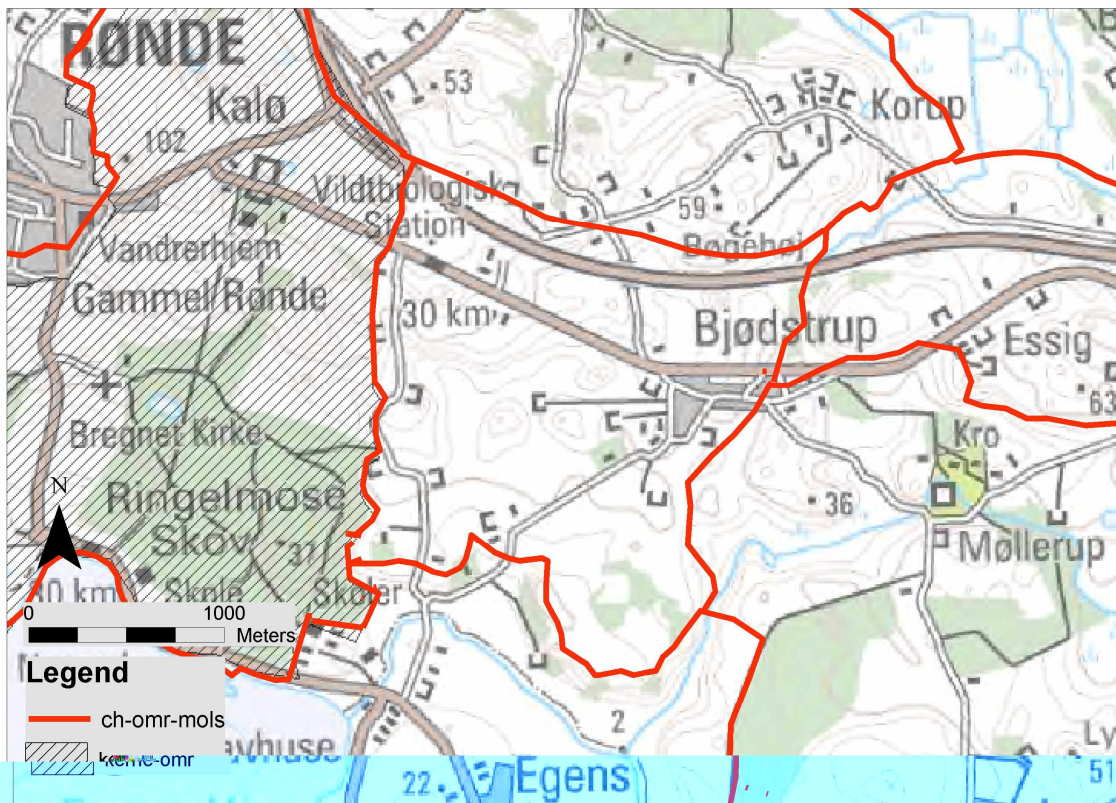
Landskabskarakterens sårbarhed: Sårbarheden af herregårdslandskabet, der præges af herregårdsanlægget, den bølgede moræneflade gennemskåret af Kolå-dalen samt skovene og de mange småbevoksninger, er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området er især sårbart over for yderligere tilplantning i ådalen samt i større stil på de åbne marker. Mange nye småplantninger samt bebyggelse og anlæg på markerne vil endvidere ændre herregårdslandskabets karakter. Det er vigtigt for landskabsoplevelsen, at evt. fremtidige tilbygninger til herregården i dimension og arkitektur tilpasses helheden. Drift og pleje af bygninger, omdriftsarealer, enge, hegn og løvbryn er vigtige for at fastholde områdets karakter.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

Landskabskarakterområdet Møllerup indgår i landskabsstrøget Møllerup-Kejlstrup-Feldballe Bakker-Skramsø - se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*".

Landskabskarakterområde 3: Bjødstrup-området

Bølget, åbent agerlandskab med spredte gårde og en landsby

Landskabskarakterområde 3: Bjødstrup-området

Foto fra Bjødstrup-området

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Bjødstrup er især præget af den bølgede til småbakkede moræneflade med de store, intensivt dyrkede marker samt landsbyen og de spredte gårde. Landsbyens udskiftningsstruktur understreges af veje og lave hegn på diger, der stråler ind mod byen.

Området er af middel til stor skala og meget åbent, med mulighed for vide udsyn over de tilstødende landskaber, bl.a. over kystlandskabet mod Mols.

Landskabskarakteren er relativt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse. En fabrik ved landevejen samt vindmøllen ved Vrinneres påvirker dog landskabsoplevelsen. Motortrafikvejen er på hovedparten af strækningen gennem området skjult bag bakkerne i den nordlige del af området.

Landskabstype

Området rummer flere landskabstyper (se "*Beskrivelse af landskabstyper*"). Den nordvestlige del er påvirket af det store randmorænekompleks omkring Rønde (R1C: Gammel Rønde randmoræne med bynært landbrug). Der er tale om en overgangszone, idet randmorænen her går over i den egentlige moræneflade. Den centrale del udgøres af landskabstype R2: Mols morænelandskab. Området anvendes til intensivt landbrug grundet den frugtbare moræneler og det ret rolige terræn, men den mindre Bjødstrup Skov ligger også inden for området.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Områdets karakter afspejler en kontinuitet. Det er de sidste 200 års udvikling i området med udskiftning af landsbyen, udflytning og udbygning af gårdene og intensiv dyrkning af jorden, der afspejler sig tydeligst i områdets kulturmønstre. Området fremtræder homogent og relativt uforstyrret. Områdets nordlige del gennemskæres dog af to større vejsystemer.

Der er tale om et relativt stabilt, intensivt dyrket jordbrugslandskab. I landsbyen er der i disse år et funktionsskift fra landbrug til liberalt erhverv og boliger, men der er ikke tale om nybyggeri eller andre ændringer af landsbyens rammer i større stil. Udover landsbyen er der ikke tegn på større funktionsskift i området, bortset fra fabrikken ved landevejen. Nogle af de gamle levende hegn på markerne mangler foryngelse og pleje. Som det fremgår af fotoet på foregående side, foregår der udbygning af nogle af gårdene.

Dele af området omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Kystzone: Området er beliggende inden for Kystzonen.

Landskab: Den vestligste del af området ind imod hovedgården Kalø: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Den nordligste del af området med randmorænen: Område af særlig geologisk interesse.

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af landskabskarakterområdet med den bølgede til småbakkede flade med de store, intensivt dyrkede marker samt landsbyen og de spredte gårde er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Udviklingen afspejler, at der er tale om et

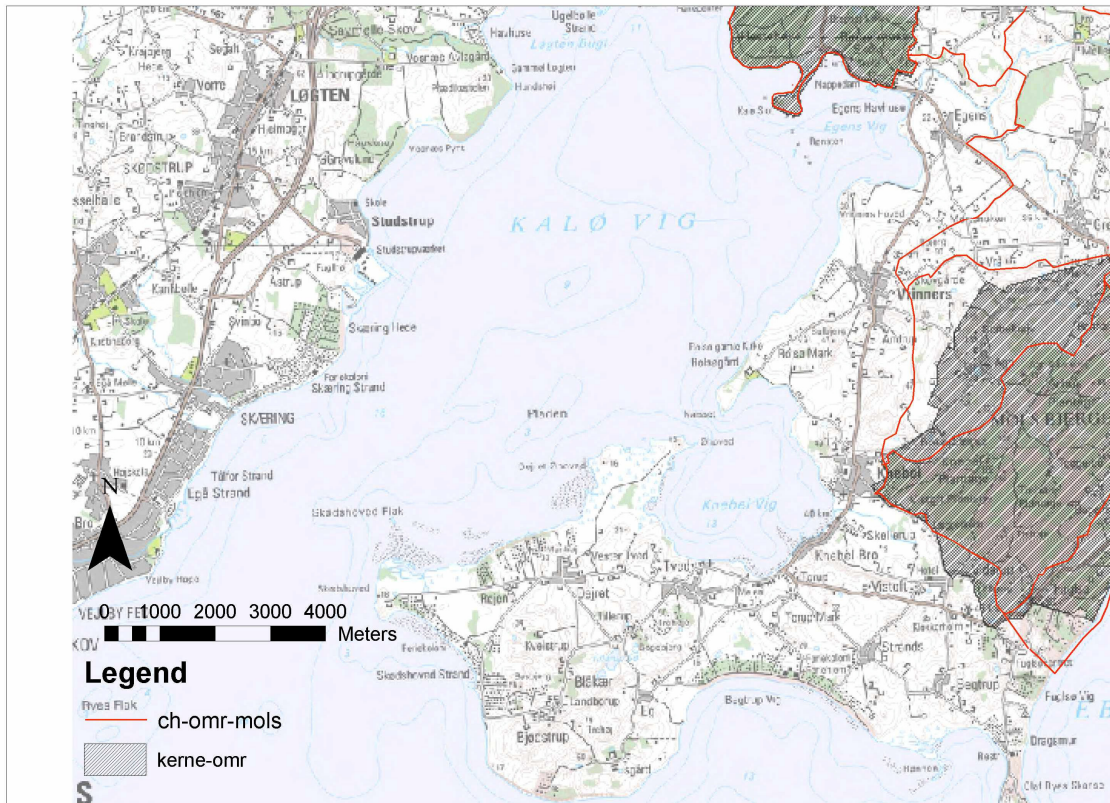
aktivt landbrugsområde. Der foregår visse steder omlægning til juletræer, andre steder nyplantes hegn, og andre steder igen forfalder hegnene grundet manglende pleje. Såfremt dette fortsætter i en moderat form, udgør det et naturligt element i et typisk dansk landbrugslandskab, dog vil det kunne påvirke mulighederne for at kunne aflæse landskabsbyens udskiftningsstruktur i landskabet. Dette er også gældende for den udvikling, som ses i bygningsmassen i forbindelse med landsbyen, hvor der både forekommer leddigørelser, udvikling af ikke-landbrugsrelaterede erhverv og nye boliger. Etablering af høje bygninger og tekniske anlæg vil kunne påvirke landskabsoplevelsen i det meget åbne område, mens tilbygninger til gårdene vil kunne indpasses i dette storskala-landskab, se f.eks. ovenstående foto.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

Landskabskarakterområdet Bjødstrup indgår ikke i pilotprojektets kerneområder eller landskabsstrøg, men det grænser direkte op til kerneområdet Kalø og landskabsstrøgene Egens-Agri-Mols Bjerger og Møllerup-Kejlstrup-Feldballe Bakker-Skramsø.

Landskabskarakterområde 2: Egens-Knebel-området

Kystnær landbrugsflade med landsbyer og spredte gårde

Landskabskarakterområde 2: Egens-Knebel-området

Et typisk udsnit af landbrugsfladen i Egens-Knebel-området

Egens Kirke set fra Kalø slotsruin

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Egens-Knebel er især præget af samspillet på tværs af den bugtede kystlinie mellem den åbne bølgede til småbakkede landbrugsflade med landsbyer, spredte gårde og enkelte herregårde samt de indre vige ved Egens, Knebel og Begtrup. Karaktergivende er endvidere de stedvise lave kystskrænter og de mange flader med enge langs kysten og i de tilstødende ådale, der afgrænses mod baglandet af tydelige gamle stenalderhavskrænter.

Kystlandskabet er åbent og af stor skala. Fra det åbne Der kystlandskab er der næsten overalt mulighed for vide udsyn over vigene og mod Mols Bjerge, med særligt vigtige udsigtsmuligheder ved højdepunkter og ved overkanten af stenalderhavskrænten. De mange næs og vige danner en variation af forskellige kystlandskaber med store oplevelsesværdier. Også de velbevarede landsbyer og herregårdene, herunder Rolsøgård, Isgård og Kvelstrup, udgør oplevelsesrige miljøer. Området fremtræder roligt, og landskabskarakteren er relativt uforstyrret af større tekniske anlæg og urbanisering, men er præget af det intensive landbrug. Vindmøllen ved Vrinneres Hoved ses dog viden om, og spredte sommerhusområder med plantager prægeroptager en del af kysten

Landskabstype

Landskabskarakterområdet rummer følgende landskabstyper (se *"Beskrivelse af landskabstyper"*): R2 - Mols morænelandskab, med landbrug i omdrift og spredte landsbyer. R4b, R4c, R4c, R4e, R4f – marint forland med blanding af arealer i og uden for omdrift samt sommerhuse.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler kontinuitet og tidsdybde repræsenteret ved herregårdene og de udskiftede landsbyer med kirker og udflyttede gårde med intensivt dyrkede marker samt de mange græssede enge.

På grund af det forholdsvis flade landskab og de gode jorder udgør området det primære landbrugsområde på Mols, men samtidig er der et meget tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og arealanvendelsen, idet de frodige morænejorder er i omdrift, mens de mere sandede arealer med marint forland mange steder græsses. Dog er en del af lavbundsarealerne tørlagt og opdyrket, og i de senere år er græsningen indstillet på en del af engene. Herudover er en række sommerhusområder og plantager anlagt langs kysten i forbindelse med strandvoldsdannelser. Landskabet fremtræder

relativt uforstyrret og de karaktergivende elementer hovedsagelig i god stand. Grundet det intensive landbrug ses forholdsvis få ekstensivt udnyttede arealerområde i landbrugsområdet.

Områderne ved Mols Hoved-Tillerup Sø og Dragsmur er fredede. Derudover er dele af området omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Næsten hele området excl. arealerne ved Bjødstrup : Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Området mellem Vrinner og Knebel op imod Agri-området : Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Arealerne omkring Egens, Rolsøgård, Isgård og ved Knebel bro : Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Kirkeindsigtsområde:

Naturområde: Kolå-dalen : Naturområde og Spredningskorridor, mange mindre arealer : Muligt naturområde.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Arealer ved Egens og Kolå-dalen, Rolsøgård, omkring Knebel og Begtrup samt Dejret Øhoved og Mols Hoved : Uønsket skov.

Byvækst: Muligt nyt byområde ved Knebel.

Landskabskarakterens sårbarhed

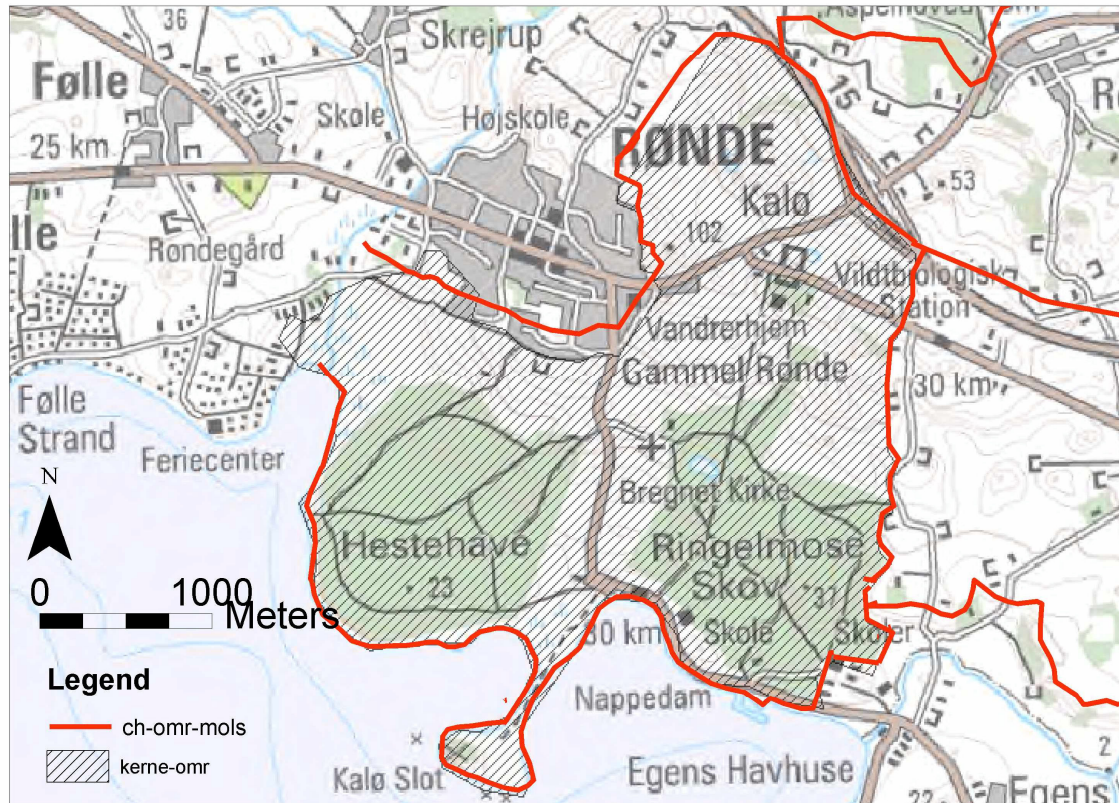
Sårbarheden af kystlandskabet Egens-Knebel med de åbne bølgede til småbakkede landbrugsflader med landsbyer, spredte gårde og enkelte herregårde, der indgår i samspil med de indre vige omkring Kalø Vig er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Det er kun få steder i landet, der findes lignende udsyn over kystlandskaber og vige. Som nævnt er dette område især præget af nærheden til kysten og af det intensive landbrug, som drives her. I kraft af udsigtsforholdene og topografien er landskabskarakteren sårbar over for alle større ændringer. Der er visse steder en udvikling i retning af tilplantning med nåletræer og tilgroning, bl.a. på de gamle kystskrænter og de tidligere engområder. Disse bevoksninger tilslører visse steder landskabsformerne og udsigtsmulighederne, og tilplantning eller tilgroning i større omfang vil kunne ændre landskabskarakteren i området. Vindmøllen på Vrinner Hoved er synlig på meget stor afstand, og opstilling af flere større vindmøller eller andre større tekniske anlæg i det åbne kystlandskab ville påvirke landskabskarakteren negativt. Området er desuden sårbart over for byudvikling samt nye sommerhuse.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår landskabskarakterområdet Egens-Vrinner i det sammenhængende landskabsstrøg *Kalø-Egens-Agri-Mols Bjerge*, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute nr. 5 samt en marguerite-vej rute løber gennem området og giver forbindelse til Kalø-området og Løgten Bugt i vestV og Agri-området og Ebeltoft Bugt. i SØ.

Landskabskarakterområde 1: Kalø-området

Kystnært herregårdslandskab på en hældende flade med skove og landbrug

Landskabskarakterområde 1: Kalø-området

Strandene omkring Kalø slot

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Kalø er især præget af det kystnære, gamle herregårdslandskab med Kalø slotsruin, de løvskovklædte randmorænebakker og de hældende landbrugsflader med lange stendiger og kraftige levende hegn og vejtræer. Karaktergivende er endvidere de mange øvrige kulturhistoriske elementer i form af Bregnet kirke, Kalø jagslot og avlsgård og de mange gravhøje.

Området orienterer sig mod Kalø Vig og er af stor skala. Det er inddelt i flere landskabsrum afgrænset af skovbryn, alléer og levende hegn. Som kontrast hertil er der fra de kystnære arealer og de mange højdepunkter ved Bregnet Kirke, omkring Kalø og ved Rønde vide udsigter over kystlandskabet ved Egens og Følle Vig mod Mols Bjerger samt mod Kolindsund.

Landskabskarakteren er relativt upåvirket af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Landskabstype

Naturgrundlaget i denne region står af tre forskellige typer, som er de nærmere beskrevne undertyper R1c, R2 og R4a – se *"Beskrivelse af landskabstyper"*. Området fremstår som en jævnt faldende flade fra toppunktet ved Store Bavnehøj ved Rønde ned til kysten. Den nordlige del af området består af en randmoræne (Gammel Rønde randmoræne). Den centrale del består af Mols morænelandskab. Morænelandskabet anvendes til skov og landbrug, hvoraf en stor del er økologisk og tilknyttet den tidligere herregård Kalø. Langs den bugtede kyst findes et smalt marint forland beliggende ½-2 m over havet med en enkeltstående morænebakke (Kalø strandområde og Slotsbanken). Her består arealanvendelsen af en græsset strandeng med mindre kratområder og slotsruinen.

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Landskabskarakteren afspejler en stor tidsdybde repræsenteret ved de mange gravhøje og slotsruinen med adgangsvej, hovedgården og kirken, skovene og de græssede enge, strandenge og overdrev samt de dyrkede landbrugsarealer med diger og kraftige levende hegn.

Der er tale om et stabilt, dyrket jordbrugslandskab, hvor de mange kulturelementer bliver vedligeholdt i kraft af drift og pleje. Skove og marker samt hovedparten af enge og overdrev er således i drift, men selve hovedgårdsanlægget har ændret funktion og anvendes nu af DMUs afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet. Den gamle vejstruktur er bevaret, dog er landevejen forlagt ved Kalø. Hovedgårdsanlægget er under udbygning med nye længer, der i stil, størrelse og placering er søgt tilpasset de gamle bygninger. Den nyere byudvikling i Rønde præger den nordlige rand af området noget.

Der er et meget tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og herregårdslandskabets kulturmønster. Landskabet fremtræder uforstyrret og i god tilstand.

Hele området er fredet. Derudover er dele af området udpeget som Habitatområde, og herudover er området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området på nær arealerne N for landevejen: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Føllebund og randmorænen NØ for Rønde: Område af særlig geologisk interesse.

Kulturmiljø: Hele hovedgårdsejerlavet: Bevaringsværdigt kulturmiljø.

Kirkeindsigtsområde: En kile omkring kirken fra kysten til landevejen ved Gammel Rønde.

Naturområde: Føllebund og strandenge og slotsbanken ved Slotsvig: Naturområde, mindre randområderne i tilstødning hertil: Muligt naturområde.

Internationalt beskyttelsesområde: Skovene og den åbne kile mellem dem, Føllebund samt strandenge og slotsbanken udgør et Habitatområde.

Kystzone: Hele området er beliggende inden for Kystzonen.

Skovrejsning: Hovedparten af arealerne syd for landevejen excl. skovene: Uønsket skov.

Byvækst: Muligt byvækstområde ved Rønde i områdets NV rand.

Hovedstier: Fra Rønde forløber den nationale cykelrute 5 gennem området, med forbindelse videre langs Løgten bugt og til Mols Bjerge.

Landskabskarakterens sårbarhed

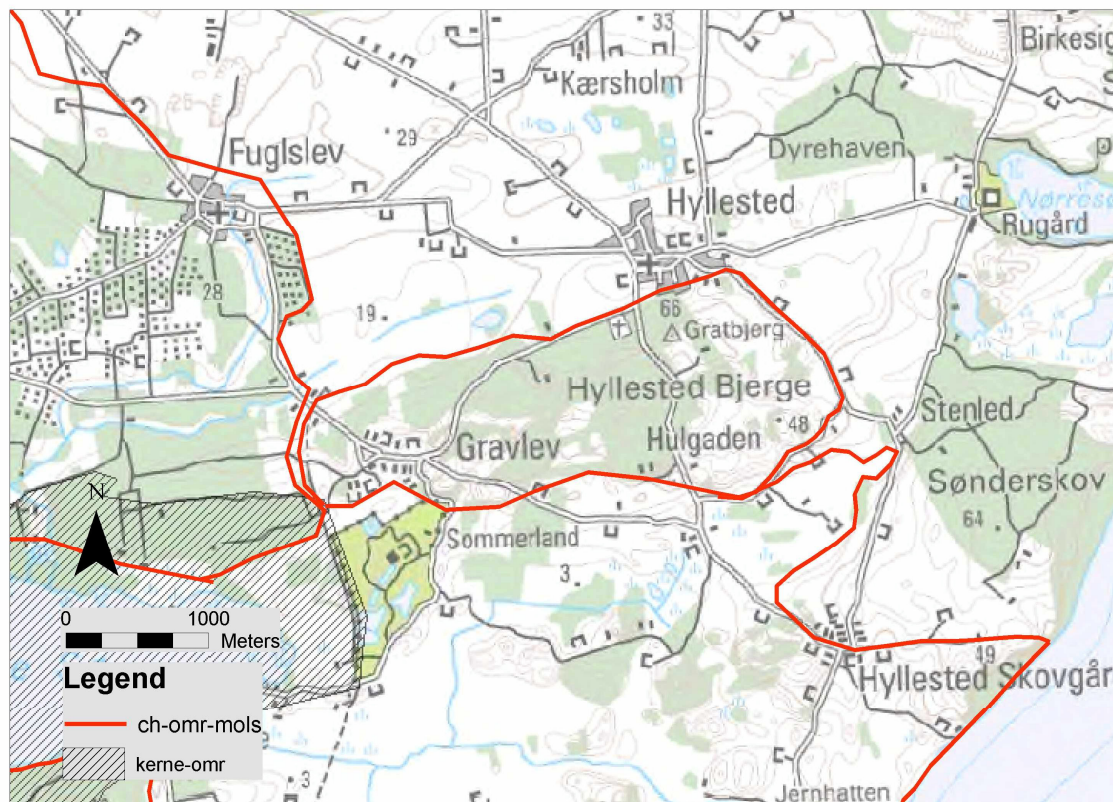
Sårbarheden af det kystnære herregårdslandskab med de løvskovklædte randmorænebakker, de hældende landbrugsflader og de mange tydelige kulturhistoriske elementer er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser, fredningsmæssige status og regionplanlægningen. Områdets landskabskarakter er især sårbar for byudvikling syd og øst for Rønde. Det er vigtigt for landskabsoplevelsen, at fremtidige tilbygninger til Kalø i dimension og arkitektur tilpasses helheden. Drift og pleje af omdriftsarealer, enge og overdrev, diger og hegn samt fortidsminderne er vigtige for at fastholde områdets karakter.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge udgør landskabskarakterområdet Kalø et kerneområde. Det indgår endvidere i det sammenhængende landskabsstrøg omkring Egens Vig, se "*Beskrivelse af landskabsstrøg*". Den nationale cykelrute 5 samt en marguerit-rute løber gennem området og giver forbindelse til Løgten Bugt i vest og Egens i sydøst.

Landskabskarakterområde 16: Hyllested Bjerge

Småbakket skov- og landbrugsområde med overdrev og lille landsby

Landskabskarakterområde 16: Hyllested Bjerge

Landskabet ved Gravlev

Hyllested Bjerge fremstår som et varieret bakkelandskab med skov og overdrev

Landskabskarakter

Landskabskarakterområdet Hyllested Bjerge fremtræder som et skovpræget, småbakket og meget sammensat område med en mosaik af nåletræsplantager, overdrev og små marker. Karakteristisk er endvidere den sparsomme bebyggelse i form af spredte gårde og huse udover landsbyen Gravlev samt de snoede veje med spredte gårde i randen af området.

Området fremtræder lukket, idet terrænformen og træbevoksningerne danner mange små landskabsrum. Fra højdepunkter i randen af området er der vide udsigter over de lavereliggende naboer. Området er af lille skala.

Området er upåvirket af større tekniske anlæg og byudvikling.

Landskabstype

Landskabskarakterområdet er af landskabstypen Randmoræne se "*Beskrivelse af landskabstyper*".

Landskabskarakterområdets tilstand og udviklingstendenser

Mens arealerne i den vestlige del af området med landsbyen Gravlev og de græssede overdrev afspejler en stor tidsdybde, er landskabskarakteren i den centrale del af området helt ændret i løbet af de sidste hundrede år, i takt med opvæksten af nåletræsplanterne her, der delvis tilslører det kupe-rede terræn. I den østlige del af området vidner de dyrkede marker med diger og gravhøje og de udflyttede gårde i en kreds langs randen af området imidlertid om den tidligere landbrugsmæssige anvendelse af området med dyrkning og græsning. Der foregår stadig ekstensivering af landbrugs-

arealerne og nye tilplantninger med nåletræer, der yderligere tilslører terrænformerne. Den gamle vejstruktur er bevaret. Det gamle banetracé er resterne af den nedlagte Grenå-Ebeltoft-bane.

Der er et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget i form af de ringe, kuperede jorder og områdets arealanvendelse. Landskabet fremtræder roligt og uforstyrret af større tekniske anlæg og bymæssig bebyggelse.

Området er omfattet af en række regionplanmæssige udpegninger, se herunder:

Landskab: Hele området: Område af særlig landskabelig interesse.

Geologi: Hele området: Område af særlig geologisk interesse.

Naturområde: Overdrevsarealerne øst for Gravlev: Naturområde; den østlige, ubeplantede del: Muligt naturområde.

Skovrejsning: Den østlige, ubeplantede del: Uønsket skov; området omkring Gravlev: Skovrejsningsområde.

Der findes flere afmærkede stier i Hyllested Bjerge

Landskabskarakterens sårbarhed

Sårbarheden af det varierede bakkelandskab med skov, overdrev og små marker er vurderet i forhold til områdets aktuelle udviklingstendenser og regionplanlægningen. Området præges primært af skovbevoksede bakker. I udkanten af skoven findes dog en grænsezone, som trods det kuperede terræn stadig udnyttes i landbrugsmæssig sammenhæng. Arealanvendelsen på disse arealer præges af marginaliseringstendenser, hvilket på sigt kan medføre en tilgroning eller tilplantning, der vil sløre terrænformerne yderligere. Området omkring Gravlev med de græssede overdrevsbakker med enkeltstående ege og bøge udgør sammen med landsbyen et særligt oplevelsesrigt miljø, der er sårbart over for nybyggeri og funktionsændringer, herunder opgivelse af græsningen og skovrejsning.

Sammenhæng med kerneområder og landskabsstrøg

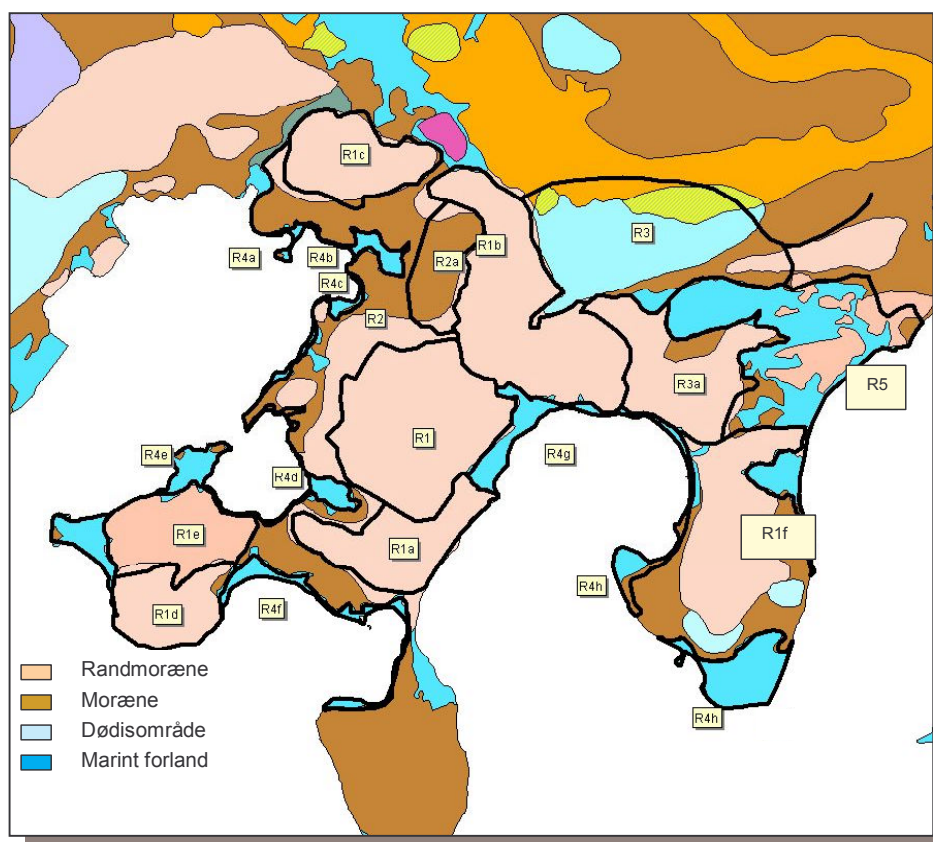
I pilotprojektet for nationalpark Mols Bjerge indgår landskabskarakterområdet Hyllested Bjerge i landskabsstrøget Hyllested Bjerge-Holme-Skærsø-Dråby, se ”Beskrivelse af landskabsstrøg”. Den nationale cykelrute 5 samt en Marguerit-rute løber gennem området og giver forbindelse til Ebeltoft, Mols Bjerge og Grenå.

Beskrivelse af landskabstyper

I pilotprojekt Mols Bjerger Nationalpark foretages der både en udpegning af landskabstyper og af landskabskarakterområder. Landskabstypen tager primært udgangspunkt i en klassifikation af naturgrundlaget, idet der tages afsæt i en liste. Listen indeholder de almindeligt forekommende naturgrundlagstyper på lokal skala og omfatter geologi, terræn, hydrologi, jordtype. Da der ofte er en tæt kobling mellem arealanvendelse og naturgrundlaget, medtages der også information omkring den dominerende arealanvendelse. En specifik landskabstype kan genfindes flere gange i den samme region, dvs. at den med andre ord ikke er unik. Dette er i modsætning til et landskabskarakterområde, som er unikt for det pågældende sted og følgelig ikke kan findes andre steder. En udpegning af landskabstyper kan dermed anvendes til at skabe en oversigt over en given region, og kan f.eks. benyttes statistisk til at opgøre landskabsvariationen mv. Et landskabskarakterområde er til gengæld mere indgående beskrevet, for at give indsigt i de forhold, som er gældende netop i dette område. Derved har de to kategorier hver deres anvendelse.

Inddeling i landskabstyper

Efter analyse af naturgrundlag og arealanvendelse afgrænses en relativt homogen region. Regionen navngives, idet der anvendes en liste til støtte herfor. Denne fremgangsmåde sikrer en relativt ensartet navngivelse. Til selve navngivelsen anvendes tre til fire navne, som fremgår af listen. Der startes med geologi og afsluttes med arealanvendelse og/eller bebyggelse. Der anvendes kun ét navn fra hver kolonne i tabellen.

Oversigt over landskabstyper i undersøgelsesområdet for pilotprojekt Nationalparken Mols Bjerger. Kilde: Landskabselementer DJF 1:200.000

Til udpegningen af de individuelle områder er der anvendt forskellige tematiske kort som terræn, jordtyper, geomorfologi (landskabelementer). Det er samtidig vigtigt at kombinere de tematiske kort med topografiske kort. På denne måde kan der f.eks. tilknyttes stednavne til en specifik områdtype. De enkelte områder er udpeget i skala ca. 1:25.000, hvilket indebærer, at der ikke altid er overensstemmelse imellem de forskellige kort, som er anvendt i analysen. Kortet over landskabstyper er retningsgivende, men der kan forekomme mindre usikkerheder, hvilket skyldes, at der typisk er tale om glidende overgange imellem naturgrundlagets enkelte typer. Dette bliver endnu mere markant, når arealanvendelsen også inddrages, da denne nogle gange går på tværs af vidt forskellige landskabstyper.

Afgrænsningen foretages ved at kombinere forskellige tematiske kort i et geografisk informations system (GIS). Der anvendes digitale tematiske kort, som er landsdækkende, og som omfatter forskellige aspekter af naturgrundlaget (kvartergeologi, terræn, jordtyper, lavbundsjord). Disse data kombineres i en såkaldt overlay-analyse. Resultatet af analysen kombineres med informationer om den aktuelle arealanvendelse, hvorefter der defineres grænser for de enkelte landskabstyper. Landskabstypernes grænser digitaliseres og kan efterfølgende udtegnes på de forskellige temakort, og tilknyttes forskellige informationer igennem den tilknyttede database.

Landskabstyper

Randmoræne landskaber:

Generelle forhold:

Randmorænen fremstår typisk som et større sammenhængende bakkedrag, der er præget af varierende jordtyper og stedvis med forholdsvis stejle hældninger (6-12°). Randmorænen er med andre ord et landskabelement, der er udformet af isens påvirkning i forbindelse med den sidste istid, som ophørte for ca. 12.000 år siden. Der forekom i denne periode en lang række større og mindre isbevægelser og -fremstød, og det er netop isens bevægelser omkring isfronten, der skaber randmorænen. Den består primært af sten, grus, sand og ler, og de turbulente forhold med smeltevand og afbrækkede isstykker bevirker, at randmorænen ofte er et komplekst landskabelement. De forholdsvis stejle skrånninger og varierede jordbundsforhold, som er karakteristisk for randmorænen, medfører, at den ofte er mindre egnet til moderne landbrug. Arealanvendelsen er derfor varieret og præges af en blanding af arealer i og uden for omdrift. Krat, skov og vedvarende græs veksler med egentligt landbrug på den stedvis gode landbrugsjord. I forbindelse med det moderne landbrug udgør randmorænen dog et forholdsvis marginalt landbrugsområde, og denne landskabstype udnyttes i stigende grad rekreativt, og der kan være mange oplevelsesmæssige værdier knyttet til denne landskabstype.

Udsigt fra Kalø slotruin mod randmorænekomplekset ved Mols Bjerge

Undertyper i Mols bjerge Nationalpark:

R1: Mols Bjerge Randmoræne kompleks

Landskabstype: **Randmoræne m. nåleskov og blanding af arealer i og uden for omdrift**

Dette område udgør den centrale del af Mols Bjerge. Det er her, at isens landskabsdannende proces kommer klarest til udtryk. Terrænet veksler med korte intervaller mellem nogle af landets højeste bakker som Langbjerg på 131 m, Agri Bavnehøj på 137 m, Stabelhøje på 135 og 133 m og Trehøje på 127 m. Udover bakkerne findes der markante dødishuller som Troldhul på 44 m og Tinghulen på 50 m. Disse huller og lavninger er opstået ved, at større løsrevne isklumper er smeltet ned i forbindelse med, at isen trak sig tilbage. Områderne ved siden af disse dødishuller er samtidig blevet dækket af materiale, som er blevet frigjort i forbindelse med isens tilbagetrækning.

Bakkerne Agri Bavnehøj, Låddenbjerg og Langbjerg udgør en bakkerække, som er påvirket af det isfremstød, der også skabte Kalø Vig inderlavning. På tilsvarende måde ses en bakkerække mod øst påvirket af det isfremstød, som skabte Ebeltoft Vig inderlavning. I mellem de to bakkerækker findes en smal mindre overgangszone i form af en smeltevandsslette, som dog samtidig har præg af dødisområde. Områdets højeste del består af nord-sydgående akse med Stabelhøje i nord og Trehøje i syd.

Øst og vest for denne akse er landskabet markant lavere, men fortsat kraftigt præget af randmorænen. Flere steder findes der erosionsdale, som går fra de højere liggende områder mod de lavere. Områdets oprindelse afspejles også af jordtypen, der for 85% af området består af smeltevandssand. I områdets vestlige del omkring Agri findes stedvis bedre jorder bestående af moræneler. Dog findes også større områder med lavbundsletter, som f.eks. ferskvandstørv. Ved Langbjerg Bakke findes en naturlig stenbestrøning, der viser, at jorden her ikke har været anvendt i forbindelse med det moderne landbrug.

Området er præget af en ekstensiv arealanvendelse, med lyng og vedvarende græs, enge og overrev. Der er adskillige spredte skove, hovedsagelig med nål, en del er statsskove og andre er private. I lavningerne findes en del mindre kær og moser.

R1a: Fuglsø Randmoræne

Landskabstype: **Randmoræne m. landbrug i omdrift og landsbyer**

Randmoræneområdet syd for den centrale del af Mols Bjerge. Området er præget af den overordnede udviklingshistorie, som har skabt Mols Bjerge, og er især beslægtet med udviklingshistorien som gælder for område R1. Områdets højeste punkt er Elbjerg på 111 m. Området falder mod syd, øst og vest fra dette højdepunkt til en højde på 5-10 m. Dette område adskiller sig fra R1 ved at være mindre kuperet og mere homogent.

Den dominerende jordtype er morænesand, som udgør ca. 70 % af jordtyperne, især mod øst ses dog også større områder med moræneler. Derudover findes der adskillige spredte mindre områder med ferskvandstørv i hele området. Den varierende topografi kombineret med de komplekse jordbundsforhold medvirker til, at der findes adskillige mindre søer og vandhuller i området samt hedearealer ud mod Ebeltoft Vig. Området er præget af mindre landsbyer og spredte gårde, og den landbrugsmæssige arealanvendelse er forholdsvis intensiv. På de dårligste jorder findes en del mindre plantager og mod kysten en del fritidshuse.

R1b: Femmøller Randmoræne bakker

Landskabstype: **Randmoræne m. plantager og sommerhusområde**

Området består af et randmorænekompleks, som er kraftigt præget af isfremstødet i forbindelse med den Østbaltiske is. Det er dermed skabt i forbindelse med den samme proces, som skabte område R1, men bakkerne har mere orientering, og jordtyperne er klart variationrelateret til dødis. Området består af en række nord-sydgående bakke- og dalforløb, som i områdets nordøstlige og nordvestlige del drejes i en bueform mod henholdsvis øst og vest. Især den vestlige har et meget udpræget bakke-dal forløb. Den østlige del er karakteriseret ved færre, men meget markante bakke/dal forløb. De lavest liggende dele af området på ca. 0-5 m's højde findes omkring Lyngsbæk Strand, hvor randmorænen falder mod havet. Her falder landskabet fra ca. 60-70 m til 5 m på en strækning på 7-800 m. Generelt præges området dog af højder på min. 20-30 m, som ofte udgør niveauet for dalbundene, mens højder mellem 50 m og næsten 100 m udgør bakketoppene. Områdets mest kuperede del løber fra Femmøller og nordøst mod Møgelbjerg.

Møgelbjerg på 83 m og Råbjerg på 93 m udgør de højeste punkter i området, men der findes en række andre markante bakker i området på mellem 50 og 60 m. Jordtyperne er meget varierende. De domineres af smeltevandssand og -grus på bakkerne med ferskvandsaflejringer af tørv, gytje samt ler i dalene.

Arealanvendelsen domineres af plantager, som især langs yderområderne består af mange mindre skovbevoksninger, der adskilles af landbrug i omdrift. Denne arealanvendelse veksler med arealer uden for omdrift ofte i form af vedvarende græs. I store dele af området er der næsten ingen bebyggelse, dog ses i områdets østlige del en del fritidshuse.

R1c: Gammel Rønde Randmoræne.

Landskabstype: **Randmoræne med by og bynært landbrug**

Området udgør en central del af randmorænebuen i Århusbugten. Jordtypen domineres af moræneler, men jordtypesammensætningen er kompleks, og store områder er præget af smeltevandsler og -grus. Dette er især gældende i områdets nordligste del. Det er opdelt i to ret stejlt faldende flader. Den ene del falder stejlt ned mod kysten, primært mod syd og sydøst. Den anden del falder især mod nordvest. Området fremstår derfor som en sammenhængende bakke orienteret mod nordvest-sydøst. De urolige terrænforhold er præget af mange skrænter med hældninger mellem 3 og 12 grader. Området er højere end landskabet mod kysten og længere inde i landet. Det når sit højeste punkt i Store Bavnehøj på 102 m umiddelbart nord for Gammel Rønde.

Arealanvendelsen er præget af Rønde by og en del større infrastrukturanlæg, herunder motortrafikvejen fra Århus. Den landbrugsmæssige arealanvendelse er præget af nærheden til byen og domineres af mindre deltidsbrug og hovedgården Kalø.

R1d: Bjødstrup Randmoræne

Landskabstype: **Randmoræne m. landbrug i omdrift og landsbyer**

Området syd for Knebel Vig er præget af de isfremstød, som skabte den centrale randmoræne omkring Mols Bjerge. Det fremstår som et sammenhængende randmorænelandskab. Det højeste punkt er Trehøj på 79 m, som findes i områdets centrale del på et nordøst-sydvestgående højdedrag, men der ses flere andre markante bakkedrag i området. Fra det centrale højdedrag falder landskabet mod havet. Dog ses en markant kystklint omkring Mols Hoved på 2½ km's længde og op til 40 m's højde. Det højeste punkt på skrænten er bakken Mols Hoved med en højde på 48 m. Ved Kjeldshoved er højden faldet til 17 m. Jordtyperne er varierede og består især af smeltevandssand med indslag af andre sandede jordtyper. Dog findes også områder med egentlig moræneler og tørvejord. Området ved kystklinten er kendt for sine mange ledeblokke fra Oslofeltet og Vestsverige.

Gårdene i området er samlet i tre mindre landsbyer, som sammen med hovedgården Isgård dyrker jorden i området. Der findes kun meget få fritliggende gårde. Bevoksningen består af nogle få mindre plantager på de stejle bakker, som ikke er egnede til dyrkning.

R1f: Ebeltoft randmoræne

Landskabstype: **Randmoræne med by og bynært landbrug**

Områdets centrale del udgøres af enord-sydgående randmoræne, som er blevet dannet i forbindelse at en istunge dannede Ebeltoft Vig. De højeste punkter på randmorænen er Karlsbjerg på 53 m, Storkhøje på 51 og Skelhøj på 61 m. Området er generelt lavere og mindre kuperet end R1, som udgør den centrale del af Mols Bjerge. Naturgrundlaget omkring den centrale randmoræne udgøres dels af yngre moræneaflejringer, dels af mindre dødisområder. Sidstnævnte præger områdets topografi, og der findes en mængde mindre ferskvandsaflejringer, der også kommer til udtryk igennem

adskillige mindre vandhuller. Jordtypesammensætningen er kompleks og består af især af smeltevandssand, morænesand- og grus.

Arealanvendelsen domineres af Ebeltoft by og dennes opland i form af forskellige formere for beboelse. En større plantage findes syd og øst for byen. Landbruget er præget af de forholdsvis ringe jorder og den korte afstand til byen og er visse steder marginalt.

Moræne landskaber

Generelle forhold:

Denne type landskaber er udformet under forrige istid. Sædvanligvis er områderne ret homogene, men kan være mere eller mindre kuperede. Jordtypen er forholdsvis frugtbar, til tider med et stort lerindhold. Landskabstypen er typisk for de primære landbrugsområder i Danmark. Den forekommer især øst for isens hovedopholdslinie, hvilket vil sige den østlige del af Jylland og øerne.

Arealanvendelsen er ofte karakteriseret af en høj landbrugsmæssig udnyttelse, f.eks. er den væsentligste del af svineproduktionen placeret i disse områder. Bebyggelsen er karakteriseret ved spredte gårde og mange landsbyer, og denne landskabstype udgør det typiske danske landbrugslandskab. Derimod er egentlige plantager og levende hegn mere sjældne.

Eksempel på et typisk morænelandskab fra mols. De åbne dyrkede flader dominerer og vegetation forekommer især langs markskel og ved mergelgrave.

R1e: Dejret Bakkelandskab

Landskabstype: **Storbakket moræne med landbrug i omdrift**

Området har en dannelseshistorie, som er beslægtet med R1, men der er ikke tale om et egentligt randmorænelandskab. Det adskiller sig ikke fra R1d igennem jordtyperne. Disse har samme komplekse sammensætning. Jordtyperne udgøres hovedsagelig af smeltevandssand med indslag af andre sandede jordtyper, dog findes der også større områder med egentlig moræneler og tørvejord. Områ-

det afviger især fra R1d igennem topografien, idet det fremstår som et forholdsvist bakket, men samtidig ret ensartet morænelandskab. Højeste punkt i området er Bøgebjerg på 51 m.

Arealanvendelsen udgøres især af landbrug, som udnytter den forholdsvist gode jord. Bebyggelsen er samlet i et par mindre landsbyer, og der er kun få fritliggende gårde i området. Mod kysten findes en del fritidshuse.

R2: Mols Morænelandskab.

Landskabstype: **Morænelandskab fra sidste istid m. landbrug i omdrift og landsbyer**

Området er lokaliseret fra Strands i syd til Rønne i nord. Jordtypen består primært af moræneler med en del mindre områder af andre jordtyper. Området er karakteriseret ved et med roligt terræn med mindre bakker med skrænter mellem 3 og 6 grader. Det er karakteristisk for området, at det falder fra den nordlige og østlige del mod syd og vest. Der er tale om et forholdsvist markant fald fra ca. 35-40 til ca. 5 m over strækninger mellem 1 og 2 km. Højeste punkt er Ilbjerg på 50 m ved Vrinners og Bulbjerg på 47 m ved Rolsø mark. Flere steder er der mindre områder med ferskvandsgytje og smeltevandssand, dette er især gældende for områdets sydlige del omkring Strands.

På trods af dette udgør region dog et vigtigt landbrugsområde grundet den frugtbare moræneler og det ret rolige terræn. Områdets mest intensive landbrug findes her, og bebyggelsen veksler mellem landsbyer og spredte gårde. Derimod er der ikke meget bevoksning på morænefladen, og på grund af det relativt store lerindhold findes der ikke mange levende hegn. I områdets vestligste del findes to ældre skove, Hestehave og Ringelmose skov, der begge domineres af løvtræer.

R2a: Kejlstrup Moræne og Herregårdslandskab

Landskabstype: **Morænelandskab fra sidste istid, m. herregård, plantager og landsbyer**

Området er lokaliseret fra Møllerup i nord til Grønfeld i syd. Jordtypen består af moræneler med et stort islæt af jorder som morænesand, ferskvandsgytje og -tørv. Området er karakteriseret ved et roligt terræn, som består af et plateau på 20-30 m. Plateauet gennemskæres af to dalforløb, som rummer Onsbæk, og det højre løb af Kolå fra opstemningen ved Møllerup. De varierede jordtyper har medvirket til, at der findes en del skov i området, bl.a. kan nævnes Vesterskov, Stærkær og Abildhoved. Arealanvendelsen domineres af et intensivt landbrug som især drives af hovedgården Møllerup. Udover hovedgården findes enkelte fritliggende gårde samt to mindre landsbyer i området.

Dødislandskaber

Generelle forhold:

Et dødislandskab dannes i forbindelse med gletcherfronten, idet et større eller mindre område af gletcheren brækker af i forbindelse med isens bevægelser. Som følge af den efterfølgende afsmeltning aflejres de materialer, som gletcheren bragte med sig. Dødislandskabet findes ofte i tilknytning

til de større randmorænelandskaber. Den specielle dannelsesproces skaber et småbakket og kuperet landskab, der ofte fremstår meget varieret. Men dødislandskabet kan også være kombineret med andre landskabstyper. Jordtyperne karakteriseres ved en stor variation, og typisk er der tale om forholdsvis grov og dårlig jord med et ringe lerindhold. Stedvis kan de dog være meget lerede. Det er især karakteristisk, at der er mange mindre afløbsløse lavninger, som enten fremstår som mose eller vandhuller.

Det er karakteristisk for landskabstypen, at der er en forholdsvis stor variation i arealanvendelsen spændende fra landbrug, levende hegn, småplantninger/krat til egentlige plantager. Landbruget har oftest et marginalt præg, og det domineres især af mindre brug. På grund af variationen både i naturgrundlag og arealanvendelse er der ofte store oplevelsesmæssige værdier forbundet med dødislandskabet.

Dødislandskabet er ofte varieret og lidt kuperet med mange små moser og vandhuller. Landbrugsafgrøder veksler med brakarealer og mindre skove og krat.

R3 Skramsø dødislandskab.

Landskabstype: **Landskab m. dødisrelief, smeltevands sand og grus samt nåleskov**

Området strækker sig fra Feldballe i vest til Gravlev i øst. Det afgrænses mod syd af Ulstrup Å, som er et tilløb til Stubbe Sø. Området er en del af den store smeltevandsdal skabt i forbindelse med afsmeltningen af isfronten. Det er således både præget af isens afsmeltning og af den proces, der finder sted langs isfronten og som medvirker til at skabe egentlige dødisområder. Jordtypen består primært af smeltevandssand med islæt af ferskvandstørv, hvilket især ses langs Øksenmølle Å, der løber gennem området i øst-vestlig retning. Umiddelbart sydvest for Skramsø Mølle findes et indsande på 68 ha. Terrænmæssigt er der tale om et ret jævnt småkuperet plateau i højder varierende fra 9 til 20 m. De højeste punkter er Olhøj på 29 og Troldbakke på 28 m. Djursland er forholdsvis fattigt på større søer, men i områdets vestlige del findes Øjesø på 27 ha. og Langsø på ca. 40 ha. Ved udløbet af Øksenmølle Å i Stubbe Sø findes et større område med ferskvandstørv og smeltevandsgrus. Arealanvendelsen består næsten udelukkende af nåletræsplantager fra begyndelsen af 1900-tallet.

Smeltevandslandskaber

Generelle forhold:

Smeltevandslandskaber er dannet igennem smeltevand fra isen og er ofte meget ensartede. Samtidig kan de have en stor udstrækning. De forekommer både i forbindelse med større dalsystemer og som en speciel landskabstype skabt foran forrige istids gletschere. I sær dominerer denne landskabstype Vestjylland vest for isens hovedstilstandslinie, men den forekommer dog også mange andre steder i landet, bl.a. på Djursland. Der er typisk tale om dårlig jord og jordtyperne domineres af grus og sand, som kan variere en del i tekstur.

Den landbrugsmæssige udnyttelse er ofte af forholdsvis ny dato, idet den for det meste er begyndt indenfor de sidste 2-300 år. Mindre områder henligger dog stadig som græssede enge eller som hede. Heden udgjorde den dominerende arealanvendelse inden opdyrkningen. Landskabstypen anvendes i forbindelse med moderne landbrug, men er helt afhængige af tilgang til kunstvanding. Græs- og kvægproduktion udgør en ofte forekommende landbrugsmæssig arealanvendelse, og markerne adskilles typisk af levende hegn. En anden karakteristisk arealanvendelse er store nåletræsplantager, der typisk er plantet i begyndelsen af 1900-tallet.

Smeltevandslandskabet i Ryomgårdområdet. Landskabet er jævnt, og jorden er sandet. Arealanvendelsen veksler mellem arealer i og uden for omdrift. Levende hegn adskiller de forskellige marker, men mange arealer er marginale i forbindelse med moderne landbrugsdrift.

R3a Skærsø moræn- og smeltevandsområde

Landskabstype: **Randmoræne, småbakket med nåleskov og sommerhusområde**

Dette er et mindre område lokaliseret for enden af Ebeltoft Vig. Det afsluttes ved Ørnbjerg Mølle i Nord og Dråby i syd. Det repræsenterer en overgangszone mellem den egentlige randmoræne og det store nordvest-sydøst-gående dalforløb, som bl.a. omfatter Tirstrup Hedeslette og som udgør den egentlige smeltevandsslette for gletcherfronten.

Området er både præget af de processer, der skabte det markante randmorænekompleks i region R1 og R1b og det omfattende afsmeltningsforløb i forbindelse med sidste istid. Jordtypen består hovedsagelig af smeltevandssand med mange mindre områder af ferskvandstørv og -sand samt områder med morænesand. Områdets nordlige del er noget mere kuperet end den sydlige med højder mellem 40 og 50 m, og er her kraftigt relateret til randmorænelandskabet i område R1b. Området falder dog hurtigt mod øst og går over i et småkuperet landskab på 15 til 25 m's højde, stedvis med karakter af dødislandskab. Grundet den meget ringe jord er den største del af området skovbevokset.

Marine landskaber

Generelle karakteristika:

I forbindelse med Littorinahavet eller Stenalderhavet, som eksisterede for ca. 9000 år siden, var vandstanden højere end i dag. Samtidig er det karakteristisk for denne del af Danmark, at der efter isens afsmeltning er foregået en landhævning. På Djursland er landhævningen på 3-4 m.

Dette udviklingsforløb har bevirket, at der i dag findes et smalt marint forland langs de fleste kyster på Djursland. Flere af de tidligere fjorde er efterhånden blevet lukket ved, at der er dannet strandvolde ved fjordenes udmunding. Mange steder langs kysten, eller noget inde i landet, ses konturerne af den tidligere kyst i form af en eroderet moræneskrænt. Kysterne er dannet som en kombination af den før omtalte landhævning og andre kystdannende processer. Nogle steder er der tale om en udligningskyst og en egentlig erosion af kystskrænterne. Andre steder pålejres materiale hvilket bevirker, at det marine forland vokser. Derfor fremstår flere af kystområderne som egentlige strandvoldssletter, der består af sand- og grusaflejringer i form af strandrevler. Strandrevlerne medvirker til at skabe nye kystområder ved hele tiden at dannes udenpå hinanden. Ofte medvirker denne proces til at skabe et nyt marint forland ved at afsnøre havet, hvilket resulterer i et afsprærringsforland, der samtidig stabiliseres via landhævningen. Det er karakteristisk for disse områder, at der ofte findes strandeng eller vedvarende græs på arealerne. Disse er oftest uden bebyggelse, idet denne er placeret på de nærliggende højere arealer.

Det marine landskab er karakteriseret ved et smalt græsbevokset forland og findes ofte med strandvolde langs med kysten.

R4a: Kalø strandområde og Slotsbanken

Landskabstype: **Marint forland med strandeng og enkeltstående morænebakker**

Området er beliggende i Kalø Vig inderlavning og består af et forholdsvis smalt marint forland $\frac{1}{2}$ -2 m over havet. Landhævningen bevirker, at kystområdet er lavvandet, og at store dele bliver tørlagt ved ebbe. Kalø slotsruin er placeret på slotsbanken, der fremstår som en mindre morænebakke, der er 21 m høj på det højeste punkt. Denne mindre ø befinder sig ca. 450 m fra kysten og er forbundet

til land via en smal landtange, som på det smalleste sted er ca. 30 m bred. Morænebakken udgør den højeste del af en længere randmoræne, som strækker sig modsydøst i retning af Vrinneres Hoved. Arealanvendelsen består af græsset strandeng og er en de største på Djursland. Tidsdybden og kulturmiljøet med Kalø slotsruin og den gamle middelaldervej ud til ruinen er meget tydelig i området.

R4b: Kolkær engområde

Landskabstype: **Marint forland med marint sand og ler og blanding af arealer i og udenfor omdrift**

Kolkær engområde består af en tidligere fjord, der nu fremtræder som et 3 km langt og ca. 400 m bredt landbrugsområde bestående af arealer i og ude for omdrift. En stor del er dog i omdrift på grund af gytje aflejringer. Jorden udgøres af saltvandssand og -ler. Kol Å løber gennem området, der fremstår som en homogen flade på mellem 1 og 2 m.

R4c: Krakærgård Engområde

Landskabstype: **Marint forland med marint sand og ler og landbrug i omdrift**

Et lavtliggende kystområde præget af littorina-aflejringer i form af saltvandssand og -ler. Områdets højeste punkt er 2 m, og flere steder ses rester af gamle strandvolde. Det meste af området er i omdrift på grund flere større aflejringer, som bevirker et mere frugtbart dyrkningsgrundlag.

R4d: Skellerup Eng

Landskabstype: **Marint forland med marint sand og ler med blanding af arealer i og uden for omdrift**

Et lavtliggende kyst- og engområde omkring landsbyen Skellerup. Området strækker sig 1,8 km ind i landet og har en bredde på ca. 700 m. Jordtypen består af saltvandsgrus og i den inderste del af området af ferskvandssilt. Arealanvendelsen består af landbrug i og uden for omdrift med mindre områder af krat og eng.

R4e: Dejret Øhoved eng og morænebakker

Landskabstype: **Marint forland med strandeng og enkeltstående morænebakker**

Lavtliggende kyst- og engområde nord for Manhøj. Området består af littorina aflejringer, der domineres af saltvandssand og ældre strandvolde bestående af saltvandsgrus. I områdets nordligste del findes to morænebakker Tved Øhoved og Dejret Øhoved, hver på 16 m. Disse to bakker ligger som isolerede rester af det gamle morænelandskab, og her er et mindre område i omdrift. De øvrige arealer henligger som et marsklignende landskab præget af eng og vedvarende græs.

R4f: Begtrup Vig

Landskabstype: **Marint forland med strandvolde, blandet skov og sommerhuse**

Et lavtliggende kystområde som udstrækker sig fra sydøst for Eg til Stavsøre på Helgenæs - en strækning på ca. 12 km, men typisk med en bredde på mindre end ca. 200 m. Området består af marint forland, som udgøres af saltvandssand. De mindre strandvolde afspejler udviklingshistorien i landhævningen. De kystdannede processer i form af oddedannelse er specielt aktive ved Rønnen i nord og Stavsøre i syd. Arealanvendelse udgøres primært af et sammenhængende skov- og sommerhusområde.

R4g: Ebeltoft Vig

Landskabstype: **Marint forland med blanding af arealer i og uden for omdrift og sommerhuse**

Området omfatter strandarealet fra Bogens i sydvest over strandene Lyngsbæk, Handrup og Egsmark over Ebeltoft til Ahl Plantage. Områdets østlige del ved Bogens og den vestlige del ved Ahl Plantage fremstår som en egentlig strandvoldsslette. Det er karakteristisk for området, at det er lavtliggende (mindre end 2 m). Jordtypen udgøres af saltvandssand med mindre strandvolde i saltvandsgrus. Arealanvendelsen er ekstensiv med store arealer uden for omdrift.

R4h: Vestersø strand- og hedeområde

Landskabstype: **Marint forland med blanding af arealer i og uden for omdrift og sommerhuse**

Fossil krumoddedannelse som fremstår som en strandvoldsslette syd for Elsegårde. Udgangspunktet har været en krumoddedannelse, som med tiden er blevet udfyldt og nu udgør et område på ca. 5 km². Jordtypen består af saltvandssand, som veksler med saltvandsgrus. De tidligere strandvolde, som er skabt i forbindelse med krumoddedannelsen, er primært orienteret nord-syd. I området ses flere mere eller mindre temporære vandhuller og mindre damme. Arealanvendelsen er domineret af sommerhuse og anden rekreativ anvendelse og arealer med blanding af arealer i og uden for omdrift.

R4i: Skødshoved strandområde

Landskabstype: **Marint forland med enkeltstående morænebakker og blanding af arealer i og uden for omdrift.**

Lavtliggende kyst- og engområde vest for Røjen. Området består af littorine-aflejringer domineret af saltvandssand og med ældre strandvolde bestående af saltvandsgrus. I områdets vestligste del findes en morænebakke på 18 m. Bakken ligger som en rest fra det gamle morænelandskab. Områdets nordlige del er præget af en aktiv krumoddedannelse, som fortsat forøger strandarealet. I områdets sydlige del findes en del fritidshuse, mens den nordlige del henligger som arealer uden for omdrift. I områdets centrale del udnyttes de lidt bedre jorder til egentlig landbrugsmæssig anvendelse.

R5: Stubbe Sø og Dråby Strand moræne- og littorinaområde

Landskabstype: **Marint forland med enkeltstående morænebakker og landbrug i omdrift**

Kystområdet mellem Jernhatten i nord, Kobberhage i syd og Stubbe Sø i vest er præget af flere landskabstyper og fremstår som et geologisk og terrænmæssigt sammensat og kompliceret område. Området har i forbindelse med littorinahavet i stenalderen udgjort et fliget fjord- og bugtlandskab, som blev adskilt af Holme Bjerger og Dråby randmorænen. Fjordlandskabet nåede ind til vestenden af Stubbe Sø, ca. 8 km inde i landet.

Denne variation afspejles i dag i den store variation af jordtyper i området. Holme Bjerger, randmorænen ved Dråby og Jernhatten domineres af lerede moræneaflejringer, dog iblandet adskillige mindre områder af sand og lavbunds aflejringer. Terrænet største højde er ved Holme. Her findes Stylthøj på 37 m og Ravnsbjerg på 36 m. Jernhatten, som er en kystnær eroderet glacial bakke, er 48 m høj. Tilsammen med lavlandet, som består af det lavtliggende gamle bugt- og fjordsystem, skaber disse bakker nogle store kontraster i landskabet. Jordtyperne i det gamle bugt og fjordsystem består littorinaaflejringer. Længst mod øst dominerer saltvandssand. Længere mod vest er salt- og ferskvandtørv og gytje de dominerende jordtyper.

Kysten mellem Jernhatten i nord og Kobberhage i syd er en udligningskyst. Den er med andre ord tydeligt udformet af havets eroderende kraft. I forbindelse med landhævningen er der blevet dannet en række op til 5 m høje strandvolde, som har afsnøret det bagvedliggende fjordlandskab. Strandvoldene dominerede tidligere store del af kystområdet, men på grund af tidligere råstofgravning er de nu kun synlige mellem Jernhatten og Rugård Klint samt mellem Dråby Randmoræne og Kobberhage.

Djurslands største sø, Stubbe Sø på ca. 380 ha, findes i områdets østlige del og er forbundet med havet via Havmølle Å. Derudover findes den mindre Dråby Sø, som afvandes igennem den delvis rørlagte Råbæk.

Arealanvendelsen er præget af den store variation i naturgrundlaget. Der findes en del større gårde i området, som historisk har udnyttet variationen i naturgrundlaget. I dag er der dog en udvikling imod en egentlig marginalisering af landbruget. Denne finder dels sted på de lavestliggende, sandede jorder og i form af skovtilplantning af bakkerne.

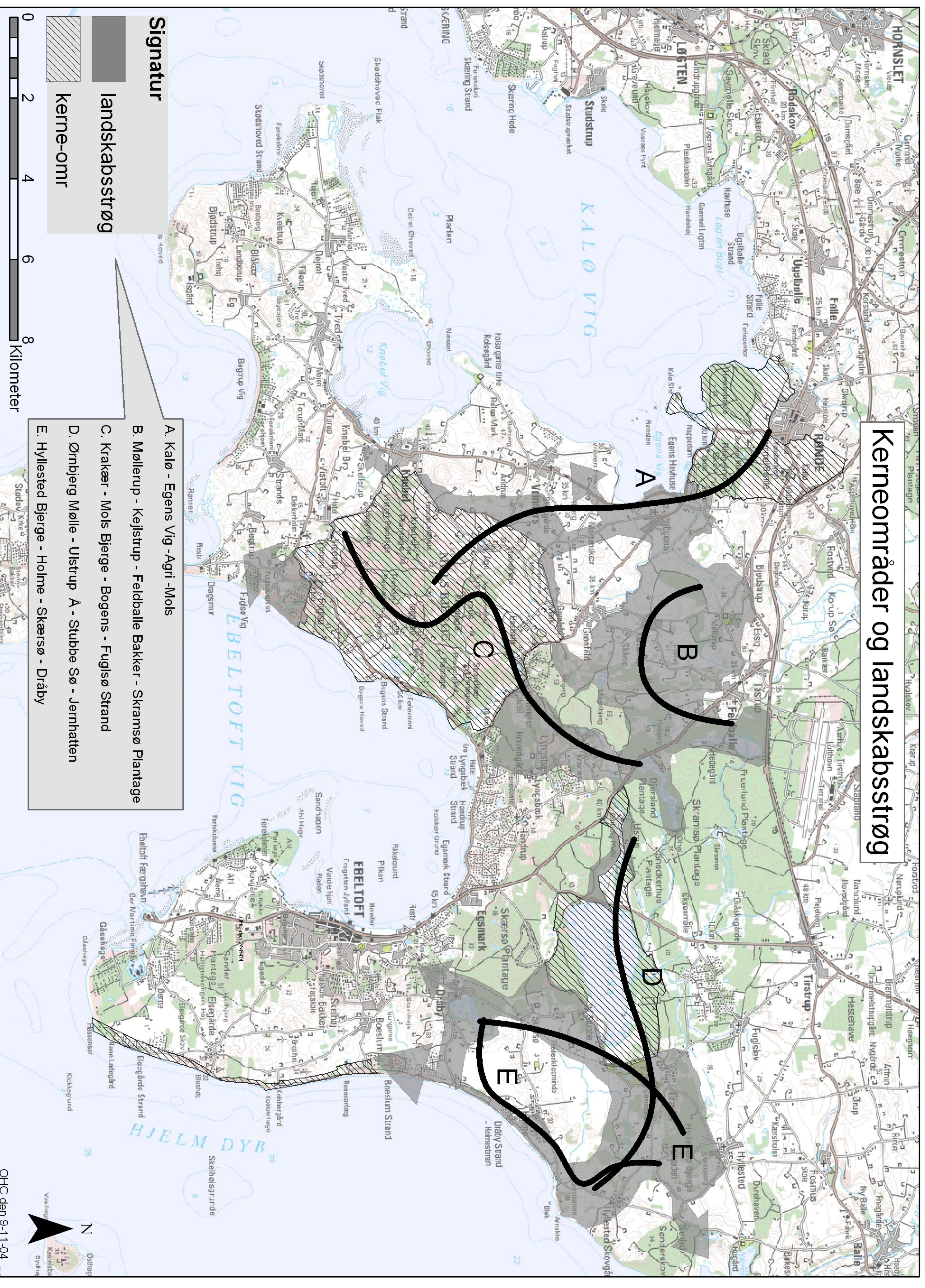
Kilder:

Trap Danmark. Gads forlag 1963

Danmarks natur bind 1. Politikens forlag 1991

Geologisk set, Det mellemste Jylland. Geografforlaget 1994.

Kerneområder og landskabsstrøg

Signatur

landskabsstrøg

kerne-omr

A. Kalø - Egens Vig - Agri - Mols

B. Møllerup - Kejlstrup - Feldballe Bakker - Skramso Plantage

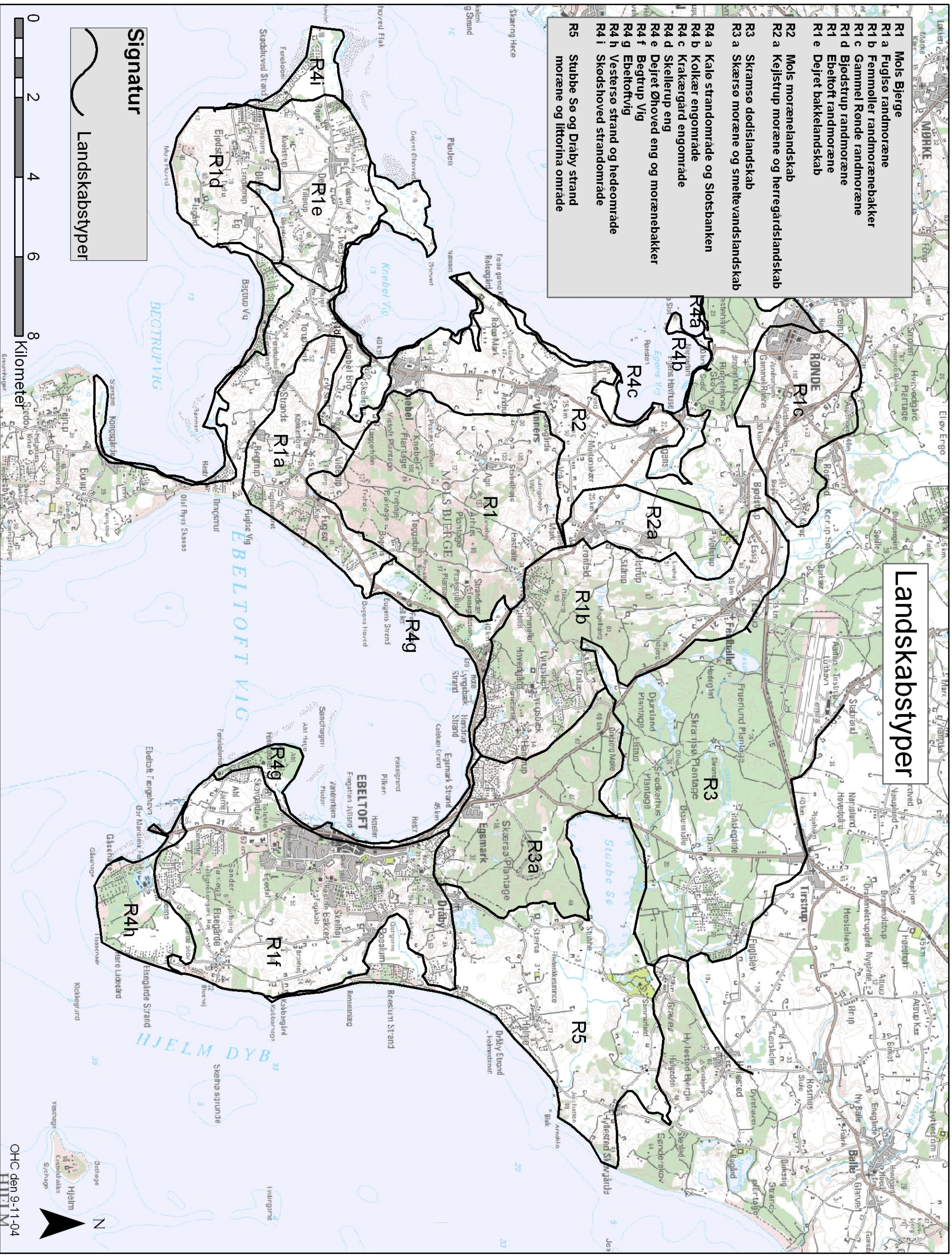
C. Krakær - Mols Bjerge - Bogens - Fuglsø Strand

D. Ørnbjerg Mølle - Ulstrup A - Stubbe Sø - Jernhatten

E. Hyllested Bjerge - Holme - Skærsø - Dråby

Landskabstyper

- R1 Mols Bjerge
- R1 a Fuglsø randmoræne
- R1 b Femmøller randmorænebakker
- R1 c Gammel Rønde randmoræne
- R1 d Bjødstrup randmoræne
- R1 e Ebeltøft randmoræne
- R1 f Dejret bakkelandskab
- R2 Mols morænelandskab
- R2 a Kejstrup moræne og herregårdslandskab
- R3 Skramso dødislandskab
- R3 a Skærsø moræne og smeltevandslandskab
- R4 a Kalø strandområde og Slotsbanken
- R4 b Kolkær engområde
- R4 c Krækergård engområde
- R4 d Skellerup eng
- R4 e Dejret Øhoved eng og morænebakker
- R4 f Begtrup Vig
- R4 g Ebeltøftvig
- R4 h Vester sø strand og hedeområde
- R4 i Skødshoved strandområde
- R5 Stubbe Sø og Dråby strand moræne og littorina område

Signatur

 Landskabstyper

Karakterområder

- 1 Kalø
- 2 Egens - Knebel
- 3 Bjødstrup
- 4 Tåstrup
- 5 Møllerup
- 6 Kejlstrup-Grønfeld
- 7 Feldballe Bakker
- 8 Agri
- 9 Mols Bjerge
- 10 Fuglsø
- 11 Bogens
- 12 Lyngsbæk
- 13 Skramsø Plantage
- 14 Skærsvø Plantage
- 15 Stubbe Sø - Holme
- 16 Hyllested Bjerge
- 17 Ebeltoft- Eisegårde
- 18 Ahi - Øer

Signatur

Karakter områder

